

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav informačních studií a knihovnictví

Informační studia a knihovnictví – Informační věda

Soňa Fryščáková

**Směřování a cíle informační politiky Evropské unie
(se zaměřením na knihovnictví v rámci institucionální
struktury Evropské unie)**

**The aims and objectives of the European Union information
policy
(with a focus on librarianship in the institutional structure
of the European Union)**

Disertační práce

Školitel: Doc. PhDr. Rudolf Vlasák

2015

Poděkování:

Ráda bych na tomto místě poděkovala svému školiteli doc. Rudolfovi Vlasákovi za jeho odbornou pomoc a povzbuzování při psaní této práce.

Můj dík patří i zaměstnancům knihoven institucí Evropské unie, kteří přátelsky a ochotně reagovali na mé otázky a věnovali odpovědím mnoho vzácného času.

Děkuji Jitce Hradilové za konzultace a materiály, které mi poskytla, studentce ÚISK Ludmile Příbylové, která mi díky své studijní stáži poskytla mnoho zajímavých informací a důležité kontakty, a Věře Pilecké, která se mnou opakovaně konzultovala a přivedla mě k důležitým závěrům. Děkuji také Karlu Hanušovi, který mi obstaral odbornou literaturu k tématu a provedl závěrečnou revizi mé práce.

Mé poděkování patří také prof. Eleně Maceviciute z Univerzity v Borås (Švédsko), která mi v době studijního pobytu ve Švédsku poskytovala odborné konzultace k mé práci.

V neposlední řadě děkuji kolegyním z Ústřední knihovny ČVUT - Michaele Moryskové, Heleně Kovářikové a Lence Němečkové - za jejich odborné rady k tématu a k citování.

Na závěr bych chtěla poděkovat své rodině a blízkým za trpělivost, pomoc a podporu, kterou mi po celou dobu studia i psaní disertační práce poskytovali.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem disertační práci napsala samostatně s využitím pouze uvedených a řádně citovaných pramenů a literatury a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 25. 3. 2015

.....

Podpis

Identifikační záznam

FRYŠČÁKOVÁ, Soňa. *Směřování a cíle informační politiky Evropské unie: (se zaměřením na knihovnictví v rámci institucionální struktury Evropské unie)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2015. Disertační práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí disertační práce Rudolf Vlasák.

Abstrakt

Tématem disertační práce jsou vybrané knihovny (a další informační služby) institucí Evropské unie, analýza jejich současného stavu a návrh dalšího rozvoje, jehož součástí je vyznačení problematických oblastí v práci knihoven a příprava programových cílů informační a knihovnické politiky knihoven institucí EU. Úvodní část je věnována informační politice EU v obecné rovině a dále představuje vývoj informační společnosti v kontextu EU. V další části jsou popsány informační služby institucí EU. Konkrétně se jedná o knihovny vybraných institucí EU a také o Historické archivy Evropské unie a profesní sdružení evropských knihoven Eurolib. Poslední část práce se zabývá analýzou informační strategie institucí EU a návrhem řešení, které představují programové cíle knihovnické a informační politiky.

Klíčová slova:

informační politika EU, knihovnictví EU, informační společnost EU, knihovny institucí EU, Evropská komise, Evropský parlament, Rada Evropské unie, Soudní dvůr EU, Evropský hospodářský a sociální výbor, Evropský Účetní dvůr, Eurolib, Historické archivy EU

Abstract

This thesis is focused on the analysis of the selected libraries (and the other information services) of the European Union Institution, in particular the analysis of their current situation with an aim to address a proposal for their further development. The proposal points out problematic areas within the libraries' operation and prepares suggestions to the program goals of the information policy of

the libraries of EU Institutions. The first part is devoted to the EU information policy in general and presents the development of the information society in the context of the European Union. The next section describes the information services of the EU institutions. Specifically, those are libraries of selected EU institutions and also the Historical Archives of the European Union and the professional association of European libraries Eurolib. The last part deals with analysis of the information strategy of the EU institutions and with the solution that represent program aims of the library and information policies.

Keywords:

EU information policy, EU librarianship, EU information society, libraries of the EU institutions, European Commission, European Parliament, Council of the European Union, Court of Justice of the European Union, European Court of Auditors, European Economic and Social Committee, Eurolib, Historical Archives of the EU

Obsah

PŘEDMLUVA	9
1. ÚVOD	11
2. INFORMAČNÍ POLITIKA EU.....	14
2.1. Obecná charakteristika.....	14
2.2. Vývoj informační společnosti v kontextu Evropské unie	17
2.2.1. Čtvrtý a pátý rozvojový program EU.....	18
2.2.2. Lisabonská strategie.....	19
2.2.3. Akční plán eEurope – informační společnost pro všechny.....	19
2.2.3.1. Akční plán eEurope 2002.....	20
2.2.3.2. Akční plán eEurope+ 2003	21
2.2.3.3. Akční plán eEurope 2005.....	22
2.2.3.3.1. Program MODINIS.....	22
2.2.3.3.2. Dokument: eEurope 2005 průběžná zpráva.....	23
2.2.4. Iniciativa i2010 - Evropská informační společnost pro růst a zaměstnanost	24
2.2.5. Evropská digitální knihovna a Europeana	25
2.2.6. Evropa 2020: strategie pro inteligentní a udržitelný růst Evropské unie .	28
2.2.7. Další programy.....	28
3. INFORMAČNÍ SLUŽBY INSTITUCÍ EVROPSKÉ UNIE.....	29
3.1. Vybrané knihovny institucí Evropské unie	29
3.1.1. Ústřední knihovna Evropské komise	30
3.1.1.1. Katalog ECLAS	32
3.1.2. RéseauBIB	33
3.1.3. Evropská dokumentační střediska (EDS)	35
3.1.4. Knihovna Evropského parlamentu.....	36
3.1.5. Ústřední knihovna Rady Evropské unie.....	38
3.1.6. Knihovna Soudního dvora EU	41
3.1.7. Knihovna Evropského účetního dvora.....	42
3.1.8. Informační centrum Evropského hospodářského a sociálního výboru a Výboru regionů	43
3.2. Eurolib.....	44
3.3. Archivy Evropské unie.....	46
3.3.1. Nařízení vztahující se k zpřístupňování dokumentů a záznamů historických archivů Evropské unie.....	46
3.3.1.1. Nařízení Rady č. 3 ze dne 31. července 1958, kterým se provádí článek 24 Smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii	47
3.3.1.2. Nařízení Rady (ES, Euratom) č. 354/83 ze dne 1. února 1983	47

3.3.1.3. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001 ze dne 30. května 2001	48
3.3.1.4. Nařízení Rady (ES, Euratom) 1700/2003 z 22. září 2003.....	49
3.3.2. Historické archivy Evropské unie ve Florencii.....	50
3.3.2.1. Přístup k dokumentům	51
3.3.2.2. Přehled o fondech.....	52
4. ANALÝZA INFORMAČNÍ STRATEGIE INSTITUCÍ EU A NÁVRH ŘEŠENÍ	55
4.1. Externí hodnocení Ústřední knihovny Evropské komise.....	55
4.2. Stanovení a potvrzení hypotézy	56
4.3. Doporučené programové cíle informační a knihovnické politiky	58
4.4. Pravidla pro získávání a ukládání dokumentů (povinný výtisk).....	59
4.4.1. Současná situace	59
4.4.1.1. Úřad pro publikace Evropské unie.....	59
4.4.1.2. Pracovní skupina pro povinný výtisk.....	60
4.4.2. Návrh řešení	61
4.4.2.1. Úřad pro publikace Evropské unie.....	62
4.4.2.2. Portál veřejně přístupných dat EU	63
4.4.2.3. Rejstříky dokumentů institucí EU.....	63
4.4.2.3.1. Rejstřík dokumentů Evropské komise	64
4.4.2.3.2. Rejstřík dokumentů Evropského parlamentu.....	65
4.4.2.3.3. Rejstřík dokumentů Rady.....	66
4.5. Ukládání a uchovávání elektronických dokumentů a šedé literatury.....	67
4.5.1. Současná situace	67
4.5.1.1. Pracovní skupina pro šedou literaturu Evropské unie.....	70
4.5.2. Návrh řešení	71
4.5.2.1. Dokument: Šedá literatura v EU: dlouhodobé uchování, přístup a odhalení.....	72
4.5.2.2. Vytváření bibliografických údajů	74
4.5.2.3. Webový archiv	75
4.6. Digitalizace v institucích EU	76
4.6.1. Současná situace	76
4.6.1.1. Autorské právo a práva s ním související v informační společnosti. 78	
4.6.2. Návrh řešení	81
4.6.2.1. Europeana - zastoupení institucí EU a jejich knihoven	82
4.7. Podpora ve všech oficiálních jazycích EU.....	85
4.7.1. Současná situace	85
4.7.2. Návrh řešení	86
4.8. Společný elektronický prostor knihoven a informačních institucí EU	87
4.8.1. Současný stav	87
4.8.2. Návrh řešení	90
4.8.2.1. Vytvoření repozitáře.....	91
4.8.2.2. Vytvoření portálu nebo elektronické knihovny.....	92
4.8.2.2.1. Doporučené zdroje	93
4.8.2.2.2. Další využitelné zdroje (vytvořené organizacemi mimo EU)....	94

4.9. Jednotný knihovní systém	96
4.9.1. Současný stav	96
4.9.1.1. Knihovní systém Aleph v knihovnách institucí EU	96
4.9.1.2. Další používané knihovní systémy v knihovnách institucí EU	97
4.9.2. Návrh řešení	98
4.10. Katalogizační standardy a používané formáty dat	99
4.10.1. Katalogizace a indexace	99
4.10.1.1. Tezaury institucí EU	100
4.10.1.1.1. Tezaurus EuroVoc	100
4.10.1.1.2. Předmětové třídění tezauru EuroVoc	101
4.10.1.1.3. Tezaurus ECLAS	102
4.10.1.1.4. Srovnání tezurů ECLAS a EuroVoc	104
4.10.1.1.5. Klasifikační schéma Knihovny Soudního dvora EU	107
4.10.1.1.6. Návrh řešení	108
4.10.2. Formáty dat	110
4.10.2.1. Ústřední knihovna Evropské komise	110
4.10.2.2. Projekt CELLAR	111
5. ZÁVĚR	113
POUŽITÉ ZDROJE	116
SEZNAM TABULEK	125
PŘÍLOHY	126

PŘEDMLUVA

V době, kdy jsem dokončovala své magisterské studium na Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze (dále ÚISK), mě zaujalo vypsání diplomové téma, které se dotýkalo jedné z knihoven institucí Evropské unie. Jednalo se o Ústřední knihovnu Evropské komise. Téma vypsala PhDr. Jitka Hradilová, pod jejíž vedením jsem napsala a v lednu 2007 diplomovou práci s názvem *Místo a funkce Ústřední knihovny Evropské komise v rámci informační politiky Evropské unie*.

Po dohodě s vedoucí diplomové práce, ředitelem ÚISK doc. Richardem Papíkem a tehdejší předsedou oborové rady doc. Rudolfem Vlasákem jsem se přihlásila k doktorskému studiu s projektem, který se dále věnuje rozvíjení tématu knihoven v rámci institucionální struktury Evropské unie a jejich možnému budoucímu rozvoji.

Tato problematika není zatím u nás dostatečně zpracována, ačkoliv se jedná o instituce uchovávající dokumenty celoevropského významu. Právě z tohoto důvodu jsem považovala za přínosné a velmi zajímavé pokračovat v započaté práci. Ústřední knihovna Evropské komise je největší ze všech knihoven institucí EU a lze říci, že tvoří základ pro tvorbu informační politiky EU v této oblasti. Není to ale jediná knihovnická a informační instituce EU. Existují další knihovny, dokumentační střediska, archivy jednotlivých orgánů EU, ale také Historické archivy Evropské unie fungující při Evropském univerzitním institutu ve Florencii, jejichž funkce, úkoly a služby nejsou u nás příliš zmapovány.

Při zpracovávání své diplomové práce jsem vykonala studijní cestu do Ústřední knihovny Evropské komise v Bruselu. Získala jsem tam mnoho materiálů a také kontakty, které byly pro mou další výzkumnou práci velmi přínosné.

Následující doktorské studium na ÚISK mi poskytlo významné podněty pro vypracování předkládané disertační práce, která usiluje o komplexní pojetí uvedeného tématu. Během studia jsem měla možnost asistovat při výuce předmětu Informační politika doc. Vlasáka, kde jsem v rámci jednotlivých přednášek studentům podrobně představila jednotlivé oblasti informační politiky Evropské unie. V průběhu studia jsem také publikovala články k tématu do odborných knihovnických časopisů (Ikaros, Čtenář, ProInflow).

Výraznou inspiraci pro mě znamenal zahraniční pobyt, který jsem během doktorského studia absolvovala v roce 2009 v rámci programu Erasmus na Höskolan i Borås (University of Borås) ve Švédsku. Na Univerzitě jsem studovala na škole Swedish School of Library and Information Science (SSLIS), která v té době patřila mezi nejvýznamnější švédské školy, zaměřené na informační vědu a knihovnictví¹. Kromě návštěvy přednášek a seminářů jsem zde měla možnost věnovat se studiu u nás obtížně dostupné literatury a konzultovat svůj výzkum s předními švédskými odborníky na danou problematiku. Zejména spolupráce s prof. Elenou Maceviciute mou práci velmi obohatila.

Další podněty pro můj výzkum mi poskytlo působení v Ústřední knihovně ČVUT, kde jsem získala praktickou zkušenost s každodenními knihovnickými agendami, tvorbou univerzitního repozitáře, moderními způsoby vyhledávání v elektronických zdrojích, problematikou uchovávání šedé literatury apod. Také jsem měla možnost zapojit se do mezinárodních knihovnických aktivit, protože Ústřední knihovna ČVUT spolupracuje s ostatními evropskými a světovými knihovnami, např. v rámci asociací LIBER² a IATUL³.

Všechny výše popsané souvislosti mě ovlivňovaly a směřovaly při zpracování disertační práce. Velmi si těchto zkušeností vážím.

---

¹ V současné době už SSLIS neexistuje. V polovině roku 2014 se na univerzitě změnila organizační struktura. Vznikla Fakulta knihovnictví, informací, vzdělávání a IT (Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT) a v rámci této fakulty funguje Knihovnická škola (Bibliotekshögskolan).

² Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche - Association of European Research Libraries

³ International Association of University Libraries

1. ÚVOD

Tato disertační práce se zaměřuje na knihovnické téma, které je pojato a zkoumáno v širším kontextu informační politiky. Její strukturu tvoří tři části.

První z těchto částí uvádí do tématu disertační práce. Nejprve krátce pojednává o informační politice Evropské unie (EU) v obecné rovině a dále se zabývá vývojem informační společnosti v kontextu EU. Podpora rozvoje informační společnosti patří již od devadesátých let mezi hlavní priority Evropské unie. V rámci její realizace EU vyhlásila řadu akčních plánů a programů, mezi něž patří např. Lisabonská strategie či Iniciativa i2010, jejíž součástí byl i vznik Evropské digitální knihovny (později Europeana). Téma informační společnost je součástí i aktuální strategie (Evropa 2020).

Druhá část textu se zabývá informačními službami institucí Evropské unie. Konkrétně se jedná o knihovny vybraných institucí EU. Je zde popsán význam a funkce v rámci instituce, jejich služby a možnosti přístupu pro uživatele. V druhé části kapitoly jsou podrobněji popsány Historické archivy Evropské unie a profesní sdružení evropských knihoven Eurolib.

Jak už je uvedeno výše, ve svém výzkumu jsem se soustředila na knihovny institucí Evropské unie. Navzdory nařízení o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady EU a Evropské komise je mnohdy obtížné od institucí obdržet konkrétní informace o jejich fungování. Rozhodla jsem se tedy vybrané knihovny kontaktovat. Vybrala jsem sedm knihoven, které tvoří dostatečně reprezentativní vzorek pro potřeby mého výzkumu. Jedná se o knihovny různé velikosti, s různým přístupem, fondy a službami, s rozdílným odborným zaměřením. Základ tvoří knihovny tří vrcholných institucí EU - Evropské komise, Evropského parlamentu a Rady Evropské unie. Při studiu a spolupráci s Ústřední knihovnou Evropské komise jsem navázala na svou diplomovou práci. Ostatní kontaktované knihovny spadají pod významné instituce EU a jsou zajímavé z hlediska svého odborného zaměření - Soudní dvůr Evropské unie, Evropský účetní dvůr a Evropský hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů.

Vypracovala jsem dotazník v anglickém jazyce. Otázky se týkaly financování knihoven, dílčích knihoven a vytváření souborného katalogu, akvizice a zpracování

dokumentů, povinného výtisku, zpracování elektronických dokumentů a šedé literatury a spolupráce s dalšími knihovnami evropských institucí. Vypracované otázky jsem plánovala rozeslat emailem. Problém byl se sehnáním konkrétních kontaktů do všech knihoven. Internetové stránky obsahovaly často pouze kontakt na službu poskytující informace a podporu uživatelů knihovny, což jsem nepovažovala za dostatečné. Můj předpoklad byl, že při přímém kontaktu konkrétních knihovníků dostanu vstřícnější odpověď. Začínala jsem s kontaktem do jedné knihovny. Postupně se mi podařilo získat kontakty do všech knihoven, které jsem zamýšlela kontaktovat. Rozesílání souboru otázek a získávání odpovědí se tak protáhlo cca na dva měsíce. Nakonec odpovědělo šest knihoven ze sedmi. Neodpověděla pouze Knihovna Výboru regionů. Při sběru odpovědí jsem některé knihovny kontaktovala opakovaně, pokud jsem potřebovala upřesnění nebo podrobnější informace k některým odpovědím. Knihovníci mi poskytli mnoho zajímavých a pro mě přínosných a dosud neznámých informací, včetně odkazů na další relevantní dokumenty. Z průzkumu knihoven a studia dostupných materiálů vyplynulo, že knihovny institucí EU se potýkají s mnoha problémy. Některé se již na různých úrovních hierarchie EU řeší a vznikají mnohé projekty a pracovní skupiny, ale situace není zcela přehledná. Na základě všech informací, které jsem měla k dispozici, jsem navrhla programové cíle pro knihovny institucí EU (základy informační a knihovnické politiky EU), které mohou zefektivnit fungování jednotlivých knihoven. Vzhledem k jejich vzájemné odlišnosti nelze nastavit stejná a funkční pravidla pro všechny. Programové cíle knihoven zahrnují základní principy k zefektivnění provozu knihoven a podpoře spolupráce mezi nimi i dalšími institucemi mimo EU.

Poslední část práce se zabývá právě analýzou informační strategie institucí EU a návrhem řešení. Jsou zde podrobně rozebrány jednotlivé programové cíle knihovnické a informační politiky.

Jedná se o tato témata:

- povinné výtisky - od mateřské instituce a případně i dalších institucí podle potřeby;
- způsoby a možnosti trvalého uchování elektronických dokumentů a šedé literatury;
- digitalizace historických i současných fondů knihoven;
- podpora ve všech oficiálních jazycích Evropské unie;

- společný elektronický prostor pro knihovny;
- jednotný knihovnický systém;
- pravidla pro katalogizaci a povinné formáty dat k efektivnější komunikaci s dalšími katalogy.

Hlavním cílem práce je analýza současného fungování knihoven institucí Evropské unie, identifikace problematických oblastí a návrh programových cílů pro další rozvoj informační a knihovnické politiky knihoven institucí EU. Dále pak představení zkoumaných knihoven a dalších informačních středisek a institucionálních archivů, které se rovněž podílejí na realizaci informační politiky EU.

2. INFORMAČNÍ POLITIKA EU

2.1. Obecná charakteristika

Evropská unie je spravována pěti hlavními institucemi. Základní institucionální trojúhelník tvoří Evropská komise, Evropský parlament a Rada Evropské unie. Další instituce jsou pak Soudní dvůr Evropské unie a Evropský účetní dvůr. Evropská komise se skládá z 28 komisařů jmenovaných národními vládami jednotlivých členských států. Provádí politiky EU, implementuje rozpočet, ověřuje uplatňování právních předpisů v členských státech EU a předkládá návrhy nových předpisů a aktivit. Rada EU je orgán, v němž jsou zastoupeny členské státy a to vždy jedním zástupcem na ministerské úrovni. Zabývá se návrhy, které předložila Evropská komise, vytváří pozměňovací návrhy, dbá na to, aby byly zastoupeny národní zájmy, a sjednocuje chod jednotlivých politik. Evropský parlament se skládá z 751 členů (poslanců EP), kteří byli zvoleni v členských státech EU. Parlament společně s Radou přijímá legislativní návrhy a rozpočet. Tento proces společného rozhodování zajišťuje demokratický dohled nad všemi výkonnými činnostmi Evropské unie. Soudní dvůr Evropské unie má za úkol výklad práva EU. Toto provádí zejména v případech podaných jednotlivci a podniky členských států proti orgánům EU, jednou institucí EU proti jiné nebo EU proti členskému státu. Evropský účetní dvůr sleduje všechny finanční transakce v EU. [Fiala, Pitrová , 2003]

Rozvoj a rozšiřování informační politiky je jedna ze strategických priorit EU. Je tvořena skrze instituce EU a jejich správní celky (nejvíce zodpovědné za tvorbu informační politiky EU je Generální ředitelství Komunikační sítě, obsah a technologie (CNECT) Evropské komise) a zaměřuje se na řadu oblastí. Zahrnuje pokyny a legislativu, které se zabývají hospodářskou a průmyslovou konkurenceschopností, ochranou dat, autorským právem, intelektuálním vlastnictvím, soukromím, elektronickými veřejnými informačními službami, elektronickou veřejnou správou, digitalizací, ochranou, vzděláváním a celoživotním vzděláváním. V neposlední řadě informační politika EU zahrnuje také otázky týkající se transparentnosti vlastních administrativních a rozhodovacích procesů a snadný přístup k dokumentům pro evropské občany. Netýká se pouze členských států EU,

ale také kandidátských zemí. Před rokem 2000 se jednalo o velmi roztržštěnou oblast, ale po tomto datu se informační politika Evropské unie začala výrazně měnit. I v současnosti se jedná o rychle se měnící problematiku. [International Encyclopedia of Information and Library Science, 2003]

Definice informační politiky v tezauru EuroVoc může podat základní představu o tom, jak Evropská unie vykládá obsah tohoto pojmu (hlavní pilíře):

Informační politika⁴

32 VZDĚLÁVÁNÍ A KOMUNIKACE

MT 3231 informace a zpracování informací

NT1 informační legislativa

NT2 právo na odpověď

NT1 informační průmysl

NT1 informační společnost

NT1 soustředování informací

NT1 zpřístupňování informací

NT2 digitální propast

NT2 důvěrná informace

NT3 státní tajemství

NT2 omezené šíření informací

NT2 počítačová gramotnost [4.4]

RT informační věda [3606]

Je třeba poznamenat, že v seznamu chybí termín „informační gramotnost“ (information literacy). To také znamená, že toto téma chybí v institucionálním slovníku Evropské unie, zatímco termín „digitální propast“⁵ (digital divide) byl už přidán.

Evropská unie se snaží provádět svou informační politiku několika různými způsoby a zamýšlí se nad problematikou užší spolupráce mezi institucemi EU ve všech informačních a komunikačních záležitostech.

---

⁴ MT: mikrotezaurus; NT: užší termín (narrower term); RT: související termín (related term)

⁵ Jinak také digitální rozdělení nebo digitální předěl. „Pojem vyjadřující skutečnost, že svět je rozdělen na lidi, kteří mají přístup či možnost používat moderní informační technologie včetně globálních informačních sítí (telefon, televizi anebo internet), a lidi, kteří tento přístup či možnost nemají. Digitální rozdělení existuje například mezi obyvateli měst a venkovských oblastí, mezi lidmi s vyšším a nižším vzděláním, mezi různými ekonomickými třídami nebo mezi obyvateli různých zemí a částí světa.“ [definice z TDKIV]

EU sleduje **tři základní linie**:

- Občané by měli být informováni o otázkách evropské integrace (tzn. o EU a jejích konkrétních projektech). Zkoumají se způsoby poskytnutí informací o EU občanům. S tím souvisí i rozvoj sítí informačních institucí, které zpřístupňují informace o činnosti evropských institucí (např. EuropeDirect a Evropská dokumentační střediska – EDS).
- Budování informační společnosti by mělo občanům EU poskytovat širší možnosti přístupu k digitálním médiím, kulturnímu dědictví apod. Zaměřuje se na vytvoření rámce předpisů a norem, jejichž cílem je podporovat konkurenceschopnost a hospodářský růst, a na podporu rozvoje aplikací a obsahu, který umožní všem evropským občanům stát se aktivní součástí informační společnosti.
- Podpora výzkumu a vývoje v oblasti informačních technologií vytváří kapacity pro tvorbu, šíření a využití inovací a podporuje informační a komunikační technologie a alternativní řešení pro zlepšení přístupu.
[International Encyclopedia of Information and Library Science, 2003]

Hlavní principy, které by měly napomáhat při realizaci informační politiky, jsou **princip subsidiarity** a **princip otevřenosti a průhlednosti**. Na základě principu subsidiarity má být respektována suverenita a identita členských států a rozhodovací pravomoc má náležet odpovídajícímu stupni řízení. Princip otevřenosti a průhlednosti podporuje dostupnost dokumentů EU. [Fiala, Pitrová, 2003]

Účinný rámec pro analýzu informační politiky EU je obchodní model nazývaný 3Cs model. Podle tohoto modelu jsou hlavními osami podél nichž by se měla efektivní informační politika formulovat:

- **připojení** (*connectivity*): opatření zaměřená na tvorbu stabilní struktury - institucionální (např. knihovny v příslušné zemi) a technologické (např. internet) - a jednající jako doručovatel nebo distribuční síť informací pro všechny občany;
- **obsah** (*content*): opatření zaměřená na zajištění toho, aby byly spolehlivé informace doručeny k připojeným uživatelům;

- **kompetence** (*competencies*): opatření zaměřená na zajištění toho, aby příjemci informací⁶ byly schopny efektivně získávat a plně využít doručené informace. [Basili, 2008]

V posledních několika desetiletích byla informační politika EU prováděna prostřednictvím několika programů. Podrobněji je to rozebráno v kapitole 2.2.

2.2. Vývoj informační společnosti v kontextu Evropské unie

Pojem **informační společnost** je používán pro rozmanitou skladbu politik, které mají pomoci Evropě těžit z výhod elektronické komunikace. [Broderick, 2000] To platí pouze pro kontext informační politiky. Například v sociologii má tento pojem jiný význam.

V devadesátých letech začal rozvoj informační společnosti (převážně v průmyslově vyspělých zemích) směřovat ke „globální informační společnosti“. Bylo to způsobeno hlavně postupujícím procesem globalizace a pokrokem v oblasti informačních a komunikačních technologií, které měly hluboké společenské, kulturní a ekonomické dopady. Bylo nezbytné zajistit, aby rozvoj informační společnosti napříč Evropou (Evropskou unií, ale i ostatními státy mimo EU) nenarážel na přílišné překážky. V zájmu všech evropských států bylo vytvořit vysoce výkonnou komunikační síť a podmínky pro mezinárodní přenos dat a informací.

První úsilí zaměřená na konkurenceschopnost evropského průmyslu spočívala v aplikaci specifických technologií jako je zpracování dat a mikroelektronika. První integrovaný akční plán byl spuštěn v roce 1988 a jeho cílem bylo omezit právní a ekonomickou nejistotu, podporovat elektronické informační služby a spolupráci mezi veřejností a soukromým sektorem. [Broderick, 2000]

Zásadní rozhodnutí v souvislosti s rozvojem informační společnosti učinila Evropská unie v roce 1997, kdy se rozhodla otevřít vlastní veřejný telekomunikační sektor na volném trhu. Cílem bylo vytvoření konkurenční a vysoce výkonné „informační dálnice“, která měla poskytovat technologický základ pro nově vznikající informační společnost. V té době také výzkumné a rozvojové programy EU přispívaly k rozvoji komunikační infrastruktury a telematických aplikací, např. vybudování základních

---

⁶ Autorka použila výraz „přijímače informací“.

technologií pro funkční informační společnost. Čtvrtý rozvojový program EU (1994-1998) dostal pro své uskutečnění více než 3,6 miliardy ECU. Dalším důležitým krokem byla podpora projektů pro podporu přijetí globální informační společnosti a získání více zkušeností v adaptaci nových technologií. Společným a základním cílem se stalo vytvoření globální otevřené informační společnosti. [The path..., 1996]

2.2.1. Čtvrtý a pátý rozvojový program EU

Čtvrtý rámcový program pro výzkum a vývoj se soustředil na informační a komunikační technologie. Tyto aktivity byly realizovány prostřednictvím konkrétních rozhodnutí v oblastech moderních komunikačních, telematických a informačních technologií. Podrobný program pro informační technologie zdůrazňuje uživatelské požadavky a tržně orientované politiky pro novou infrastrukturu v každé z následujících oblastí:

- software a zpracování informací;
  - komponenty a subsystémy včetně mikroelektroniky a periferních zařízení;
  - multimediální systémy;
  - dlouhodobý výzkum;
  - zaměřená seskupení zahrnující průmyslové aplikace pro otevřené mikroprocesorové systémy, vysoce výkonné programování a vytváření sítě, technologie pro obchodní procesy a integrace ve zpracovatelském průmyslu.
- [Broderick, 2000]

Další úsilí v tomto směru pokračovalo **Pátým rámcovým programem**, který běžel v letech 1998 - 2002. Zahrnoval hlavní iniciativu pro „uživatelsky přívětivou informační společnost“. Program byl podpořen 3,6 miliardy EUR na řešení problémů jako přístup, snadné použití, efektivnost nákladů, interoperabilita, standardizace a socioekonomický dopad. Implementace programu byla založena na klíčových aktivitách a souvisejících opatřeních:

- systémy a služby pro občana: životní prostředí, zdravotní péče, speciální potřeby pro starší a handicapované občany, veřejná správa, doprava a cestování;
- nové metody práce a elektronický obchod: flexibilní a dálkové zaměstnání, řídicí systémy pro dodavatele a spotřebitele, informační a síťové zabezpečení;

- multimedialní obsah a nástroje: interaktivní elektronické publikování, vzdělávání a odborná příprava, jazykové technologie, pokročilé metody pro přístup a manipulaci s informacemi;
- základní technologie a infrastruktura: zpracování informací a sítě, software a služby, techniky pro simulace a vizualizace v reálném čase a ve velkém měřítku, satelitní mobilní a osobní komunikace, mikroelektronika, rozhraní, periferie, subsystémy;
- běžné aktivity: nano, kvantové, fotonické a bioelektronické technologie zaměřujících se na budoucí generaci integrovaných obvodů, velmi vysoce výkonné počítače a super inteligentní sítě;
- výzkumné infrastruktury: implementace a interoperabilita celoevropských vysokorychlostních počítačových a komunikačních systémů pro výzkum v souvislosti s globálním vývojem internetu. [Broderick, 2000]

2.2.2. Lisabonská strategie

Lisabonská strategie je jednou z hlavních priorit Evropské unie na cestě k moderní informační společnosti. Její zahájení proběhlo na zasedání Evropské rady v Lisabonu, které se konalo v březnu 2000, kde byl představiteli států evropské patnáctky stanoven ambiciózní cíl pro následující desetiletí, tzv. *lisabonský proces*: evropská ekonomika se měla během stanovené doby stát nejvíce konkurenceschopnou a nejdynamičtější ekonomikou založenou na znalostech na světě. Bylo konstatováno, že Evropa potřebuje naléhavě využít příležitostí, které nabízí ekonomika založená na znalostech a zejména internet. Byl vyhlášen akční plán **eEurope**.

2.2.3. Akční plán eEurope – informační společnost pro všechny

Tato iniciativa byla vyhlášena v listopadu 1999 v Helsinkách a oficiálně byla zahájena na summitu Evropské rady v Lisabonu v roce 2000. V době představení programu eEurope bylo využívání internetu v Evropě dost omezené. Přístup k internetu byl pomalý, drahý a nechráněný. Počet lidí, kteří internet používali a byli

v tomto směru vzdělání, byl velmi malý. Veřejný sektor příliš nenapomáhal v rozvoji nových aplikací a služeb. [European Commission, 2002]

Hlavní cíle iniciativy eEurope byly:

- umožnění online připojení všem občanům (doma, ve škole, v podniku, na úřadě);
- rozšíření digitální gramotnosti občanů;
- zajištění otevřenosti tohoto procesu.

V rámci tří výše uvedených cílů bylo stanoveno **deset priorit**:

- e-research (elektronický výzkum);
- e-security (bezpečnost elektronických operací);
- e-education (elektronické vzdělávání);
- e-working (práce na dálku s využitím počítačů);
- e-accessibility (dostupnost elektronické komunikace);
- e-commerce (elektronický obchod);
- e-health (elektronické zdravotnictví);
- e-content (digitální obsahy);
- e-transport (elektronická doprava);
- e-government (elektronická státní správa). [eEurope..., 2000]

V návaznosti na eEurope byly v dalších letech vypracovány následující strategie a akční plány:

- Akční plán **eEurope 2002** pro členské státy EU
- Akční plán **eEurope+ 2003** pro kandidátské země
- Akční plán **eEurope 2005** pro členské státy EU.

2.2.3.1. Akční plán eEurope 2002

Tento akční plán byl podpořen na zasedání Evropské rady ve Feiře v červnu 2000.

Plán eEurope 2002 převzal a upravil cíle předcházející iniciativy eEurope:

- rozvoj levnějšího, rychlejšího a bezpečného internetového přístupu;
- investování do lidí a dovedností;
- podpora používání internetu. [European Commission, 2002]

Díky společenskému úsilí plán eEurope 2002 přinesl zásadní změny ve vývoji informační společnosti, zvýšil počet občanů, škol a podniků připojených k internetu,

upravil regulační rámec pro sdělovací sítě, služby a elektronický obchod a podpořil rozvoj mobilních a multimediálních služeb. [Sdělení Komise..., 2002]

2.2.3.2. Akční plán eEurope+ 2003

Ke strategickým cílům eEurope 2002 se v květnu 2002 na Evropské konferenci ministrů ve Varšavě přihlásily také země střední a východní Evropy programem eEurope+, který zahrnoval základní úkoly a cíle plánu eEurope 2002, a dále opatření, která se týkala specifických potřeb kandidátských zemí. Plán připravený kandidátskými státy s přispěním Evropské komise byl v červnu 2001 vyhlášen za společný program k realizaci informační společnosti v Evropě – Akční plán eEurope+ 2003. Měl **čtyři hlavní cíle**:

- urychlenou realizaci základních stavebních prvků informační společnosti;
  - urychlení zabezpečení přístupu k dostupným komunikačním službám pro všechny;
  - převzetí a implementace práva souvisejícího s informační společností;
  - levnější, rychlejší, bezpečný internet;
- levnější a rychlejší přístup k internetu;
  - rychlejší internet pro pracovníky ve výzkumu a studenty;
  - bezpečné sítě a inteligentní čipové karty;
- investice do lidí a dovedností;
  - evropská mládež v digitálním věku;
  - práce v ekonomice založené na znalostech;
  - účast všech v ekonomice založené na znalostech;
- podporu používání internetu;
  - urychlení elektronického obchodu;
  - státní správa on-line: elektronický přístup k veřejným službám;
  - zdravotnictví on-line;
  - evropské digitální informace pro globální sítě;
  - inteligentní dopravní systémy;
  - životní prostředí on-line. [Vaněk, 2007]

2.2.3.3. Akční plán eEurope 2005

Akční plán eEurope 2005 byl představen na zasedání Evropské rady v Seville v červnu 2002 a podpořen usnesením Rady ministrů z ledna 2003. Navazuje na akční plán eEurope 2002 a je součástí Lisabonské strategie. Podle plánu eEurope 2005 by evropské země měly mít do roku 2005:

- moderní on-line veřejné služby (e-government, služby e-learning, služby e-health);
- dynamické prostředí pro elektronický obchod. [Sdělení Komise..., 2002]

Členské státy se zavázaly k implementaci Akčního plánu v *Usnesení Rady eEurope z února 2003*. Implementace Akčního plánu eEurope 2005 byla koordinována Řídícím výborem pro eEurope 2005, jehož členy byli představitelé členských a přistupujících států a zástupci Evropské komise. Plán se skládal ze čtyř odlišných, ale propojených nástrojů – koncepčních opatření k přehodnocení a přizpůsobení legislativy na národní úrovni; zásad správné praxe a předváděcích projektů; srovnávání pokroku; koordinace stávajících a spolupráce mezi navrhovanými činnostmi. [Sdělení Komise..., 2002]

2.2.3.3.1. Program MODINIS

Finanční podporou implementace Akčního plánu 2005 se stal víceletý komunitární program MODINIS, který byl přijat jako společné Rozhodnutí Rady a Evropského parlamentu ze 17.11.2003 na období do roku 2005. Měl **čtyři základní cíle**:

- sledoval plnění v členských státech a srovnával je s nejlepší praxí ve světě při použití oficiálních statistik (tam, kde to bylo možné);
- podporoval úsilí vyvíjené členskými státy v rámci eEurope na národní, regionální a lokální úrovni, pomocí analýzy nejlepších praktik v rámci eEurope a pomocí rozvoje mechanismů výměny zkušeností;
- analyzoval ekonomické a sociální důsledky informační společnosti, řídicímu výboru eEurope 2005 poskytoval potřebné informace nezbytné pro strategické řízení Akčního plánu eEurope 2005;
- připravoval založení budoucí struktury pro otázky sítí a informační bezpečnosti na evropské úrovni, jak předpokládal Akční plán eEurope 2005 (s ohledem na zlepšující se sítě a informační bezpečnost).

Rozpočet pracovního programu byl 12,8 milionů Euro z 22.4 milionů Euro, schválených pro celý program. [Modinis work programme 2004, 2004]

2.2.3.3.2. Dokument: eEurope 2005 průběžná zpráva

Zhruba v polovině běhu akčního plánu eEurope 2005 (v roce 2004) se EU rozhodla vyhodnotit jeho plnění. Výsledkem se stal dokument *eEurope 2005 průběžná zpráva*⁷ (eEurope 2005 Mid-term Review). Evropská komise v tomto dokumentu poskytuje analýzu politického a skutečného rozvoje souvisejícího s plněním cílů akčního plánu eEurope 2005. Analýzu provedla v členských a kandidátských zemích pomocí průzkumu na podzim 2003. Všechny země vyplňovaly online dotazník, jehož výsledky byly zveřejněny v říjnu 2003. Dalšími zdroji pro vznik zprávy byly také výstupy online konzultací, prováděných na přelomu července a srpna 2003, a veřejné slyšení (6. října 2003). Hlavním záměrem schůze bylo potvrdit důležitost cílů eEurope a jejich přijatelnost navzdory námitkám k opatřením EU na podporu rozvoje informační společnosti v přístupujících zemích. Shoda byla vyjádřená potřebou zaměřit *Průběžná zpráva* na aktualizaci a vylepšování iniciativy a posílení implementačních mechanismů. [Communication from the Commission..., 2004]

Výsledná zpráva konstatovala, že Akční plán eEurope 2005 je naplňován, a že v rámci tohoto naplňování bylo dosaženo významných úspěchů. Zdůrazňováno bylo zejména zlepšení dostupnosti širokopásmového připojení a služeb v oblasti e-government. Naopak nejvýraznějším negativem bylo to, že ve většině oblastí nebyl pokrok tažen poptávkou, ale tlačěn nabídkou, která se soustředila na aspekty technologie, aplikace a iniciativy, tzn. že vývoj nebyl přirozený, ale uměle vytvořený. Vzhledem k tomuto jevu také působení na společnost (např. růst produktivity, situace na trhu práce) ještě nebylo v takové výši, v jaké to bylo třeba. [Communication from the Commission..., 2004]

Průběžná zpráva přinesla jistou změnu koncepčního pohledu a také určité přeskupení priorit. Začal se klást větší důraz na interoperabilitu, standardy a možnost přístupu uživatelů z různých platforem. Mnoho aktivit, projektů a iniciativ bylo spíše místní

---

⁷ *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: eEurope 2005 Mid-term Review.* Brussels: Commission of the European Communities, 2004. 11 s. Dostupné z: http://aei.pitt.edu/45679/1/com2004_0108.pdf

záležitostí a nebyly vzájemně provázány v kontextu celé EU – v tomto ohledu mělo dojít k výrazným změnám. Postupně se začala posilovat poptávka po e-službách a rozvoj nových modelů jejich poskytování. A v neposlední řadě se zvýšil důraz na obsah, který měl podnítit rozvoj širokopásmového přístupu. Současně s tím byla zdůrazňována potřeba mechanismů DRM (Digital Rights Management), které byly považovány za nezbytnou podmínku k tomu, aby se hodnotný obsah mohl zpřístupnit online způsobem. Celkově pak dokument *Průběžná zpráva* doporučil pokračovat v dosavadním směru Akčního plánu eEurope 2005. Konstatoval, že jeho cíle jsou stále platné, a že k jejich naplnění pomůže také 6. rámcový program. [Communication from the Commission..., 2004]

2.2.4. Iniciativa i2010 - Evropská informační společnost pro růst a zaměstnanost

Dalším krokem EU v rámci rozvoje informační společnosti byla iniciativa i2010 Evropská informační společnost pro růst a zaměstnanost. Byla zveřejněna Evropskou komisí v červnu 2005 a navazovala na předchozí iniciativy eEurope (především na Akční plán eEurope 2005). Navíc se zabývala oblastí médií, jejich regulací, výzkumem a realizací. Představila komplexní strategii pro oblast informační společnosti a médií a podporovala přispívání informačních a komunikačních technologií (ICT) ke zvýšení kvality života.

Strategie i2010 měla tři hlavní priority: **inovace**, **investice** a **integrace do každodenního života**:

- Vytvoření Jednotného informačního prostoru, který podpoří otevřenost a konkurenční vnitřní prostředí pro informační společnost a mediální služby. V rámci této priority se Evropská komise zaměřovala na interoperabilitu, bezpečnost, zvyšování rychlosti připojení k internetu a bohatost nabízeného obsahu.
- Posílení inovace a investice výzkumu v oblasti ICT. Kromě podpory výzkumu šlo také o rozvoj podnikání v ICT a reorganizaci podnikatelských procesů s využitím ICT.
- Podpora použití ICT ve veřejných službách (nová pracovní místa, lepší veřejné služby a kvalita života) – rozvoj informační společnosti, která neměla

nikoho vylučovat a prostřednictvím použití uživatelsky příjemných informačních a komunikačních technologií měla nabízet vysoce kvalitní a dostupné veřejné služby.

V květnu 2006 Evropská komise zveřejnila první *Výroční zprávu o evropské informační společnosti*⁸. Zpráva hodnotila vývoj v oblasti informačních a komunikačních technologií rok po uveřejnění i2010. Členské státy zde byly kritizovány, že se k otázce informační společnosti a hospodářského růstu nestavěly s příliš velkým úsilím. Evropská komise dále konstatovala, že je třeba podporovat různá odvětví ICT a hlavně se zaměřit na oblast vysokorychlostního internetu. [Sdělení Komise..., 2005]

Jednou ze základních součástí iniciativy i2010 bylo také téma **digitální knihovny**. Ve *Sdělení Evropské komise „i2010: evropská informační společnost pro růst a zaměstnanost“*⁹ byla vytvořena strategie digitalizace, dostupnosti online a digitálního uchovávání evropské kolektivní paměti. Jak je uvedeno v bodu 1 úvodní části *Doporučení Evropské komise ze dne 24. srpna 2006 o digitalizaci kulturního materiálu, jeho dostupnosti on-line a o uchovávání digitálních záznamů*¹⁰, zmíněná kolektivní paměť zahrnuje tištěný materiál (knihy, časopisy, noviny), fotografie, muzejní předměty, archiválie a audiovizuální materiál. [Doporučení Komise..., 2006]

2.2.5. Evropská digitální knihovna a Europeana

Na základě doporučení Evropské komise, která konstatovala, že na internetu je zveřejněna velmi malá část uměleckých sbírek členských států, vznikla iniciativa **Evropská digitální knihovní síť** (EDLnet). Byla zařazena do programu *eContentplus*, který byl součástí i2010. K iniciativě byly přizvány jednotlivé členské státy a bylo jim doporučeno začít systematicky digitalizovat vlastní kulturní dědictví,

---

⁸ *Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: i2010 – První výroční zpráva o evropské informační společnosti* [on-line]. Brusel: Komise Evropských společenství, 2006, 12 s. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52006DC0215&from=EN>

⁹ *Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: „i2010 – evropská informační společnost pro růst a zaměstnanost“* [on-line]. Brusel: Komise Evropských společenství, 2005, 14 s. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0229:FIN:CS:DOC>

¹⁰ *Doporučení Komise ze dne 24. srpna 2006 o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a o uchovávání digitálních záznamů*. In: *Úřední věstník Evropské unie*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2006, L 236. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006H0585&from=CS>

aby se jeho dostupnost zvyšovala. Komise vybídla evropské kulturní instituce ke společným krokům v činnosti, jež má za cíl vytvořit společný mnohojazyčný přístupový bod k digitalizovaným zdrojům po Evropě. [Komise Evropských společenství, 2005]

Europeana¹¹ (vznikla z původní iniciativy EDLnet) byl dvouletý projekt, který byl odstartován v červenci 2007. První verze byla spuštěna v listopadu 2008 a zahrnovala cca 2 miliony digitálních objektů. [Europeana.eu, 2010]

V rámci tohoto projektu byly vytvořeny webové stránky, které umožňují uživatelům přímý přístup k digitálním objektům:

- Obrazy - malby, kresby, mapy, fotografie a obrázky muzejních předmětů
  - Texty - knihy, noviny, dopisy, deníky a archiválie
  - Zvukové materiály - hudba a mluvené slovo z válečků, pásků, desek a záznamů rozhlasového vysílání
  - Videá - filmy, filmové týdeníky a záznamy televizního vysílání
- [Europeana.eu, 2015]

Centrála digitální knihovny Europeana sídlí v nizozemském Haagu. Na její provoz dohlíží **Nadace evropské digitální knihovny**, která byla založena 8. listopadu 2007. Europeana přispívá k šíření kultury členských států, nabízí virtuální prohlídku děl rozmístěných po celém kontinentu. Nabízí informace v různých formátech, podporuje další iniciativy v oblasti digitalizace a stránky jsou dostupné ve 30 evropských jazycích.

Digitální obsah se od počátku vybíral z toho, co je již digitalizované a přístupné v evropských muzeích, knihovnách, archivech a v audiovizuálních sbírkách. Cílem bylo shromáždit reprezentativní obsah z těchto typů institucí uchovávajících kulturní dědictví a také obsáhnout co nejvíce významných evropských institucí, které vlastní takové sbírky. Probíhala spolupráce s 90 organizacemi, které vlastní reprezentativní sbírky kulturního dědictví a lidského vědění a s experty v oblasti informačních technologií z celé Evropy. [Sdělení Komise..., 2008]

V roce 2009 dosáhla Europeana počtu 5 milionů jednotek. V únoru 2010 Evropský parlament ve své zprávě schválil žádost o větší obsah a financování Europeany. V červenci už sbírky Europeany dosáhly 10 milionů jednotek. Prototyp digitální

---

¹¹ <http://www.europeana.eu/>

knihovny se stal funkční službou financovanou pomocí Rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovace (CIP). [Europeana.eu, 2015]

Během let 2011 až 2015 se Europeana soustředila na:

- shromažďování obsahu k vytvoření důvěryhodného zdroje evropského kulturního dědictví;
- usnadnění předávání znalostí, inovací a informací v oblasti kulturního dědictví;
- distribuce jejich digitalizovaného kulturního dědictví uživatelům kdekoli jsou a kdykoli budou chtít;
- zapojení uživatelů do práce s kulturním dědictvím novými způsoby. [Europeana.eu, 2010]

Ve zprávě *Nová renesance (New Renaissance Report)*¹² Výboru moudrých (Comité des Sages) z května 2011 byla Europeana potvrzena jako základní informační bod pro evropskou kulturu online. V říjnu Evropská komise vydala doporučení¹³, v němž žádá členské státy o zvýšení úsilí v digitalizaci národního kulturního materiálu a tím přispění k cílům Europeany. V roce 2012 Europeana uvolnila všechna metadata po licenci CC0 waiver, tím se stala metadata volně dostupná k opakovanému použití, a sbírky dosáhly 25 milionů jednotek. Europeana pokračuje i nadále ve své činnosti a podporuje **Digitální agendu pro Evropu**, což je jeden z pilířů strategie Evropské unie Evropa 2020. [Europeana.eu, 2015]

V současné době zahrnuje Europeana ve svých sbírkách více než 30 (33.9) milionů objektů od více než 2500 institucí. Priority pro roky 2015-2020 jsou zlepšení kvality dat, širší zpřístupnění dat a vytváření hodnotného obsahu pro partnery. Součástí strategie je také obchodní model pro financování tohoto projektu. [Europeana.eu, 2014]

Konečný cíl Europeany je do roku 2025 zpřístupnit v digitální podobě veškeré evropské kulturní dědictví.

---

¹² <http://bookshop.europa.eu/en/the-new-renaissance-pbKK7911109/>

¹³ Doporučení Komise ze dne 27. října 2011 o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti online a o uchovávání digitálních záznamů. In: *Úřední věstník Evropské unie*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2011, L 283/39. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:283:FULL:CS:PDF>

2.2.6. Evropa 2020: strategie pro inteligentní a udržitelný růst Evropské unie

Strategie vznikala v období krize evropské ekonomiky a kladla si za cíl stanovení vize evropského sociálně tržního hospodářství pro 21. století. V rámci cílů, které byly Komisí navrženy, dále Komise předkládá sedm stěžejních iniciativ, které by měly zrychlit pokrok v konkrétních oblastech. Jednou z iniciativ je **Digitální agenda pro Evropu**¹⁴, která by měla přispět k urychlení rozvoje vysokorychlostního internetu a využití jednotného digitálního trhu domácnostmi a podniky.

Na úrovni EU pracuje Komise na těchto záměrech:

- stabilní právní rámec pro stimulaci investic do otevřené a konkurenceschopné infrastruktury pro vysokorychlostní internet;
- účinná politika pro oblast rádiového spektra;
- snadnější využívání strukturálních fondů EU;
- jednotný trh pro internetový obsah a služby: jednotný trh pro internetové služby a digitální obsah, vyvážený regulační rámec s jasně vymezenými režimy práva, podpora licencí pro více území, náležitá ochrana a odměna držitelů práv a aktivní podpora digitalizace bohatého kulturního dědictví Evropy;
- reforma fondů určených pro výzkum a inovace a zvýšení podpory v oblasti informačních a komunikačních technologií;
- přístup k internetu a jeho používání všemi evropskými občany (podpora počítačové gramotnosti a přístupnosti). [Sdělení Komise..., 2010]

2.2.7. Další programy

Akční plány eEurope a následující iniciativy nejsou jedinými programy zaměřujícími se na informační politiku EU. Evropská unie financuje také programy, které zkoumají jednotlivé informační problémy. Patřily mezi ně např. programy **eContent** a **eContentplus**, **eTen** nebo **Technologie informační společnosti (IST)**.

---

¹⁴ <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en>

3. INFORMAČNÍ SLUŽBY INSTITUCÍ EVROPSKÉ UNIE

Informační služby institucí Evropské unie prožívaly v posledních padesáti letech období dramatického rozvoje v dostupnosti informací a v oblasti technologického pokroku v podmínkách prohlubování a rozšiřování evropské integrace. Informační produkce se neustále zvyšovala (tištěná, v současné době elektronická). Rozšíření Evropské unie na současných 28 členských států vyžadovalo zajištění přístupu k dokumentárním informacím a k publikacím o členských státech a poskytování uživatelské podpory ve 24 oficiálních jazycích Evropské unie. Hlavní zodpovědnost za rozvoj informačních služeb nesou knihovny institucí Evropské unie.

3.1. Vybrané knihovny institucí Evropské unie

Knihovny institucí Evropské unie tvoří důležitou součást informační politiky EU. Jedná se o speciální knihovny ve srovnání s národními, veřejnými, univerzitními a výzkumnými knihovnami. Odlišnosti lze nalézt téměř ve všem: poslání knihoven, cíle knihoven (interní i externí), zaměstnanci a zdroje, specializované sbírky a zaměření, služby a produkty. Knihovny jsou navíc velmi odlišné mezi sebou, stejně jako instituce, pro které byly vytvořeny. Jedná se o odborné knihovny se specifickými fondy a službami, které jsou vytvářeny na míru uživatelům těchto knihoven. Největší z těchto knihoven je Ústřední knihovna Evropské komise, která spravuje celou síť dílčích knihoven v rámci Komise.

Ve své práci zkoumám knihovny tří základních institucí Evropské unie:

- **Ústřední knihovnu Evropské komise;**
- **Knihovnu Evropského parlamentu;**
- **Ústřední knihovnu Rady Evropské unie.**

Dále jsou součástí textu knihovny dalších tří orgánů Evropské unie (dále EU), které jsou zajímavé svým odborným zaměřením:

- **Knihovnu Soudního dvora Evropské unie,**
- **Knihovnu Evropského účetního dvora,**
- **Informační centrum Evropského hospodářského a sociálního výboru.**

Součástí této kapitoly je/jsou také:

- **RéseauBIB**, síť knihoven Evropské komise;
- **Evropská dokumentační střediska**, která jsou spravována Ústřední knihovnou Evropské komise;
- **Eurolib**, seskupení knihoven evropských institucí;
- **Archivy Evropské unie**.

3.1.1. Ústřední knihovna Evropské komise

Ústřední knihovna¹⁵ je součástí Generálního ředitelství (GŘ) pro vzdělávání a kulturu, Ředitelství D (Mládež a sport; Erasmus+). V době svého vzniku, v roce 1958, byla Ústřední knihovna službou GŘ IX Personalistika a administrace. Kolem roku 1992 byla Knihovna připojena k GŘ 10 Informace, komunikace a kultura, které se v roce 1999 stalo GŘ pro vzdělávání a kulturu (spojením GŘ 10 a GŘ 22 Vzdělávání).

Je to speciální příruční a výzkumná knihovna sloužící potřebám zaměstnanců Komise a dalších institucí Evropské unie. Má dvě sídla - v Bruselu a Lucemburku. Poskytuje vedení, služby a pomoc knihovnám a dokumentačním střediskům jednotlivých generálních ředitelství a dalších útvarů Komise. Knihovna je přístupná i externím uživatelům (po předchozí domluvě). [Central library, 2014]

V rámci Evropské komise funguje síť knihoven **RéseauBIB**. Tato síť je tvořená Ústřední knihovnou EK, která celou síť koordinuje, a dílčími knihovnami jednotlivých generálních ředitelství. Pro většinu knihoven v síti spravuje rozpočet Ústřední knihovna EK. Součástí sítě jsou i další knihovny, které mají svůj vlastní rozpočet: GŘ pro výzkum a inovace, GŘ pro překlad a Společná výzkumná střediska (Joint research centres). Další služby, jako jsou Vzdělávací centra (v Bruselu a Lucemburku) a GŘ pro informatiku mají svou vlastní knihovnu se specifickou dokumentací pro vlastní výuku. [Benoit, 2014]

Knihovna disponuje svým vlastním rozpočtem a spravuje poskytnuté finanční prostředky (z nichž je část poskytnuta pro doplňování fondu knihovně Komise v Lucemburku a delegacím nebo tiskovým a informačním kancelářím, které spravuje Komise v členských a třetích zemích). Knihovna také spravuje rozpočet na

---

¹⁵ http://ec.europa.eu/libraries/index_en.htm

předplatné časopisů a novin pro celou Komisi (s výjimkou několika knihoven, které hospodaří s vlastním rozpočtem). Knihovna nakupuje knihy, e-knihy, stálé objednávky, noviny a časopisy prostřednictvím rámcových dodavatelských smluv získaných na základě výzev k podání nabídek. Tyto smlouvy mohou být použity všemi útvary Evropské komise. Knihovna sama zadává objednávky pro své vlastní sbírky a pro většinu dílčích knihoven a pro většinu služeb Evropské komise (opět s výjimkou několika knihoven, které spravují svůj vlastní rozpočet). Všechny materiály objednané Knihovnou jsou zpracovány, katalogizovány a indexovány před tím, než jsou odeslány do dílčích knihoven, které je požadují. Dílčí knihovny je pouze zařadí do svých sbírek a nabízí uživatelům. Ústřední knihovna dostává také publikace od Úřadu pro publikace EU, od omezeného počtu výměnných partnerů a od dárců. [Benoit, 2014]

Předmětové pokrytí fondů zahrnuje všechny materiály o evropské integraci. Jedná se pravděpodobně o největší sbírku v oblasti evropské integrace. [Hanušová, 2006]

Knihovna zpřístupňuje také souborný **katalog ECLAS**¹⁶, na jehož tvorbě se podílejí všechny knihovny Evropské komise, a klade si za cíl zpřístupnit úplnou sbírku materiálů (skrze vlastní sbírky, nebo přes odkazy do dalších sbírek). Součástí katalogu ECLAS je také **Tezaurus ECLAS**, který Knihovna vytvořila, spravuje a průběžně doplňuje. Sestavuje pravidla pro užívání jednotných pracovních postupů v oblasti knihovnictví. [Central library, 2014]

V průběhu let se vyvinuly i kontakty s jinými knihovnami na národní a mezinárodní rovině. Mimořádná forma spolupráce vznikla s knihovnami **Evropských dokumentačních středisek (EDS)**, a to především v oblasti publikací o Evropské unii. Ústřední knihovna všechny tyto knihovny zastřešuje. Ústřední knihovna působí také jako vedoucí instituce a koordinátor seskupení knihoven evropských institucí **Eurolib**¹⁷. [Hanušová, 2006]

---

¹⁶ <http://ec.europa.eu/eclas/F>

¹⁷ <http://www.Eurolibnet.eu/3/26/>

3.1.1.1. Katalog ECLAS

Katalog ECLAS (European Commission Library Automated System) je katalogem Ústřední knihovny Evropské komise a zároveň souborným katalogem Evropské komise odkazujícím na fondy sítě knihoven, nazvané RéseauBIB.

Od počátku roku 1979 je dostupný online. Obsahuje veškeré dokumenty od tohoto roku až do současnosti. Období před automatizací je postupně digitalizováno a zpřístupňováno v katalogu. [Gaskell, 1985]

Katalog ECLAS pokrývá oficiální publikace Unie a dokumenty mnoha mezivládních organizací, komerčních, akademických a vládních tisků a vybraných článků z periodik. Lze zde nalézt materiály o evropské integraci, politických cílech a aktivitách institucí EU; materiály členských států EU (případně jejich institucí); právní a socioekonomické struktury nebo technické materiály nutné k práci jednotlivých oddělení Komise (od právní dokumentace po vědecké a technické výzkumné materiály). Obsahuje také odkazy na zdroje na internetu a na CD-ROMech. [Hanušová, 2006]

Na konci roku 2013 obsahoval katalog cca 521 570 katalogizačních záznamů z oblasti evropských záležitostí. [European Commission, 2013]

Je nutné poznamenat, že katalog ECLAS poskytuje pouze bibliografické odkazy sbírek. Plné texty dokumentů nenabízí. Pro získání plných textů je třeba použít služeb dodávání dokumentů či kopírovací služby (úředníci EU) nebo meziknihovní výpůjční službu (externí zájemci o dokumenty z Knihovny). [Hanušová, 2006]

Od 1. března 1998 je katalog ECLAS volně dostupný veřejnosti přes internetový server EUROPA – na stránkách Ústřední knihovny Evropské komise. Nové webové rozhraní na serveru EUROPA¹⁸ nahradilo verzi databáze ECLAS se základním menu, která byla dostupná přes EUR-OP (EU Office of Publications). Jeho prezentace na serveru EUROPA byla od počátku velmi úspěšným krokem pro rozvoj katalogu a jeho služeb. Kladně bylo hodnoceno obsahové bohatství databáze a uživatelsky přívětivé vyhledávací metody. Katalog ECLAS je přístupný volně a bez poplatků všem koncovým uživatelům. [European Commission, 1998]

V roce 2005 se začalo přecházet na nový knihovnický řídicí systém - ze systému DRA-MultiLIS na systém Aleph. Následující rok ještě probíhala optimalizace dat a

---

¹⁸ <http://ec.europa.eu/eclas/F>

existovaly paralelně dvě verze katalogu ECLAS: volně přístupná externí verze (dostupná na internetu) a interní verze (přístupná v Knihovně). Nová (interní) verze již plně fungovala na systému Aleph. Z tohoto přechodného období se postupně přešlo na jednotnou verzi katalogu ECLAS na intranetu i na internetu (fungujícím na systému Aleph). [European Commission, 2005] Tento systém používá Knihovna stále.

3.1.2. RéseauBIB

RéseauBIB¹⁹ je síť knihoven Evropské komise a generálních ředitelství. Kromě Ústřední knihovny v Bruselu, která této síti vévodí a řídí jí, a její pobočky v Lucemburku se do této kooperační sítě zapojuje více než 10 menších specializovaných knihoven a dokumentačních středisek. Ústřední knihovna Komise tuto síť knihoven spravuje. Tuto činnost vykonává Knihovna dobrovolně. Většina dokumentů, které vlastní knihovny a dokumentační střediska sítě RéseauBIB, je zahrnuta v katalogu ECLAS. Přístup k dokumentům těchto institucí je pro externí uživatele často velmi komplikovaný. [Hanušová, 2006]

Členové RéseauBIB konají každý rok setkání, na němž se rozhoduje o dalším postupu a rozvoji sítě. Od roku 1998, kdy byl katalog ECLAS zpřístupněn na serveru EUROPA, neustále usilují o jeho širší distribuci, což znamená také pokračování a zlepšování spolupráce mezi knihovnami. Z tohoto důvodu každý rok Ústřední knihovna pořádá pro členy sítě školení a semináře související s knihovnickým systémem²⁰. [European Commission, 1999]

Speciálním tématem pro rok 2001 bylo vyhledávání a přístup (v katalogu ECLAS) k elektronickým textům článků z periodik pro potřeby zaměstnanců Evropské komise. Negativním důsledkem reforem služeb Komise bylo častější uzavření lokálních knihoven veřejnosti, což přispělo k celkovému omezení přístupu k pracovní dokumentaci. [European Commission, 2001]

Od roku 2001 Ústřední knihovna EK neustále koordinuje aktivity v oblasti doplňování katalogu ECLAS záznamy z knihoven a dokumentačních středisek

---

¹⁹ http://ec.europa.eu/libraries/whoarewe/whodoeslibraries_europa.pdf

²⁰ Do roku 2005 to byl systém MultiLIS, od roku 2006 Aleph

generálních ředitelství Komise. Knihovna také poskytuje pomoc a podporu v podobě odborných znalostí a školení. [European Commission, 2002]

Během několika posledních let se tato síť poněkud zmenšila, protože byly některé dílčí knihovny generálních ředitelství uzavřeny. Knihovny byly uzavřeny z různých důvodů: snižování počtu zaměstnanců, nedostatek místa v budovách Komise, racionalizace informačních služeb. Jejich sbírky byly částečně přesunuty do Ústřední knihovny (do Bruselu a zejména Lucemburku). [Benoit, 2014]

V roce 2012 bylo uzavřeno šest knihoven v síti: GŘ pro rozvoj a spolupráce - EuropeAid (DEVCO), GŘ pro zemědělství a rozvoj venkova (AGRI), GŘ pro hospodářské a finanční záležitosti (ECFIN), GŘ pro regionální politiku (REGIO), GŘ pro komunikační sítě, obsah a technologie (CNECT) a GŘ pro Zaměstnanost, sociální věci a sociální začlenění (EMPL). [European Commission, 2012]

V roce 2013 Ústřední knihovna pokračuje v centralizování služeb. Byla dokončena práce na uzavření čtyř knihoven: AGRI, CNECT, EMPL a knihovna GŘ pro mobilitu a dopravu a energetiku (MOVE/ENER). Další tři knihovny, dvě malé a jedna velká, oznámily své uzavření na konci roku 2013. Jedná se o knihovny GŘ pro spravedlnost a pro vnitřní záležitosti (JUST/HOME), GŘ pro životní prostředí a oblast klimatu (ENV/CLIMA) a GŘ pro podnikání (ENTR). Zaměstnanci Ústřední knihovny EK věnovali velké úsilí zhodnocení a roztřídění zbývajících sbírek. Osvědčené a efektivní postupy byly využity pro zvýšení kvalifikace zaměstnanců. [European Commission, 2013]

Členové RéseauBIB:

- Ústřední knihovna Evropské komise v Bruselu
- Ústřední knihovna Evropské komise v Lucemburku,
- Knihovna Právní služby,
- GŘ pro hospodářskou soutěž,
- GŘ pro zdraví a ochranu spotřebitele,
- GŘ pro tlumočení a Služby interního auditu,
- GŘ pro výzkum a inovace,
- GŘ pro překlad,
- Společná výzkumná střediska (Joint research centres)
- Vzdělávací centra (v Bruselu a Lucemburku),
- GŘ pro informatiku.

3.1.3. Evropská dokumentační střediska (EDS)

Mimořádná forma spolupráce vznikla s knihovnami EDS, a to především v oblasti publikací o Evropských společenstvích. Ústřední knihovna Evropské komise všechny tyto knihovny zastřešuje.

Evropská dokumentační střediska pomáhají univerzitám a výzkumným institucím prosazovat rozvoj vzdělávání a výzkumu v oblasti evropské integrace. Podporují je v rozvíjení debaty o Evropě a podporují programy pro vzdělávání v oblasti politik Společenství. Všechny výše zmíněné aktivity jsou hlavními cíli sítě EDS. První EDS začalo působit v roce 1963. V současné době působí v členských státech Evropské unie kolem 400 středisek. [Evropská dokumentační střediska, 2014]

Na konci devadesátých let 20. století se začala Evropská komise usilovat o rozvoj a vytvoření nové řídicí politiky EDS. Ústřední knihovna Evropské komise uvítala rozhodnutí ze srpna 1997, které poprvé propojilo vnitřní řízení Knihovny a zahájilo spolupráci s dlouho existující sítí EDS (a jejich knihovnami). Počáteční úkoly spočívaly ve změnách stávajících aktivit – zahájit politiku revize technologií, připravit se na přijetí nových technologií a přístup k dokumentaci a zároveň podat nové organizační plány ve srozumitelné podobě; dále požadovat zabezpečení rozpočtu a zdrojů zaměstnanců, které jsou nutné pro úspěch nové organizace práce. Koncem roku se podařilo dosáhnout kontinuity a rozproutila se diskuze o politice a nápadech. [European Commission, 1997]

V červnu 1998 pak byl představen dokument, který pojednával o rozvoji sítě EDS. Tento dokument zmiňoval veškeré povinnosti a závazky středisek a obsahoval také program pořádání národních setkání zástupců EDS. První setkání se uskutečnilo 21. a 22. září 1998 v Bruselu. Tím začala práce na hodnocení a posuzování sítě EDS, vše měla na starost Ústřední knihovna Komise. Veškeré práce byly zahájeny v Německu, Francii a Itálii. Národní setkání EDS se organizovala v jednotlivých členských státech i v dalších nečlenských zemích. S vylepšováním sítě bylo nezbytné zajistit kvalitní školení pro účastníky tohoto procesu. Organizovalo se osm základních školicích seminářů pro zaměstnance EDS a pak ještě další seminář za účasti Evropského institutu pro veřejnou správu v Maastrichtu (3. - 4. 12. 1998). Byly vypsané granty ve výši 2000 euro, které umožnily třiceti EDS přístup na internetový server EUROPA. Aktualizované oficiální statistické informace členských států a některých třetích zemí na CD-ROM (od EUROSTAT) byly distribuovány do všech

EDS. Byl zahájen rozvoj webových stránek Knihoven, který zahrnoval aktualizaci záznamů pokrývajících členy sítě EDS. [European Commission, 1998]

Během roku 2000 byla ukončena práce na hodnocení a posuzování sítě EDS a závěrečná zpráva byla prezentována v následujícím roce. Většina EDS v členských státech podepsala dohodu s Komisí. Na základě studie o situaci EDS v přístupujících zemích bylo rozhodnuto, že nová EDS budou přidělena pod programy vypsané příslušnými odděleními. Tento proces doplňovala školení a setkání, která se soustředila na otázky evropské integrace a budoucnosti Evropy a výměnné programy, které sloužily k výměně informací a zkušeností. 29. listopadu 2000 Komise rozhodla o přesunu Evropských dokumentačních středisek, do té doby ve správě Generálního ředitelství pro vzdělávání a kulturu, pod Generální ředitelství pro tisk a komunikaci (s platností od 1. ledna 2001). [European Commission, 2000]

V současné době patří Evropská dokumentační střediska do informační sítě **Europe Direct**²¹. Základ nabídky středisek tvoří oficiální publikace Evropské komise. Střediska jsou napojena on-line na intranet Evropské komise. Díky tomuto spojení mohou objednávat větší množství těchto publikací dle zájmu a potřeb uživatelů. [Evropská dokumentační střediska, 2014]

3.1.4. Knihovna Evropského parlamentu

Knihovna Parlamentu²² (European Parliamentary Research Service - EPRS Library) je řízena Oddělením „On-site & Online“ knihovnických služeb, které je součástí Generálního ředitelství pro parlamentní výzkumné služby (GŘ EPRS), Ředitelství pro knihovnu.

Knihovna byla založená v roce 1953 jako Knihovna Společného shromáždění Evropského společenství uhlí a oceli. Hlavní prostory Knihovny jsou v Bruselu, ale má ještě pobočky v Lucemburku a ve Štrasburku. Pobočka ve Štrasburku je otevřená pouze během plenárních zasedání. [Výzkumná služba..., 2015]

---

²¹ Europe Direct je celoevropská informační síť. Je tvořena regionálními středisky (cca 480) a dokumentačními středisky (cca 400). Síť funguje jako prostředník mezi Evropskou unií a občany v regionech. Klade si za cíl šíření informací a povědomí o EU.

²² <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/en/000f81b2e3/European-Parliamentary-Research-Service.html>
<http://eprthinktank.eu/>

Cílem Knihovny je dobře informovaný Evropský parlament. Knihovna se snaží členům Parlamentu přispívat k jejich práci efektivními, nestrannými a profesionálními informačními službami a hodnotnými a kvalitními informacemi. Knihovna úzce spolupracuje s politickými odděleními a projektovými týmy a také s dalšími interními a externími službami Parlamentu a snaží se reagovat na informační potřeby Parlamentu. Je to interní knihovna - základní úkoly Knihovny se dotýkají práce Parlamentu, proto neposkytuje přístup a služby široké veřejnosti. Přístup do Knihovny je povolen pouze interním uživatelům. Katalog je přístupný také pouze na intranetu. [European Parliamentary Research Service, 2014]

Knihovna výjimečně zpřístupňuje informace dalším oprávněným osobám pouze, pokud je to v souladu s dosažením jejich dalších cílů a za předpokladu, že to bude mít jasný přínos pro Parlament a náklady budou zanedbatelné. Spolupracuje také s národními parlamentními informačními službami (podpora dostupnosti informací pro všechny). [European Parliamentary Research Service, 2014]

Knihovna je financována přímo z rozpočtu Evropského parlamentu a má v současnosti tři pracovní místa - Brusel, Štrasburk a Lucemburk. Akvizice jsou spravovány pomocí rámcových smluv, které vyplynuly z pravidelných nabídkových řízení, a jsou společné pro všechny tři lokality. [Finer, 2014]

Politika sbírek Knihovny je zaměřena na nákup publikovaných materiálů vztahujících se k Evropskému parlamentu, Evropské unii, parlamentarismu a demokracii. Ve svých fondech Knihovna zahrnuje tato témata: referenční práce v oblasti evropských záležitostí ve všech jazycích EU, dokumenty tištěné Parlamentem a o Parlamentu, instituce a politiky EU, mezinárodní právo, právo EU, mezinárodní organizace, národní organizace, obecné statistiky a faktické údaje za všechny členské státy. [European Parliamentary Research Service, 2014]

Knihovna uchovává tištěné verze debat a zápisů Evropského parlamentu od roku 1979 do roku 2000 (po tomto datu byly publikovány pouze v elektronickém formátu). [European Parliamentary Research Service, 2014]

Knihovna také rozvíjí tezaurus Evropské unie **EuroVoc**.

Knihovna **nabízí tyto služby:**

- poskytuje informační servis, který pomáhá poslanci plnit jeho individuální parlamentní funkce,;
- zajišťuje informační službu, která asistuje výborům, zpravodajům, projektovým týmům a politickým oddělením při plnění jejich parlamentní

funkce a vykonává roli znalostního managementu při organizaci a využití informací vytvářených projektovými týmy;

- zpřístupňuje informace a služby ostatním zaměstnancům Parlamentu, což je nezbytné pro fungování celé této instituce;
- umožňuje klientům efektivní práci s informacemi prostřednictvím samoobslužných služeb, poskytuje strukturovaná školení informační gramotnosti a informační poradenství;
- poskytuje služby svým klientům různými kanály (např. čítárny, intranet, tisk, online);
- spolupracuje s dalšími držiteli a poskytovateli informací v Parlamentu, zvláště s politickými odděleními;
- spolupracuje s informačními službami dalších Evropských institucí (podpora dostupnosti informací pro všechny);
- spolupracuje s národními parlamentními informačními službami (podpora dostupnosti informací pro všechny);
- zpřístupňuje informace dalším oprávněným osobám, pokud je to v souladu s dosažením jejich dalších cílů a ze předpokladu, že to bude mít jasný přínos pro Parlament a náklady budou zanedbatelné. [European Parliamentary Research Service, 2014]

3.1.5. Ústřední knihovna Rady Evropské unie

Ústřední knihovna²³ Rady má další tři pobočky: Jazykovou, Právní a Zaměstnaneckou. Všechny knihovny spadají pod Generální sekretariát Rady. Ústřední a Jazyková knihovna jsou součástí GŘ pro komunikaci a správu dokumentů, Právní knihovna patří pod Právní službu (ve skutečnosti samostatné GŘ) a Zaměstnanecká knihovna s volně dostupným materiálem ke čtení je spravována Výborem zaměstnanců. Knihovna Rady i se svými pobočkami je financována z provozního rozpočtu Generálního sekretariátu, z vlastní rozpočtové kapitoly. [Introducing the Central Library..., 2014]

Knihovny jsou dostupné všem úředníkům a ostatním zaměstnancům Generálního sekretariátu Rady a dalších institucí EU a členům stálých zastoupení. Za určitých

---

²³ <http://councillibrary.wordpress.com/>

podmínek může být povolen přístup i externím uživatelům. [General Secretariat of the Council of the European Union, 2014] Souborný katalog společný pro všechny knihovny Rady EU je volně přístupný na internetu²⁴. V knihovním katalogu lze nalézt také materiály Výukového a výzkumného střediska, které nikde jinde jako pobočka Ústřední knihovny není uvedeno.

Otevřenost pro uživatele a přístup k dokumentům jednotlivých knihoven:

- **Ústřední knihovna:** je otevřená pro všechny zaměstnance Rady EU a Evropské Rady, stážisty, Stálá zastoupení členských států, zaměstnance ostatních institucí a orgánů EU a po dohodě také studentům a výzkumníkům. Přístup k některým fyzickým sbírkám Knihovny je omezen na konzultace na místě.
- **Jazyková knihovna:** je otevřená pro všechny zaměstnance Rady EU a Evropské Rady, stážisty, Stálá zastoupení členských států a také pro zaměstnance ostatních institucí a orgánů EU. Přístup k fyzickým sbírkám Knihovny je omezen na konzultace na místě, s výjimkou zaměstnanců Rady.
- **Právní knihovna:** je otevřená pro všechny zaměstnance Rady EU a Evropské Rady a stážisty. Po dohodě je přístupná i pro Stálá zastoupení členských států, zaměstnance ostatních institucí a orgánů EU a pro studenty a výzkumníky. Přístup k většině fyzických sbírek je omezen na konzultace na místě, v výjimkou zaměstnanců Rady.
- **Zaměstnanecká knihovna:** je otevřená pro všechny zaměstnance Rady EU a Evropské Rady, stážisty, Stálá zastoupení členských států a také pro zaměstnance ostatních institucí a orgánů EU.
- **Výukové a výzkumné středisko:** je otevřené pro všechny zaměstnance Rady EU a Evropské Rady a stážisty. [Contact GSC Libraries, 2014]

Ústřední knihovna Rady i se svými pobočkami je financována z provozního rozpočtu Generálního sekretariátu, z vlastní rozpočtové kapitoly. Akvizice pro dílčí knihovny a správu administrativní části automatizovaného knihovního systému a souborného katalogu provádí také Ústřední knihovna. [Marzocchi, 2014]

Ve svých sbírkách zahrnuje tato témata: evropská integrace (zvláště společná zahraniční a bezpečnostní politika, spravedlnost a vnitřní záležitosti), mezinárodní vztahy, mezinárodní organizace, mezinárodní a srovnávací právo, evropské instituce.

---

²⁴ http://ec.europa.eu/eclas/F?local_base=CEU01

Specializované sbírky pak obsahují publikace Rady EU, Závěry předsednictví Evropské rady, publikace EU a Úřední věstník EU. [Council of the European Union, 2014]

Knihovna nabízí tyto služby:

- databáze obsahující více než 100 000 monografií a více než 26 000 článků z časopisů;
- referenční práce (slovníky, encyklopedie, výroční zprávy atd.) a poslední edice periodik a novin členských států EU jsou dostupné v čítárně;
- výpůjčky monografií na 1 měsíc;
- on-line služby: seznam vybraných článků a informačních materiálů o různých aspektech politik EU, právních otázkách a aktivitách institucí. [General Secretariat of the Council of the European Union, 2014]

Knihovna vydává jednou měsíčně *Think Tank Review (TTR)*²⁵ a provozuje repozitář **Think Tank Papers**, který obsahuje hlavně dokumenty řadící se mezi šedou literaturu. Knihovna postupně přijímá kroky k dlouhodobému uchování a k snadnějšímu vyhledávání dokumentů uložených v repozitáři. Zhruba od poloviny roku 2014 jsou tyto dokumenty indexovány do elektronického katalogu. Vyhledávat dokumenty lze podle názvu, předmětu, abstraktu a metadat vytvořených Knihovnou. Plnotextové vyhledávání není v současné době možné, ale v budoucnu se s ním počítá. Katalogizace a indexování trvá určitou dobu, tzn. že dokumenty jsou v katalogu viditelné až v průběhu měsíce následujícího po zveřejnění každého TTR. Verze PDF dokumentů TTR bude stále odkazovat na původní zdroj. Knihovna bude přijímat lokální digitální kopie dokumentů v případě, že to povolí autorská práva. Měsíční souhrn TTR bude vycházet i nadále, ale katalogizace a vyhledávání dokumentů přináší další možnosti (větší flexibilitu, uživatelskou zpětnou vazbu, vytvoření více specializovaného výběru). Mezi úkoly, které Knihovnu ještě čekají, patří plnotextové vyhledávání, dlouhodobé uchování digitálních dokumentů, snadné vyhledávání a čitelnost na různých zařízeních. [Think Tank Review, 2014]

---

²⁵ <http://councillibrary.wordpress.com/think-tank-review/>

3.1.6. Knihovna Soudního dvora EU

Knihovna²⁶ byla založena v roce 1953 zároveň se založením Soudního dvora. Je součástí Generálního ředitelství pro knihovnu, výzkum a dokumentaci. Je spravována na základě Interních předpisů Soudního dvora z roku 1975 (Kapitola V), doplněných v červnu roku 1980. Knihovna se specializuje se na právní oblast. Je to nejdůležitější pracovní nástroj členů a zaměstnanců Soudního dvora při výkonu jejich funkce. [CDJ..., 2014]

Přístup do Knihovny je omezen na členy a zaměstnance Soudního dvora, Tribunálu a ostatních orgánů Evropské unie. Ostatní návštěvníci mohou získat povolení od ředitele oddělení knihovny, pokud pošlou žádost na kontaktní email podpory Knihovny a svůj zájem řádně odůvodní (výzkumníci, univerzitní pedagogové, praktikující právníci apod.). Studenti, kteří ještě nemají ukončené studium na vysoké škole, nejsou přijati. Práce mohou být konzultovány v čítárně, kde lze nalézt základní práce práva EU, mezinárodní právo a právo jednotlivých členských států. O všechny ostatní materiály z knihovných sbírek je třeba žádat u pultu. Výpůjčky jsou možné pouze v rámci instituce. [CDJ..., 2014]

Kněžní fond obsahuje v současnosti přes 200 000 svazků a více než 1000 předplacených periodik. Pokrývá následující oblasti: právo (právo EU, mezinárodní právo, srovnávací právo, národní právo, obecnou teorii práva), ostatní oblasti (ekonomie, politika, sociální a správní vědy, knihovní management). Knihovna má velkou sbírku jednojazyčných a vícejazyčných slovníků a sbírku mikrofiší, které pokrývají velké množství úředních věstníků, parlamentních aktů a ostatních oficiálních periodik. Vzrůstající počet elektronických databází, knih a periodik je dostupný v digitální knihovně. [Knihovna. Soudní dvůr EU, 2014]

Knihovna má vlastní rozpočtovou kapitolu v rámci souhrnného rozpočtu instituce. Výběr nových akvizic provádějí právníci z Oddělení indexace, za asistence právníků z GR pro knihovnu, výzkum a dokumentaci a pod dohledem ředitele Knihovny. Nové přírůstky jsou indexovány právníky z Oddělení indexace. Veškeré procesy související s akvizicí jsou centralizované. [Merlo, 2014]

Právníci z Oddělení indexace také indexují články, které vyberou z těchto nových přírůstků. Vybírají články a další položky, které by mohly být zajímavé pro uživatele

---

²⁶ http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7058/bibliotheque

Knihovny, a ty jsou individuálně katalogizovány. Výsledkem je, že katalog Knihovny se stal důležitým zdrojem bibliografické dokumentace práva EU a příbuzných oblastí. [Knihovna. Soudní dvůr EU, 2014]

3.1.7. Knihovna Evropského účetního dvora

Knihovna²⁷ funguje jako služba Generálního sekretariátu Evropského účetního dvora, ještě přesněji je součástí DIT (Ředitelství pro informace a technologie).

Je to specializovaná knihovna, která nabízí informace z oblasti auditu, účetnictví a různých oborů, které jsou předmětem auditu. Obsahuje specializovanou sbírku publikací národních institucí členských států, které provádí audity. Internetový katalog pokrývá celou instituci a je také přístupný veřejnosti na webových stránkách Účetního dvora. Přístup veřejnosti k dokumentům Účetního dvora se řídí jeho rozhodnutím č. 14/2009. [Library. European Court of Auditors, 2014]

Knihovna poskytuje auditorům Účetního dvora přístup k interním a externím informacím, které potřebují k plnění svých pracovních povinností (více než 10 000 monografií a cca 100 periodik). Externí uživatelé mohou navštívit Knihovnu pouze po předchozí domluvě. [ECA..., 2014]

Rozpočet knihovny je součástí administrativních výdajů Evropského účetního dvora. Akvizice knihovny a rozvoj sbírek je řízen centrálně. Knihovna shromažďuje, hodnotí a rozhoduje o žádostech ke koupi, které posílají uživatelé. Pravidelné nákupy Knihovny se týkají dokumentů vztahujících se k činnosti Účetního dvora. [Probst, 2014]

Knihovna spravuje sbírku elektronických zdrojů, která zahrnuje elektronické slovníky, on-line tiskové služby, referenční práce, online periodika a e-knihy. [Library. European Court of Auditors, 2014]

---

²⁷ <http://www.eca.europa.eu/en/Pages/LibraryArchives.aspx>

3.1.8. Informační centrum Evropského hospodářského a sociálního výboru a Výboru regionů

Informační centrum²⁸ je součástí Ředitelství pro obecné záležitosti, oddělení nazvaného Vztahy s občanskou společností a prognostika (Relations with Civil Society and Forward Studies).

Informační centrum se skládá ze dvou různých knihoven - **Knihovny Evropského ekonomického a sociálního výboru** (dále EHSV) a z **Knihovny Výboru regionů**. Knihovny sdílí jednu společnou místnost a instalaci knihovního systému Aleph (s oddělenými databázemi), ale rozpočet či zaměstnanci jsou oddělení. [Blanco Delicado, 2014]

V následujícím textu se budu zabývat pouze Knihovnou EHSV, protože Knihovna Výboru regionů na můj průzkum nereagovala a žádné odpovědi nezaslala. Knihovna EHSV poskytuje služby v otázkách vztahujících se k činnosti instituce. Mnohojazyčná kolekce obsahuje jedinečný fond (cca 20 000 jednotek) věnovaný občanské společnosti. Je rovněž zaměřena na zemědělskou politiku; volný pohyb osob a služeb; dopravní politiku; harmonizaci nepřímých daní; sblížení právních předpisů pro vnitřní trh; politiku zaměstnanosti; sociální politiku, všeobecné a odborné vzdělávání a mládež; veřejné zdraví; ochranu spotřebitele; transevropské sítě; průmyslovou politiku; hospodářskou, sociální a územní soudržnost; výzkum a technologický rozvoj a vesmír; mezinárodní vztahy a životní prostředí. Knihovna má také k dispozici cca 300 periodik týkajících se různých oblastí činnosti EHSV. [Library. European Union, 2014]

Knihovnu mohou využívat Členové Výboru, jejich odborníci a asistenti, státní úředníci, dočasní zaměstnanci a stážisti Výboru a všech ostatních institucí, orgánů nebo agentur Evropské unie. Informační centrum je otevřené i pro externí uživatele - odborníky a výzkumné pracovníky (profesionály, odborné zaměstnance z organizací občanské společnosti, místních úřadů, úředníky z členských zemí EU, vysokoškolské studenty, atd.). Externí návštěvníci musí před návštěvou kontaktovat Informační centrum a mohou studovat materiály pouze na místě. [Library European Union, 2014]

---

²⁸ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.documents-library>

Akvizice se zpracovávají centrálně. Knihovna pracuje převážně s pěti dodavateli, kteří byli úspěšní ve výzvě k podávání nabídek (tři dodavatelé pro knihy a jiné materiály, jeden dodavatel pro periodika a jeden pro noviny). Má s nimi uzavřené smlouvy a je povinna jejich prostřednictvím nakupovat materiály do svých sbírek. [Blanco Delicado, 2014]

3.2. Eurolib

Nejvýraznější spolupráce všech dotazovaných knihoven probíhá v rámci sítě evropských knihoven Eurolib. [Fryščáková, 2014]

Eurolib je seskupení knihoven evropských institucí, jehož cíle směřují k podporování širšího vědomí o Evropě a jejích problémech. Členy jsou knihovny většiny institucí EU a několik akademických knihoven. Seskupení funguje na základě dohody přijaté *Rezolucí na Generálním shromáždění*, které se konalo 18. dubna 1997 v Dublinu. Toto setkání bylo již třinácté Generální shromáždění původně neformálního seskupení Eurolib, které vzniklo z iniciativy Generálního sekretariátu Evropského parlamentu v červnu 1988. Členové Eurolib přijali na tomto setkání *Rezoluci*, která formalizovala řízení. [Eurolib, 2001-2014]

Se vznikem skupiny Eurolib začala Evropská unie více klást důraz na rozvoj a výstavbu sítí knihoven. Také začala usilovat o usnadnění partnerství členských knihoven Eurolib v programech přispívajících k dodávání nových technologií do evropských institucí; k efektivnějšímu užívání zdrojů knihovny; k vylepšování přístupu do sbírek Eurolib. [Eurolib, 2001-2014]

Dublinská rezoluce obsahuje ustanovení o poslání skupiny, o průběžném programu, který je schvalován na každoročním Generálním shromáždění, a o každoroční volbě úředníků, kteří budou zodpovědní za chod záležitostí Eurolib mezi zasedáními Generálního shromáždění. Zúčastněné knihovny usilují o zvýšení profesionality svých zaměstnanců a zavázaly se tím, že budou posilovat meziknihovní kontakty všeho druhu, spolupracovat v oblasti výměny pracovníků a vzdělávacích programů. Podporují efektivnější využívání knihovnických zdrojů a přístup k dokumentům ve svých sbírkách. [Pilar, Tegelaars, 1998]

Dublinká rezoluce také obsahuje opatření, které nařizuje každoroční schvalování programu na Generálním shromáždění a volbu úředníků zodpovědných za řízení záležitostí Eurolib mezi zasedáními Generálního shromáždění. Spolupracující skupina Eurolib se tedy od svého třináctého Generálního shromáždění v dubnu 1997 schází pravidelně každý rok a funguje jako volné seskupení. [Eurolib, 2001-2014]

Cíle Eurolib směřují k podporování širšího vědomí o Evropě a jejích problémech. Knihovny evropských institucí mají možnost zasahovat do práce institucí, pod něž spadají a tím přispívají k plnění cílů Eurolib. Toto seskupení knihoven usiluje o zlepšení profesionality zaměstnanců knihoven evropských institucí; podporuje rozvoj meziknihovnických kontaktů všeho druhu, pracovní výměnné pobyty zaměstnanců apod. Snaží se pomáhat podílejícím se knihovnám k dosažení hospodárných investic do technologie, podporuje akvizici v rámci sítě a další partnerství přínosná pro komplexní bibliografickou kontrolu, knihovnu a služby dodávání dokumentů. Od roku 1998 Eurolib rozvoj prezentuje svých stránkách²⁹, které jsou také dostupné přes stránky Ústřední knihovny Komise. Prezentace na internetu slouží jako hlavní síťový prostředek podpory poslání seskupení. Na stránkách je k dispozici seznam členů Eurolib, jejich knihovnické služby a je umožněn přímý přístup do jejich katalogů. [Eurolib, 2001-2014] *Seznam členů Eurolib je uveden v Příloze č. 1.*

Přínos knihoven zapojených v Eurolib pro jejich instituce:

- dosažení značných úspor v:
  - koordinaci aktivit,
  - společném rozboru problémů a hledání řešení,
  - společných nebo podobných pracovních metodách.
- podílení se na šíření politiky EU:
  - vytváření sítě specializovaných knihoven,
  - blízkost příslušným zúčastněným stranám,
  - schopnost komunikovat s veřejností.
- podpora dostupnosti elektronických dokumentů EU:
  - identifikace důležitých elektronických dokumentů,
  - uchování a dostupnost,

---

²⁹ <http://www.Eurolibnet.eu/3/26/>

- účast na evropských iniciativách: PODL, Europeana, atd. [A proposed rolling plan 2010 - 2015..., 2010]

Co dělá Eurolib pro své členy:

- Eurolib = uznávaná profesní skupina,
- poukazuje na rozdíly mezi členy a zároveň je spojuje,
- přináší výhody a přednosti: pro členy, pro každodenní práci, vzájemnou zpětnou vazbu, „lobby“. [A proposed rolling plan 2010 - 2015..., 2010]

3.3. Archivy Evropské unie

Další instituce, které uchovávají materiály institucí Evropské unie jsou archivy. Nelze je přímo zahrnout do problematiky knihoven institucí Evropské unie. Uchovávají jiné materiály než knihovny a podléhají zvláštní legislativě, ale pro další vývoj informační politiky Evropské unie mají také velký význam. Existují **archivy jednotlivých institucí EU a Historické archivy Evropské unie**. Archivy institucí EU zahrnují veškeré dokumenty a záznamy (různé typy, formy, nosiče), které vytvořila, nebo obdržela konkrétní instituce EU při výkonu svých povinností. Historické archivy EU jsou části archivů EU, které byly vybrány k trvalému zachování (dokumenty starší 30ti let).

Historické archivy jsou veřejnosti přístupné za podmínek stanovených *Nářízením Rady (ES, Euratom) 1700/2003 z 22. září 2003*, které novelizovalo *Nářízením Rady (EHS, Euratom) 354/83, o otevření historických archivů veřejnosti*. Některé dokumenty mohou být z výše uvedených pravidel vyňaty, jestliže výjimky omezující přístup k těmto dokumentům podle *Nářízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001* jsou stále platné.

3.3.1. Nařízení vztahující se k zpřístupňování dokumentů a záznamů historických archivů Evropské unie

Následující legislativní dokumenty pojednávají o různých aspektech zpřístupňování dokumentů Evropské unie. Dvě nařízení se týkají přístupu k dokumentům institucí

EU, které se po uplynutí určité lhůty dostanou do Historických archivů, a další dvě nařízení se zabývají přístupem k dokumentům v historických archivech.

3.3.1.1. Nařízení Rady č. 3 ze dne 31. července 1958, kterým se provádí článek 24 Smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii

V Článku 10 tohoto nařízení jsou vyznačeny dokumenty a záznamy dle svého stupně utajení. Jsou nazývány utajované skutečnosti Euratomu a klasifikují se do čtyř stupňů utajení:

1. *„Eura – Přísně tajné: skutečnosti, jejichž neoprávněné vyjádření by mohlo mít mimořádně vážné následky pro obranné zájmy jednoho nebo více členských států;*
2. *Eura – Tajné: skutečnosti, jejichž neoprávněné vyjádření by mohlo mít vážné následky pro obranné zájmy jednoho nebo více členských států;*
3. *Eura – Důvěrné: skutečnosti, jejichž neoprávněné vyjádření by mohlo poškodit obranné zájmy jednoho nebo více členských států;*
4. *Eura – Vyhrazené: skutečnosti, jejichž neoprávněné vyjádření by se mohlo dotknout obranných zájmů jednoho nebo více členských států, které však vyžadují menší ochranu, než jaká je poskytována dokumentům klasifikovaným jako Eura – Důvěrné.“* [Regulation (EURATOM) No 3, 1958]

3.3.1.2. Nařízení Rady (ES, Euratom) č. 354/83 ze dne 1. února 1983

Toto nařízení pojednává o *otevření historických archivů Evropského hospodářského společenství (ES) a Evropského společenství pro atomovou energii (Euratom) veřejnosti.*

Při provádění všech svých úkonů orgány ES i Euratomu (nadále jen Evropská společenství) shromáždily velké množství dokumentů ve svých archivech, tyto archivy tvořily vlastnictví jednotlivých společenství. V praxi fungovalo, že všechny organizace i členské státy měly své archivy s dokumenty, které po několika letech zpřístupňovaly veřejnosti. Vznikla tedy myšlenka, že i archivy Evropských společenství by měly být zpřístupněny - a sice za předpokladu ustavení společných pravidel. Některé dokumenty Evropských společenství se nacházely v jednotlivých

členských státech a podléhaly tedy rozdílným pravidlům, kdy a za jakých podmínek mohly být v archivech zpřístupněny veřejnosti. Mohlo se tak stát, že i některé utajované dokumenty se dostanou veřejnosti do rukou za méně zpřísněných podmínek. Tomu zabránilo nařízení Rady. Byly stanoveny pouze některé základní zásady. Jednotlivé členské státy pak přijaly konkrétní pravidla pro provádění těchto zásad. [Council regulation (EEC, EURATOM) No 354/83, 1983]

3.3.1.3. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001 ze dne 30. května 2001

Toto nařízení pojednává o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise (viz Příloha č. 3). Jsou zde uvedeny obecné zásady a omezení, které upravují výkon tohoto práva veřejnosti na přístup k dokumentům výše zmíněných institucí. Nařízení také ukládá institucím zavést rejstříky dokumentů, které usnadní přístup k dokumentům institucí. Podrobněji je o rejstřících pojednáno v kapitole 4.2.

V Článku 4 se jedná o výjimkách, na něž neplatí pravidla zpřístupňování dokumentů veřejnosti:

1. „Orgány odepřou přístup k dokumentu, pokud by zpřístupnění vedlo k porušení ochrany veřejného zájmu, pokud jde o

- veřejnou bezpečnost,
- obranné záležitosti,
- mezinárodní vztahy,
- finanční, měnovou nebo hospodářskou politiku Společenství nebo členského státu.

2. Soukromí a integritu jednotlivce, zejména podle právních předpisů Společenství o ochraně osobních údajů.

3. Neexistuje-li převažující veřejný zájem na zpřístupnění, odepřou orgány přístup k dokumentu, pokud by jeho zpřístupnění vedlo k porušení ochrany:

- obchodních zájmů fyzické nebo právnické osoby, včetně duševního vlastnictví,
- soudního řízení a právního poradenství,
- cílů inspekce, vyšetřování a auditu,

neexistuje-li převažující zájem veřejnosti na zpřístupnění.“ [Nařízení Evropského parlamentu a Rady..., 2001]

3.3.1.4. Nařízení Rady (ES, Euratom) 1700/2003 z 22. září 2003

Tímto nařízením se mění Nařízení (ES, Euratom) č. 354/83 o otevření historických archivů Evropského hospodářského společenství a Evropského společenství pro atomovou energii veřejnosti.

Účelem nařízení je zajistit, aby byly uchovány všechny dokumenty historické hodnoty a podle možností zpřístupněny veřejnosti. Všechny orgány Evropského společenství měly za povinnost zřídit archivy svých dokumentů a zpřístupňovat je veřejnosti na základě tohoto nařízení **po uplynutí lhůty 30 let** ode dne vytvoření dokumentu. [Council regulation..., 2003]

V tomto nařízení jsou rozlišovány archivy institucí Evropských společenství a historické archivy institucí Evropských společenství.

Nařízení se nevztahuje na výjimky týkající se soukromí jednotlivců³⁰ a osobních spisů zaměstnanců Evropských společenství a na dokumenty a záznamy týkající se obchodních zájmů fyzické nebo právnické osoby, včetně duševního vlastnictví (viz nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001). Tyto výjimky lze i po uplynutí lhůty 30 let nadále uplatňovat pro celý dokument nebo jeho část, jestliže jsou splněny odpovídající podmínky pro jejich uplatňování. [Council regulation..., 2003]

Dokumenty obsahující služební nebo obchodní tajemství nemají být po třicetileté lhůtě uveřejněny, pokud o tomto úmyslu nebyl informován původce dokumentu a pokud se k tomu ve stanovené lhůtě nevyjádřil. Veřejnost nemá přístup k dokumentům klasifikovaným podle článku 10 nařízení Rady č. 3 ze dne 31. července 1958, kterým se provádí článek 24 Smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii, a nebyly odtajněny. [Council regulation..., 2003]

Každý orgán má za úkol v přiměřené době (nejpozději do 25 let od vzniku dokumentu) přezkoumat všechny dokumenty a záznamy, které jsou vedené jako důvěrné nebo vyšším stupněm, jestli je lze odtajnit či nikoliv. Dokumenty a záznamy, které nebyly v této první fázi odtajněné, se musí pravidelně zkoumat a to alespoň každých pět let. Členské státy musí respektovat pravidla tohoto nařízení pro

---

³⁰ Dokumenty týkající se soukromí a osobnosti jednotlivce (viz Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001) mohou být zveřejněny v souladu s Nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 ze dne 18. prosince 2000 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů orgány a institucemi Společenství a o volném pohybu těchto údajů. [Council regulation..., 2003]

odtajňování dokumentů a záznamů nebo jejich reprodukcí, které získaly do svých archivů od orgánů Evropských společenství. [Council regulation..., 2003]

Každá instituce má povinnost převést všechny dokumenty a záznamy, které obsahuje ve svém fondu, do historických archivů nejpozději 15 let ode dne jeho vytvoření. Všechny dokumenty a záznamy musí být nejprve roztříděny na ty, které mají být trvale uchovávány, a na ty, které nemají správní ani historickou hodnotu. [Council regulation..., 2003]

Každá instituce má možnost přijmout k tomuto nařízení prováděcí pravidla a pokusí se zpřístupnit své archivy elektronickými prostředky. Uchovávají se též dokumenty, které jsou k dispozici ve formách přizpůsobených zvláštním požadavkům (slepecké písmo, texty psané velkými písmeny nebo záznamy na nosičích). Povinností každé instituce je pravidelné každoroční zveřejňování zprávy o své činnosti týkající se historických archivů. [Council regulation..., 2003]

3.3.2. Historické archivy Evropské unie ve Florencii

Historické archivy Evropské unie jsou oficiální archivy pro historické dokumenty Evropské unie. Jsou umístěny v italské Florencii. Je to výzkumné centrum, které se věnuje uchovávání archivních dokumentů a studiu evropské integrace.

Historické archivy byly založeny v návaznosti na rozhodnutí Evropského společenství uhlí a oceli a Evropské rady v roce 1983 proto, aby byly otevřeny pro veřejnost. Následná dohoda v roce 1984 mezi Evropskou komisí a **Evropským univerzitním institutem (EUI)**³¹ položila základy pro vznik Archivů ve Florencii. Historické archivy EU otevřely dveře výzkumníkům a veřejnosti v roce 1986. V roce 2011 vznikla Rámcová dohoda o partnerství mezi EUI a Evropskou Komisí, která posílila úlohu historických archivů v zachování a zpřístupnění archivních sbírek institucí EU. [Historical Archives of the European Union, 2014]

Mají za **úkol získávat, uchovávat a zpřístupňovat veřejnosti archivní dokumenty, které jsou starší více než 30 let** a zároveň pocházejí z institucí ESUO,

---

³¹ Univerzitní institut ve Florencii (<http://www.eui.eu/>) je specializovaná vysoká škola, která se zaměřuje na evropskou integraci, historii, ekonomii, politické a sociální vědy a právo. Ke studiu jsou vybíráni studenti, kteří se zajímají o evropská témata s výhledem na získání doktorátu. Institutu byla uložena povinnost ukládat a vytvářet přístup k originálním dokumentům, které byly posílány do Institutu archivními službami jednotlivých institucí.

Evropského hospodářského společenství, EURATOM a Evropské unie (Vysoký úřad a Evropská komise, Rada ministrů, Evropský parlament, Hospodářský a sociální výbor, Účetní dvůr, Soudní dvůr, Evropská investiční banka, Agentury Evropské unie). Je zde také uloženo více než 150 soukromých archivních vkladů od významných evropských politiků, hnutí a sdružení, sbírka listin týkající se evropské integrace národních archivů a ministerstev zahraničních věcí. Tyto sbírky dokumentují důležitou část poválečného úsilí v procesu evropské integrace a spolupráce. [Historical Archives of the European Union, 2014]

Vzhledem ke kvalitě archivních materiálů uchovávaných ve Florencii se staly Historické archivy důležitým výzkumným střediskem pro historii evropské integrace. Rozličné archivní fondy vykreslují zásadní roli, kterou hrají instituce v politice Evropské unie, ale také pozici členských států ve společném vyjednávání nebo aktivitách pro-evropských nátlakových skupin. [Historical archives of the European Union, 2004]

3.3.2.1. Přístup k dokumentům

V souvislosti s jednáními Evropských společenství, které byly shrnuty a vydány v *Nařízení Rady (ES, Euratom) 1700/2003 z 22. září 2003*, mohou Historické archivy užívat osoby, které vyjádří svůj zájem o studium výstavby Evropy a které jsou ochotné se přizpůsobit nařízením, která vznikla za tímto účelem. Studium materiálů (papírových nebo na mikrozáznamech) je možné pouze ve studovně Historických archivů ve Florencii. [Historical archives of the European Union, 2004]

Požadavky na studium archivních materiálů musí být podány v písemné podobě (e-mail je rovněž akceptován) do Historických archivů nebo okamžitě při vstupu do studovny. Registrace probíhá v den příjezdu v recepci Historických archivů. Pro tento účel se požaduje dokument dokládající identitu a v případě univerzitních studentů uváděcí dopis od jejich učitelů. [Historical archives of the European Union, 2004]

Nařízení Společenství zakazují studium originálních dokumentů. Dokumenty jsou dostupné na mikrofilmech. Výjimky z tohoto pravidla jsou přípustné pouze ve specifických a předem schválených případech. Získávání reprodukcí dokumentů se dosti liší podle typu a obsahu dokumentu. Reprodukce dokumentů pocházejících z institucí Společenství jsou povoleny bez omezení. Naopak reprodukce dokumentů ze

soukromých sbírek jsou limitovány na 500 fotokopií na fond - na jednoho výzkumníka za jeden rok. Co se týče reprodukcí dokumentů Ministerstev zahraničních věcí jednotlivých členských států, je nutné poznamenat, že jsou striktně limitovány na 300 fotokopií pro jakýkoli fond z jakéhokoli archivu - na jednoho výzkumníka ročně. [Historical archives of the European Union, 2004]

3.3.2.2. Přehled o fondech

Fondy Historických archivů EU jsou shromážděny do tří odlišných skupin:

- EC – Fondy z institucí Evropských společenství
- DEP – Nákupy
- COL – Sbírkky

EC – Fondy z institucí Evropských společenství. Tři Evropská společenství za dobu existence zformovala v průběhu své práce množství institucí a orgánů. Všechny dokumenty, které vytvořily, jsou shromážděny právě zde.

Uložené dokumenty jsou rozděleny podle jednotlivých institucí a orgánů:

- Evropský parlament,
- Rada ministrů,
- Evropská komise,
- Evropský účetní dvůr,
- Ekonomický a sociální výbor,
- Soudní dvůr Evropské unie,
- Evropská investiční banka,
- Agentury Evropské unie.

Dokumenty vytvářené výše zmíněnými institucemi a jejich předchůdci (Vysoký úřad, Speciální rada ministrů a Společné shromáždění ESUO) jsou přesouvány do Florencie každý rok. Přesun materiálů probíhá pomocí dopravních služeb Komise a Parlamentu.

Na základě Článku 4 Smlouvy mezi Evropským univerzitním institutem a institucemi EU (17. prosince 1984), uspořádání souborů zůstává výhradně v odpovědnosti každé instituce. Historické archivy musí respektovat řád vytvořený institucemi a jakékoli změny nejsou povoleny. Archivní služby v Bruselu a Lucemburku jsou odpovědné za rozvoj pomoci. Historické archivy jsou zodpovědné

pouze za ochranu originálních dokumentů a zpřístupňování dokumentů výzkumníkům v současnosti i v budoucnosti. [Historical archives of the European Union, 2004]

DEP - Nákupy. Materiály, které tvoří tuto skupinu, obsahují fondy získané na základě akviziční politiky Historických archivů. Akviziční politika si klade za cíl doplnit a rozšířit oficiální fondy Archivů.

Tyto fondy jsou ukládány do Florencie za podmínek, které jsou uloženy ve smlouvě mezi vkladatelem a Historickými archivy. Smlouvy zahrnují uspořádání, popis, uložení, přístup a reprodukci dokumentů a Archivy respektují přání vkladatelů.

Fondy DEP obsahují:

- Sbírký dokumentů osobností zapojených do evropského rozvoje jako Altiero Spinelli, Pierre Uri nebo Emile Noël;
- Mezinárodní organizace jako Evropská vesmírná agentura (ESA) nebo Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD);
- Nevládní hnutí a asociace s cílem podpořit evropskou integraci jako Unie evropských federalistů (UEF) nebo Evropské hnutí (ME).

Pro tyto dokumenty, které nepocházejí z Evropských společenství, jsou požadována zvláštní pravidla pro užívání. [Historical archives of the European Union, 2004]

COL – Sbírký. Skupina „Sbírký“ zahrnuje doplňky k existujícím fondům Historických archivů dotýkající se sjednocení Evropy.

Všeobecně tato skupina dokumentů není pokryta oficiálními záručními smlouvami. Jedná se o heterogenní soubor dokumentů různého původu, což kontrastuje s kompaktními fondy institucí EU nebo aktivit osobností. V mnoha případech jsou sbírký pouze kopie dokumentů uložených jinde.

Fondy COL obsahují:

- Výňatky ze soukromých sbírek a základen
- Výňatky z Národních archivů
- Evropská ústní historie

[Historical archives of the European Union, 2004]

Součástí fondů Historických archivů je také Projekt Ústní historie³² a databáze EURHISTAR³³. [Hanušová, 2006]

---

³² Hlasy v Evropě je program ústní historie evropské integrace. Tento projekt byl proveden při Jean Monnet history chair ve prospěch Evropské komise (Generální ředitelství pro vzdělávání a kulturu) s technickou a finanční podporou Evropského univerzitního institutu (Historické archivy EU). Obsahuje 104 přepisů rozhovorů politiků, diplomatů a exekutivních úředníků z osmi členských států zajišťujících proces evropské integrace. Tyto rozhovory jsou přístupné, ale jejich dostupnost je omezená pravidly. [Hanušová, 2006]

³³ Databáze EURHISTAR slouží jako nástroj pomocí něhož se zaznamenává a zpracovává popis archiválií pro každý fond a sbírku udržovanou v Historických archivech pro distribuci. Databáze obsahuje okolo 100 000 záznamů a ty jsou spravovány mezinárodními standardy pro popis archiválií (ISAD (G)). Data jsou vizualizovaná v HTML formátu. Důvodem pro vznik EURHISTAR byla potřeba standardizace popisu archiválií. Historické archivy tento nástroj vytvořily a staly se jednou z prvních archivních institucí, která podporuje aplikaci ISAD (G). [Hanušová, 2006]

4. ANALÝZA INFORMAČNÍ STRATEGIE INSTITUCÍ EU A NÁVRH ŘEŠENÍ

Při navrhování takového komplexního systému, který je zde zpracován, se obvykle provádí průzkum a analýza potřeb uživatelů. Není zcela běžné vytvářet systém aniž bychom znali specifické potřeby uživatelů knihoven a jejich služeb. V daném případě je ovšem takový průzkum prakticky nemožný. Množství respondentů je příliš vysoké a stanovení reprezentativního vzorku dotazovaných osob velmi obtížné.

4.1. Externí hodnocení Ústřední knihovny Evropské komise

Informace o potřebách uživatelů jsem měla k dispozici pouze z dokumentu *Externí hodnocení Ústřední knihovny Evropské komise* [Blakemore, Hall, Wilson, 2009], který se potřebami uživatelů mimo jiné zabýval. Jak už je z názvu patrné, analýza se týká pouze Knihovny Evropské komise. V malé míře jsou zde uvedeny informace i o některých dalších zkoumaných knihovnách. V dokumentu je uvedeno, že pro dotazované, kteří pocházeli z různých oddělení Komise, jsou nejdůležitější potřeby vzdáleného přístupu k elektronickým časopisům (téměř pro 90% dotazovaných je to důležité nebo velmi důležité) a vybavenost nástroji a dovednostmi pro nezávislé vyhledávání informací (přes 80%). Respondenti Komise považují za důležité nebo velmi důležité (necelých 80%) dostupnost plných textů všech knihovních sbírek po roce 1978 v elektronické podobě. [Blakemore, Hall, Wilson, 2009]

Za pozitivní také považuji, že je překonána uměle stanovená hranice v katalogu ECLAS mezi fondy, které jsou dostupné pouze v papírové podobě (do roku 1978) a v lístkových katalozích a fondy, které jsou dostupné v elektronickém katalogu (po roce 1978). Bibliografické záznamy sbírek před rokem 1978 jsou postupně zpracovávány do elektronického katalogu a je poskytován elektronický přístup ke zdrojům (okolo 55%).

Zatímco vznikl požadavek na maximalizaci elektronického přístupu k informačním zdrojům, požadavek na tištěné kopie novin je stále poměrně vysoký (o něco více než 45% respondentů Komise to hodnotí jako důležité nebo velmi důležité). [Blakemore,

Hall, Wilson, 2009]. Taková zjištění nemusí být nutně v rozporu, protože prohlížení novin v on-line prostředí je složitější a uživatelé spíše přistupují k informacím, které je zajímají. V databázích vyhledávají konkrétní články nebo specifické téma. Pokud potřebují všeobecný pravidelný přehled o nějaké oblasti, použijí raději papírové noviny či časopisy. Prohledávání veškerého obsahu je tak jednodušší a mohou narazit i na informace, které by je nenapadlo hledat, ale jsou pro ně důležité.

Ostatní odpovědi Komise ukazují na to, jak uživatelé hodnotí význam odborného poradenství a podpory (poptávka služeb emailem a telefonem - přes 70% to považuje minimálně za důležité), poskytování školení na místě a on-line (60%), pro-aktivní informování uživatelů o zajímavých zdrojích (75%) prostřednictvím upozornění v katalogu ECLAS a bulletinu BIBLIO a vytváření dostupnosti katalogu ECLAS prostřednictvím dalších vyhledávačů - federativní přístup (přes 60%). [Blakemore, Hall, Wilson, 2009]

4.2. Stanovení a potvrzení hypotézy

Ústřední knihovnou Evropské komise jsem se zabývala již ve svém předchozím studiu. Znalost problematiky této Knihovny hodně pomohla mému současnému výzkumu a při vytváření analýzy informační strategie institucí EU. Kromě uživatelských potřeb, které jsou uvedené výše, Knihovna už dlouhodobě řeší problematiku jednotných pravidel a postupů při práci knihoven a dokumentačních středisek Evropské komise. Práci odborným pracovníkům a uživatelům komplikuje absence společných pravidel, nejednotnost v politice ukládání elektronických zdrojů, nepřesná a nedůsledná katalogizace všech dokumentů a neúplnost souborného katalogu. Knihovna usiluje o to, aby vytvořila společnou a centralizovanou informační strategii a politiku informačních zdrojů Evropské komise a některá témata se už přenáší na úroveň Evropské unie (např. povinný výtisk, uchovávání šedé literatury, digitalizace).

Podle těchto globálně diskutovaných témat a na základě studia dostupných informačních zdrojů, jsem si udělala základní představu o tom, jakými problémy se zabývají ostatní knihovny institucí EU. Hlavní témata k řešení jsou společná nebo

velmi podobná pro všechny knihovny a proto jsem si (pro svůj výzkum) **stanovila tyto hypotézy:**

- povinný výtisk - knihovny pravděpodobně nezískávají žádné materiály na základě povinného výtisku;
- zpracování elektronických dokumentů a šedé literatury - vzhledem k velkému množství a nestabilnímu uložení těchto materiálů je jejich získávání a trvalé uchování velmi problematické;
- spolupráce s ostatními knihovnami institucí EU - není příliš viditelná, např. v doporučených odkazech jednotlivých knihoven nejsou většinou odkazy na ostatní knihovny.

Tato témata jsem zahrнула do otázek v průzkumu, který jsem rozesílala do vybraných knihoven. Existují ještě další problematické oblasti, které se knihoven dotýkají (např. digitalizace historických, ale i současných fondů), ale zahrnutím těchto témat by rozsah průzkumu neúměrně narostl.

První dvě stanovené hypotézy se potvrdily a u třetí to není tak průkazné (viz níže). Povinný výtisk v rámci institucí Evropské unie není stanoven a jeho zavedení by knihovnám v mnoha ohledech usnadnilo práci. Získávání a uchovávání elektronických dokumentů a šedé literatury je velmi problematické a již se zavádí opatření, která by měla vést k zjednodušení práce v této oblasti. Přímou spolupráci knihovny ve svých odpovědích neuvádí, ale zmiňují se o spolupráci prostřednictvím skupiny Eurolib.

Na základě stanovených a potvrzených hypotéz, průzkumu knihoven a studia dostupných materiálů jsem navrhla programové cíle pro knihovny institucí EU (základy informační a knihovnické politiky EU), které mohou jednotlivým knihovnám zefektivnit práci. Sdružení Eurolib tuto úlohu částečně plní, ale jen v některých oblastech (viz např. snaha o trvalé uchování šedé literatury). Vzhledem k tomu, že jednotlivé instituce EU jsou rozdílné ve své struktuře a v odborném zaměření, jejich knihovny jsou také velmi odlišné. Knihovny prošly odlišným historickým vývojem, jejich uživatelské služby a sbírky materiálů se liší, politika přístupu k dokumentům také není stejná. Nelze tedy nastavit stejná pravidla pro všechny, je třeba brát v úvahu všechna specifika jednotlivých knihoven a institucí. Programové cíle knihoven musí zahrnovat pouze základní principy, které jednotlivým knihovnám usnadní práci a zároveň podpoří vzájemnou spolupráci a také spolupráci s dalšími institucemi mimo Evropskou unii. Jednotlivé knihovny tyto

principy (nebo některé z nich - podle charakteru instituce) převezmou a přizpůsobí podle své potřeby.

Návrh, který jsem připravila a který je zde popsán, není vyčerpávající a také jediný možný. Materiálů a zdrojů, které poskytují jednotlivé instituce EU je velké množství, což téměř znemožňuje vyčerpávající analýzu všech možností řešení. Jedná se o doporučení, která vyplývají z provedeného průzkumu a dostupných informačních zdrojů a materiálů.

4.3. Doporučené programové cíle informační a knihovnické politiky

Programové cíle informační a knihovnické politiky (témata, která doporučuji ke zpracování v institucích EU a jejich knihovnách):

- **povinný výtisk** - od mateřské instituce a případně i dalších institucí podle potřeby³⁴;
- **způsoby a možnosti pro trvalé uchování elektronických dokumentů a šedé literatury**³⁵;
- **digitalizace historických i současných fondů knihoven**³⁶;
- **podpora ve všech oficiálních jazycích Evropské unie**³⁷;
- **společný elektronický prostor pro knihovny**³⁸;
- **jednotný knihovnický systém**³⁹;
- **pravidla pro katalogizaci a povinné formáty dat k lepší komunikaci s dalšími katalogy**⁴⁰.

---

³⁴ viz kapitola 4.4 Pravidla pro získávání a ukládání dokumentů (povinný výtisk)

³⁵ viz kapitola 4.5 Ukládání a uchovávání elektronických dokumentů a šedé literatury

³⁶ viz kapitola 4.6 Digitalizace v institucích EU

³⁷ viz kapitola 4.7 Podpora ve všech oficiálních jazycích EU

³⁸ viz kapitola 4.8 Společný elektronický prostor knihoven a informačních institucí EU

³⁹ viz kapitola 4.9 Jednotný knihovnický systém

⁴⁰ viz kapitola 4.10 Katalogizace a formáty dat

4.4. Pravidla pro získávání a ukládání dokumentů (povinný výtisk)

4.4.1. Současná situace

Pravidla pro získávání a ukládání dokumentů je jedno z témat, jehož řešení je pro rozvoj informační politiky EU užitečné. Z průzkumu vyplynulo, že v knihovných institucích Evropské unie nejsou vytvořena formální pravidla pro získávání a ukládání dokumentů. Povinný výtisk ani žádná jiná oficiální forma dodávání dokumentů v rámci institucí EU neexistuje. Knihovny by ovšem nějakou formu povinného výtisku uvítaly. Dostávají doporučení od své mateřské instituce, jaké materiály mají ve svých sbírkách zahrnovat. Obsahem doporučení jsou materiály vydané mateřskou institucí nebo ty, které se tematicky vztahují ke konkrétní instituci. [Fryščáková, 2014]

Všechny knihovny, které jsem oslovila, pracují na tom, aby zmiňované materiály měly k dispozici. Svůj fond doplňují také o materiály, které svým zaměřením odpovídají odbornému zaměření knihovny (např. Knihovna Soudního dvora shromažďuje materiály o evropském právu apod.). Vzhledem k tomu, že neexistuje povinnost posílat nově vydané publikace do knihoven, získávají knihovny tyto materiály jiným způsobem. Dostávají materiály vydané v rámci instituce na základě ústních či písemných dohod a smluv. Sledují, jaké materiály se objevují ve vybraných zdrojích a objednávají a stahují je do svých sbírek. Připojují se k odborným placeným databázím, aby měly přístup k dalším relevantním zdrojům. [Fryščáková, 2014]

4.4.1.1. Úřad pro publikace Evropské unie

Všechny knihovny spolupracují s Úřadem pro publikace Evropské unie a některé tuto spolupráci nazývají povinný výtisk. [Fryščáková, 2014] Každá knihovna má spolupráci s Úřadem nastavenou trochu jiným způsobem:

- Ústřední knihovna Evropské komise odebírá dvě kopie od každé publikace vydané Úřadem, protože jsou pro ni relevantní publikace všech institucí Evropské unie. [Benoit, 2014]

- Knihovna Evropského parlamentu přijímá pouze vybrané publikace. [Finer, 2014]
- Informační centrum Evropského hospodářského a sociálního výboru (EHSV) přijímá publikace vydané EHSV a z ostatních vybírá pouze ty, které jsou pro ně zajímavé. [Blanco Delicado, 2014]
- Ostatní knihovny příjem publikací od Úřadu také potvrdily, ale blíže nespecifikovaly, které publikace a v jakém množství přijímají.

Úřad pro publikace Evropské unie (dále jen Úřad) je interinstitucionální úřad, který má za cíl zajištění vydávání publikací orgánů Evropské unie. Tím umožňuje orgánům, aby plnily své povinnosti (zveřejňování právních předpisů) a přispívá k technickému vývoji a provádění informační a komunikační politiky. Jedním z úkolů Úřadu je *fyzická a elektronická archivace*. [Rozhodnutí Evropského parlamentu..., 2009] Způsob, jak tento úkol splnit, je například rozesílání tzv. povinného výtisku do jednotlivých knihoven institucí EU. Podrobnější specifikace tohoto úkolu není k dispozici. Z průzkumu jednotlivých knihoven je patrné, že každá knihovna má spolupráci s Úřadem nastavenou jinak (viz výše). Lze tedy vycházet z předpokladu, že způsob provedení tohoto úkolu je přesněji specifikován s každou knihovnou individuálně.

Samotný Úřad také zpřístupňuje veškeré právní předpisy a jiné úřední texty veřejnosti. Dále je povinen uchovávat a zpřístupňovat veškeré publikace orgánů veřejnosti v elektronické podobě a také přidělovat mezinárodní standardní nebo katalogové číslo publikacím orgánů. [Rozhodnutí Evropského parlamentu..., 2009]

4.4.1.2. Pracovní skupina pro povinný výtisk

Na úrovni Evropské unie funguje Pracovní skupina pro povinný výtisk. Pracovní skupina byla zřízena Úřadem pro publikace EU a v rámci Úřadu funguje jako řídicí výbor. Její úkol je prověřit právní, praktické a finanční záležitosti při uplatňování povinného výtisku publikací EU. [Annual Activity Report..., 2011] Diskuze o způsobu řešení tohoto problému neustále probíhá. Knihovny se ve svých odpovědích o Pracovní skupině nezmiňují. Z toho by se dalo usuzovat, že její činnost není zatím příliš známá nebo nebylo dosaženo žádného jednoznačného konsenzu a nebylo třeba se o tom tedy zmiňovat.

Instituce účastníci se v Pracovní skupině jsou Evropský parlament, Rada Evropské unie, Soudní dvůr, Evropský účetní dvůr, Evropský hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů. Ústřední knihovna Evropské komise je s Pracovní skupinou velmi úzce spjata. Slouží jako deponitní knihovna všech publikací Úřadu pro publikace. [Blakemore, Hall, Wilson, 2009] Od roku 2012 se převádí bibliografické informace publikací EU přímo z Úřadu pro publikace EU do katalogu ECLAS Ústřední knihovny EK. [European Commission, 2012] Tuto funkci Knihovny Komise potvrzuje také výše uvedený fakt, že Knihovna odebírá dvě kopie od každé publikace vydané Úřadem.

Úřad pro publikace shledává, že povinný výtisk je důležitým prvkem při dlouhodobém uchování dědictví publikací EU. Pracovní skupina pro povinný výtisk zdůrazňuje, že není vždy jasné, co dědictví publikací EU zahrnuje.

Jasně jsou:

- publikace zpracovávané Úřadem pro publikace pro autory v rámci institucí EU;
- publikace v Úředním věstníku.

Méně jasné jsou:

- publikace institucí EU a agentur EU, které nejsou v držení Úřadu pro publikace;
- audiovizuální materiály;
- databáze, webové stránky, atd. [Cedefop, 2012]

4.4.2. Návrh řešení

Širší uplatnění povinného výtisku (ne pouze v rámci Úřadu pro publikace EU) pomůže knihovnám k efektivnějšímu získávání dokumentů do jejich sbírek. Optimální situace bude, pokud budou knihovny získávat a uchovávat na základě formální legislativy všechny materiály vydávané mateřskou institucí⁴¹. Tím se

---

⁴¹ Dobrá definice zahrnující vše, co by mělo patřit do povinného výtisku, by podle Pracovní skupiny pro šedou literaturu mohla znít takto: „Každý dokument vyrobený institucí EU a to buď přímo nebo jejím jménem prostřednictvím třetích stran, nezávisle na médiu, určený pro veřejnost a šířený jakýmkoli prostředky.“ Definice by měla zahrnovat papír a další fyzická media, elektronické a audiovizuální dokumenty, databáze a webové stránky. Toto dědictví by nemělo být jen zachováno, ale také organizováno pomocí společných metadat (katalogizace a uchování), standardů přizpůsobených

pokryje většina dokumentů, které knihovny ve svých sbírkách potřebují mít. V případě elektronických dokumentů a šedé literatury mohou knihovny odkazovat ze svého katalogu pouze na původní zdroj s plným textem.

4.4.2.1. Úřad pro publikace Evropské unie

Jak je patrné z výše uvedeného, tak získávání publikací do knihoven je zčásti pokryto spoluprací s Úřadem pro publikace EU (dále Úřad). Činnost Úřadu je upravena *Rozhodnutím Evropského parlamentu, Rady, Komise, Soudního dvora, Účetního dvora, Evropského hospodářského a sociálního výboru a Výboru regionů ze dne 26. června 2009 o organizaci a způsobu práce Úřadu pro publikace Evropské unie, 2009* (viz Příloha č. 4). Spolupráce s Úřadem je dobře fungující služba, kterou všechny oslovené knihovny využívají a se kterou je třeba počítat i do budoucna. Jako jediná forma tzv. neformálního povinného výtisku je ale nedostačující. Většina oslovených Knihoven tuto spolupráci nazývá povinným výtiskem, což není úplně přesné vyjádření. Některé knihovny přijímají jen výběr dokumentů od Úřadu a ne všechny, které by podle své charakteristiky (autorů, korporace či tématu) do Knihoven náležely.

Úřad také nepublikuje, nezpřístupňuje a nemá k dispozici veškeré dokumenty, které knihovny potřebují do svých sbírek. Nevydává například veškeré publikace, které vznikají v rámci působnosti každého orgánu. Tyto publikace jsou v terminologii Úřadu pro publikace EU vedené jako „nepovinné“. Úřad tyto publikace vydává (a fyzicky a elektronicky archivuje) pouze v případě, že mu je svěřeno jejich vydávání příslušnou institucí. Tento problém se týká také šedé literatury, která vzniká při každodenní činnosti jednotlivých orgánů, a některých elektronických dokumentů. [Rozhodnutí Evropského parlamentu..., 2009]

Pracovní skupina pro šedou literaturu v EU podporuje požadavek po povinném výtisku Úřadu se snahou o zajištění toho, aby publikace s oficiálním ID byly vždy uloženy v digitální knihovně Úřadu. [Cedefop, 2012]

---

vyhledávání v digitálním prostředí a měla by být vytvořena politika dlouhodobého uchování. [Cedefop, 2012]

4.4.2.2. Portál veřejně přístupných dat EU

Další zajímavý zdroj materiálů pro knihovny představuje Portál veřejně přístupných dat EU⁴². Jedná se o centralizované úložiště různorodých dat, která shromažďují evropské instituce, agentury a další subjekty EU.

Portál byl spuštěn v beta verzi v prosinci roku 2012 a je spravován Úřadem pro publikace Evropské unie. Formálně byl zřízen *Rozhodnutím Komise 2011/833/EU ze dne 12. prosince 2011 o opakovaném použití dokumentů Komise* (viz Příloha č. 5), s cílem podporovat přístup k datům a jejich využívání. Většina údajů dostupných prostřednictvím Portálu může být použita ke komerčním a nekomerčním účelům. Musí být ale uveden jejich zdroj. Na malou část dat se vztahují zvláštní podmínky, které většinou souvisí s ochranou práv duševního vlastnictví třetích stran. [Rozhodnutí Komise 2011/833/EU..., 2011]

Portál nabízí katalog metadat. Data jsou k dispozici k přímému využití jak ve strojově čitelném formátu, tak ve formátu pro lidská rozhraní. Na portálu lze také najít aplikace vytvořené pro uživatele dat EU. [Evropská komise, 2014]

V případě Portálu nelze asi jednoduše zajistit, aby byly knihovny informovány o datových souborech, které do něj bude jejich mateřská instituce ukládat. Soubory obvykle posílají jednotlivá ředitelství, odbory a oddělení institucí EU. Na úvodní stránce Portálu se nachází sekce „Nejnovější datové soubory“, která nabízí přehledný seznam nových přírůstků. Knihovny mohou tento seznam sledovat a v případě zájmu vybrané datové soubory stáhnout nebo vytvořit bibliografický záznam ve svých katalozích s odkazem na příslušný soubor na Portálu. Data na Portálu jsou poskytována zdarma pro další využití a distribuci (pro komerční i nekomerční účely), takže s nimi knihovny mohou volně nakládat.

4.4.2.3. Rejstříky dokumentů institucí EU

Využívání, případně spolupráce a koordinace akviziční činnosti knihoven institucí EU s rejstříky dokumentů institucí EU je další velmi zajímavý zdroj pro zdokonalování služeb knihoven.

---

⁴² <https://open-data.europa.eu/cs/data>

Rejstříky dokumentů institucí EU (Komise, Rady a Parlamentu) jsou bohatým zdrojem materiálů, které jsou tvořeny, zpracovávány, ale také přijímány ve výše uvedených institucích. Jejich budování je právně závazné a je legislativně zakotveno v *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001 ze dne 30. května 2001 o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise*⁴³. Podle nařízení mají být přístupné všechny dokumenty dotčených orgánů. Některé veřejné a soukromé zájmy je však třeba chránit prostřednictvím výjimek, které jsou v nařízení uvedeny. Zpřístupněny mají být nejen dokumenty vytvořené dotčnými orgány, ale i dokumenty, které tyto orgány obdrží (např. legislativní dokumenty, politické a strategické dokumenty). Pravidla přístupu k dokumentům musí být v souladu s tímto nařízením. Dokumenty mají být zveřejněné v co nejširším měřítku v elektronické podobě. Pro snadnější uplatnění tohoto nařízení zřídily dotčené orgány (Evropský parlament, Evropská komise, Rada EU) veřejně přístupné rejstříky dokumentů. [Nařízení Evropského parlamentu a Rady..., 2001]

Přístup k rejstříkům je zajištěn v elektronické formě a odkazy na dokumenty se do rejstříku zaznamenávají okamžitě. Pokud není zajištěn přímý přístup k dokumentu, rejstříky uvádí podrobnou informaci, kde se dokument nachází. [Nařízení Evropského parlamentu a Rady..., 2001]

Podle názvu rejstříků by se dalo usuzovat, že zahrnují a nabízejí materiály pouze z dané instituce, ale není vždy tomu tak. V některých případech lze v rejstřících nalézt i dokumenty z dalších institucí EU nebo jiných evropských institucí.

4.4.2.3.1. Rejstřík dokumentů Evropské komise

Rejstřík dokumentů Komise⁴⁴ zpracovává pouze dokumenty Evropské komise. Nejprve byl vytvořen rejstřík převážně legislativních dokumentů a postupně se rozšiřuje o další kategorie dokumentů. Rejstřík obsahuje odkazy na dokumenty vytvořené od 1. ledna 2001.

---

⁴³ Podrobnější rozbor tohoto nařízení je již v kapitole 3.3.1.3. Plné znění v Příloze č. 3.

⁴⁴ <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/index.cfm?CFID=6635990&CFTOKEN=618d9f852e89840-1B5BE484-9417-861E-80D57530A9EE7C73&jsessionid=9504b49e5eebc832513c5620626c6e557938TR&language=cs>

Dokumenty jsou v rejstříku rozděleny do následujících kategorií:

- **C:** Dokumenty týkající se úředních nástrojů, za něž nese Komise plnou zodpovědnost. Některé z nich jsou pro informaci zasílány Radě nebo Parlamentu.
Roky: 2001-2015
- **COM:** Návrhy právních předpisů a jiná sdělení Komise Radě a/nebo jiným orgánům a jejich pracovní dokumenty. Dokumenty Komise určené jiným orgánům (návrhy právních předpisů, sdělení, zprávy, ... atd.).
Roky: 2001-2015
- **JOIN:** Commission and High Representative Joint Acts
Roky: 2012-2014
- **OJ:** Programy jednání Komise
Roky: 2001-2015
- **PV:** Zápisy ze schůzí Komise
Roky: **1958**, 2001-2014
- **SEC:** Dokumenty, které není možné zařadit do žádné jiné kategorie.
Roky: 1996, 1985, 2001-2015
- **SWD:** Pracovní dokumenty útvarů Komise
Roky: 2012-2015

[Evropská komise, 2015]

4.4.2.3.2. Rejstřík dokumentů Evropského parlamentu

Rejstřík dokumentů Parlamentu⁴⁵ obsahuje referenční údaje o dokumentech, které Parlament vypracoval nebo obdržel od 3. prosince 2001. [Evropský parlament, 2015] Většina těchto dokumentů je v elektronické podobě volně přístupná veřejnosti. Rejstřík neobsahuje pouze dokumenty Evropského parlamentu, ale obsahuje také dokumenty dalších institucí EU, které Parlament obdržel po roce 2001. Dokumenty, které nejsou v rejstříku uloženy, mohou být poskytnuty na žádost. Jedná se o dokumenty, které vznikly před rokem 2001 a o dokumenty k nimž je omezen přístup. [Evropský parlament, 2015]

---

⁴⁵ <http://www.europarl.europa.eu/RegistreWeb/search/simpleSearchHome.htm?language=CS>

Dokumenty jsou v rejstříku rozděleny do následujících kategorií:

1. Dokumenty týkající se činnosti parlamentu;
2. Všeobecné informační dokumenty Evropského parlamentu;
3. Úřední dokumenty předané ostatními orgány a institucemi a členskými státy (některé z uvedených institucí nemají v rejstříku uložené žádné dokumenty):
  - a. Evropská komise;
  - b. Rada Evropské unie;
  - c. Evropská centrální banka;
  - d. Evropská investiční banka;
  - e. Výbor regionů;
  - f. Hospodářský a sociální výbor;
  - g. Účetní dvůr;
  - h. Vnitrostátní parlamenty.
4. Dokumenty třetích stran;
5. Rozpočtové procesy;
6. Jiné kategorie dokumentů zveřejňovaných podle nařízení (ES) č. 1049/2001.

[Evropský parlament, 2015]

Poslední dostupná *výroční zpráva Evropského parlamentu o přístupu veřejnosti k dokumentům za rok 2013* uvádí, že obsah veřejného rejstříku dokumentů Parlamentu se stále rozšiřuje. Ke konci roku 2013 obsahoval 508 436 referenčních údajů o dokumentech nebo 3 372 128 dokumentů ve všech jazykových verzích. Počet návštěv rejstříků rostl, ale naopak byl zaznamenán trvalý pokles počtu žádostí o specifikované dokumenty zasílané Parlamentu. Akademikové a výzkumní pracovníci jsou stále na prvním místě v počtu odeslaných žádostí. Nejpoužívanější jazyk je angličtina. [Evropský parlament, 2014]

4.4.2.3.3. Rejstřík dokumentů Rady

Veřejný rejstřík dokumentů Rady⁴⁶ je v provozu od 1. ledna 1999. Do rejstříků jsou ukládány veškeré dokumenty, které jsou předkládány Radě nebo jejím přípravným orgánům a které nejsou považovány za citlivé. [Dokumenty a publikace..., 2015]

---

⁴⁶ <http://www.consilium.europa.eu/cs/documents-publications/>

Podle poslední dostupné *výroční zprávy Rady o přístupu veřejnosti k dokumentům za rok 2013* je rejstřík stále cenným vyhledávacím nástrojem pro veřejnost. Zájem o rejstřík projevují specifické skupiny uživatelů zajímajících se o evropské záležitosti, ale také roste zájem poradenských společností a organizací občanské společnosti. Tato změna se také odrazila ve zvyšujícím se zájmu o legislativní činnost Rady (zvláště vnitřní trh a politiky EU v oblasti životního prostředí). V červenci roku 2013 dosáhl počet dokumentů ve veřejném rejstříku hodnoty 2 000 000 dokumentů, a to při započítání všech jazykových verzí. [Rada Evropské unie, 2014]

Pro knihovny uvedených institucí (Komise, Parlamentu a Rady) jsou rejstříky důležitým a zajímavým zdrojem dokumentů a spolupráci s nimi lze doporučit. V současné době knihovny tento cenný zdroj nevyužívají, pouze na něj odkazují ze svých stránek. Jak je patrné z výše uvedeného, tak v současné době už název těchto rejstříků příliš neodpovídá obsahu. Rejstříky Komise se pravděpodobně stále zabývají pouze dokumenty Komise. Rejstříky Rady a Parlamentu se ale neomezují pouze na dokumenty instituce EU, která je zpracovává, ale zahrnují i dokumenty ostatních institucí Evropské unie. To může být pro knihovny trochu problematické, protože dokumenty z ostatních institucí do svých sbírek obvykle nezahrnují. Samozřejmě existují i výjimky. Je tedy třeba spolupráci mezi knihovnami zmíněných institucí a rejstříky nastavit tak, aby knihovny měly automaticky k dispozici (či ke stažení) všechny dokumenty vytvořené či zpracované jejich mateřskou institucí. Dokumenty ostatních institucí EU lze potom knihovnám nabídnout a v případě zájmu také uvolnit ke stažení do jejich sbírek.

4.5. Ukládání a uchovávání elektronických dokumentů a šedé literatury

4.5.1. Současná situace

Vývoj elektronických informačních technologií umožňuje snadnou a poměrně levnou produkci šedé literatury v mnohonásobném elektronickém formátu. Není ovšem jisté, zda tyto dokumenty budou dostupné i v budoucnu, protože v rámci jednotlivých

institucí EU není stanovena formální informační politika, která by zahrnovala pravidla pro trvalé uchování elektronických dokumentů. Nárůst rychlého publikování dokumentů v tisku nebo různých webových stránek portálu Europa (bez dlouhodobého uložení nebo stabilního URL) a nepravidelné ukládání v úložištích, které tvoří základ rejstříků dokumentů institucí, začíná být velký problém. [Fryščáková, 2014]

Celou situaci ještě komplikuje fakt, že hranice mezi tím, co je předmětem interních administrativních předpisů a co už je považováno za oficiální publikaci, jsou nejasné. Na interní dokumenty se vztahují zákonné povinnosti a pravidla, která jsou uplatňována od okamžiku vytvoření dokumentu až po jeho odložení nebo uložení do Historických archivů EU. Publikace s oficiálním identifikačním číslem (ID) se vždy nedostanou do digitálního repozitáře Úřadu pro publikace EU. [Cedefop, 2012]

Do kategorie šedé literatury tedy spadají publikace dostupné z Úřadu pro publikace EU, a to i v případě, že bylo vydáno ID, dále dokumenty uložené v interních či externích úložištích a rejstřících (např. zprávy, hodnocení a studie externích konzultantů, výstupy z projektů financovaných danou institucí, dokumenty dostupné pouze na webu, konferenční a jednací materiály, proslovy zaměstnanců EU, knihy nebo články zaměstnanců EU publikované v profesních a vědeckých časopisech). [Cedefop, 2012]

Mnohé z uvedených zdrojů mají trvalou hodnotu a měly by být uchovány dlouhodobě. Zánik těchto materiálů by mohl zapříčinit ztrátu informací a znalostí, které by mohly mít rozhodující vliv na politiku a rozhodovací proces v politice a legislativě Evropské unie.

Otázky, které je v této souvislosti potřeba vyřešit, se týkají právní, technické i organizační stránky. V roce 2010 byla z tohoto důvodu během výročního zasedání skupiny Eurolib zřízena **Pracovní skupina pro šedou literaturu v EU**. Tato pracovní skupina byla motivována svými zkušenostmi s problematikou vyhledávání dokumentů a publikací v institucích EU. [Cedefop, 2012]

Jednotlivé knihovny se s problematikou ukládání elektronických dokumentů a šedé literatury potýkají a řeší jí dle svých možností. Knihovny usilují o začlenění těchto materiálů do svých sbírek. Získané materiály přehledně zpracovávají, ukládají a nabízejí svým uživatelům.

Z průzkumu knihoven vyplynulo, že jednotlivé **knihovny přistupují k problematice ukládání elektronických dokumentů a šedé literatury následujícím způsobem:**

- Knihovna Evropské komise usiluje o získání většiny studií produkovaných útvary Komise, katalogizuje je a zpřístupňuje v katalogu ECLAS. [Benoit, 2014]
- Knihovna Evropského parlamentu vybírá dokumenty z interních a externích zdrojů a připojuje k nim metadata (klasifikační kód a klíčová slova). [Finer, 2014]
- Hlavní projekt Ústřední knihovny Rady EU vztahující se k šedé literatuře je měsíčně vydávané Think Tank Review (podrobněji popsáno v kapitole 3.1.5) a k němu se vztahující repozitář Think Tank Papers. [Marzocchi, 2014] V každém vydání je seznam nově vytvořených dokumentů v rámci Rady EU a v repozitáři je k těmto dokumentům přístup.
- Knihovna Účetního dvora elektronické dokumenty a šedou literaturu spravuje v rámci automatizovaného knihovního systému. [Probst, 2014]
- Knihovna Soudního dvora se snaží všechny elektronické dokumenty, pokud je to technicky a právně možné, šířit a zpřístupnit pro interní uživatele. Šedá literatura se zpracovává stejným způsobem jako ostatní druhy papírových dokumentů. [Merlo, 2014]
- Informační centrum EHSV zpracovává elektronické materiály a šedou literaturu týkající se EHSV. Spravují například malou sbírku disertačních prací týkajících se Výboru. [Blanco Delicado, 2014]

V nedávné době vznikl interní požadavek na **ukládání studií v repozitáři EU Bookshop**. [Benoit, 2014] Tento požadavek souvisí s existencí Pracovní skupiny pro šedou literaturu EU, protože se o něm také zmiňují ve svém prvním pracovním dokumentu⁴⁷. To ale stále nezaručuje, že veškerá šedá literatura a elektronické dokumenty budou uloženy a zachovány natrvalo. Je to teprve začátek úspěšné cesty k trvalému uchování šedé literatury a elektronických dokumentů Evropské unie. [Fryščíková, 2014]

---

⁴⁷ CEDEFOP. EU grey literature: long-term preservation, access, and discovery [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012 [cit. 2014-10-17]. ISBN 978-928-9611-329. Dostupné z: <http://bookshop.europa.eu/en/eu-grey-literature-pbTIBA12002/>

Na cestě k zpřístupnění veškeré šedé literatury a elektronických dokumentů existují ale také další **překážky**:

- Rámcová smlouva Evropského parlamentu obsahuje ustanovení: ... autorské právo a ostatní práva duševního nebo průmyslového vlastnictví vyplývající z plnění smlouvy náleží výhradně Evropskému parlamentu. [Cedefop, 2012] To znamená, že Parlament nemusí dát souhlas k dalšímu nakládání s příslušnými materiály (k ukládání do databází, ke zveřejnění plného textu, k jejich dalšímu šíření apod).
- Výbor regionů také obsahuje standardní ustanovení ve svých smlouvách o studiích a zprávách. [Cedefop, 2012] Zde můžou nastat obdobné problémy, které jsou uvedeny výše u Evropského parlamentu.

4.5.1.1. Pracovní skupina pro šedou literaturu Evropské unie

Pracovní skupina byla vytvořena proto, aby rozebrala současnou situaci vztahující se k dlouhodobému přístupu k publikacím a dokumentům institucí EU a poskytla soubor osvědčených postupů k zajištění dlouhodobé ochrany a přístupu k výstupům institucí EU. Byl proveden průzkum v evropských institucích, který měl za úkol zmapovat současnou situaci. Na základě výsledků byla navržena doporučení pro zlepšení situace. Jako výstup průzkumu byl vytvořen dokument *Šedá literatura v EU: dlouhodobé uchování, přístup a odhalení*⁴⁸ (EU grey literature: long-term preservation, access, and discovery). Pracovní skupina se rozhodla, že začne ověřovat informace, které již byly k tomuto účelu shromážděny. **Cílem bylo identifikovat:**

- mezery mezi současnými repozitáři;
- nedostatky v pracovních postupech a definice různých dokumentů, které jsou zahrnuty;
- příklady řešení a dobré praxe.

Skupina rozeslala průzkum všem členům Eurolib. Členové byli požádáni, aby popsali své stávající pracovní postupy a příklady dobré praxe, které zajišťují uchování administrativního, kulturního a politického dědictví pro budoucí generace a

---

⁴⁸ CEDEFOP. EU grey literature: long-term preservation, access, and discovery [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012 [cit. 2014-10-17]. ISBN 978-928-9611-329. Dostupné z: <http://bookshop.europa.eu/en/eu-grey-literature-pbTIBA12002/>

kteře poskytují větší transparentnost výdajů orgánů EU. Průzkum odhalil určité nepochopení definice pojmu „šedá literatura“. V některých případech odpovědi odkazovaly na sbírky šedé literatury vztahující se k práci instituce, ale ne na šedou literaturu tvořenou institucemi EU nebo pro instituce EU.

Výsledky potvrdily, že:

- žádná instituce nemá kompletní pracovní postup pokrývající šedou literaturu;
- pro většinu institucí neexistuje povinný výtisk;
- pouze polovina institucí má vlastní pracovní postup k zajištění dlouhodobé ochrany a přístupu.

Příklady dobré praxe:

- publikační, archivní a knihovnická oddělení úzce spolupracují nebo jsou seskupeny do jednoho oddělení (např. Eurofound⁴⁹);
- je vytvořen pracovní postup zahrnující všechny druhy studií, zpráv a hodnocení (např. DG Enterprise Manual of Budgetary and Financial procedures);
- doložka o autorském právu je součástí standardních smluv. [Cedefop, 2012]

4.5.2. Návrh řešení

Produkce šedé literatury a elektronických dokumentů je komplikovaný problém, protože množství těchto dokumentů narůstá velmi rychle a většina z nich není uložena v žádné databázi nebo repozitáři. Ke zlepšení současné situace výrazně pomůže užší spolupráce mezi knihovnami, archivy, obchody s tištěnými publikacemi a managementem webových stránek v rámci institucí. Tato koordinace povede k pokrytí všech (nebo naprosté většiny) dokumentů produkovaných a tištěných v rámci institucí EU i získaných externě. Omezí se duplicita práce zaměstnanců knihoven, archivů, webových a tiskových oddělení. Sdílení metadat bude v takovém případě nezbytné.

---

⁴⁹ <http://eurofound.europa.eu/information-centre>

4.5.2.1. Dokument: Šedá literatura v EU: dlouhodobé uchování, přístup a odhalení

Pro úspěšnou cestu k trvalému uchování šedé literatury a elektronických dokumentů je nutné následovat závěry a doporučení k už výše citovanému dokumentu tohoto dokumentu.

Otázky, které je potřeba ještě vyřešit:

- měly by být některé druhy dokumentů uloženy na obou místech (v archivech i v knihovnách) a měla by se používat harmonizovaná metadata?
- měly by být na obou místech uloženy tištěné kopie?
- měla by kopie uložená v archivech nebo odkazovaná v knihovních katalozích obsahovat standardní metadata a identifikační číslo pro vyhledávání?
- jak by se mělo odkazovat na plný text v databázích?
- měla by být povinná standardní citace?

Doporučení pracovní skupiny:

1. Technická doporučení:
  - a. rozvoj repozitářů a rejstříků (nových nebo existujících) pro ukládání publikací a dokumentů, které v současné době „propadají skrz trhliny“;
  - b. technická řešení pro účinnější digitalizaci;
  - c. harmonizace metadat pro vyhledávání a nástroje pro (federativní) vyhledávání napříč repozitáři;
  - d. řízení přístupu umožňující šíření na veřejnosti nebo více omezený přístup podle potřeby. [Bream, 2012]
2. Právní doporučení:
  - a. oficiální povinný výtisk, který zajistí Úřadu pro publikace EU kopie všech oficiálních publikací; kopie budou uloženy v hlavních knihovných institucích;
  - b. standardizované smlouvy s právními prohlášeními o duševním vlastnictví;
  - c. obnovený závazek předat kopie studií do historických archivů a knihoven. [Bream, 2012]
3. Politická a manažerská doporučení:
  - a. jasná definice pro každý typ dokumentu a statutární pracovní postupy pro všechny typy dokumentů;

- b. výraznější spolupráce mezi odděleními, agenturami a institucemi:
- pracovat a sdílet data s kolegy z Historických archivů, z Úřadu pro publikace EU a dalších, kteří se podílejí na produkci a vydávání publikací;
  - knihovny a archivy by měly používat společný formulář pro získávání metadat, protože potřebují stejné informace;
  - spolupráce s expertními skupinami, jakou jsou IMMC⁵⁰, projekt CELLAR⁵¹, EuroVoc, zajistí, že dokumenty budou popsány společnými metadaty;
  - harmonizace metadat pro vyhledávání, např. knihovny by měly zvážit sladění svých autorit a s autoritami v CELLAR;
  - sdílet osvědčené postupy. [Cedefop, 2012]
- c. prokázat, že cíl pracovní skupiny:
- je v souladu s politickými cíli pro zvýšení transparentnosti, v souladu s Nařízením (ES) č 1049/2001 Evropského parlamentu a Rady ze dne 30. května 2001 o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise;
  - může poskytnout lepší hodnotu za peníze⁵²;
  - je důležitým prvkem ve strategii založené na znalostech k podpoře a posílení rozvojové politiky EU. [Bream, 2012]

4. Doporučení v oblasti lidských zdrojů:

1. Kvalifikovaní zaměstnanci: knihovníci, dokumentátoři a archiváři mají vzdělání a velmi dobré odborné znalosti v oblasti správy informací. Jejich cílem je, aby byly údaje a informace přístupné, vyhledatelné a k dispozici. Mezi těmito experty je nutné lepší porozumění a spolupráce. Žádané jsou tyto dovednosti:
- komunikace;
  - vývoj a řízení IT systému;

---

⁵⁰ Inter-institutional Metadata Management Committee

⁵¹ Hlavním cílem projektu je vytvořit společný přístup k informacím o EU, zpřístupnit všechna metadata a digitální obsah řízený Úřadem pro publikace v harmonizované a standardizované podobě. [Van Gemert, Willem, 2012]

⁵² V originálním znění je uvedeno: "better value for money".

- informační věda a metadata pro ukládání, výzkum a vyhledávání dokumentů. [Bream, 2012]

Mezi mnoha doporučeními, která jsou zde uvedena, je také zavedení povinného výtisku pro všechny hlavní knihovny institucí. I zde je tedy patrné, že povinný výtisk je jeden z hlavních úkolů, které je třeba řešit. Plného pokrytí při ukládání oficiálních publikací nebude dosaženo, dokud nebude zaveden povinný výtisk.

4.5.2.2. Vytváření bibliografických údajů

Další věc, která pomůže k širšímu pokrytí šedé literatury a elektronických zdrojů EU, je vytváření bibliografických údajů ke všem typům dokumentů vytvořených institucemi EU a jednoduchý způsob odkazování v knihovních katalozích. V *Externím hodnocení Ústřední knihovny Komise*⁵³ je podrobněji popsáno, proč je to důležité. V tomto dokumentu se Evropské komisi doporučuje, aby prostřednictvím Pracovní skupiny pro povinný výtisk poskytovala Knihovně možnost rozvoje a zlepšení služeb (pro Komisi a také celou EU) tak, že všechny informační produkty (oficiální publikace, šedá literatura rozličného typu) produkované napříč Komisí budou doprovázeny bibliografickými údaji, které umožní snadnou identifikaci v katalogu ECLAS. Vytvoření co největšího množství bibliografických informací dostupných pro uživatele vyžaduje možnosti snadného odkazování na další knihovny (pomocí strukturovaných webových odkazů) nebo odkazování na zdroje ostatních knihoven prostřednictvím zařízení jako jsou federativní vyhledávače⁵⁴ v jejich katalozích. [Blakemore, Hall, Wilson, 2009]

Důsledné vytváření bibliografických záznamů povede nárůstu pokrytí zdrojů v katalogu ECLAS a vytvoří se tak jednotný a kompletní zdroj informací vztahujících se k informačním produktům Komise. Pokud se to nestane, informační produkty Komise budou nadále nekompletní a s mnoha mezerami, kde důležité

---

⁵³ BLAKEMORE, Michael. HALL, John, WILSON, Frank. *External Evaluation of the Central Library of the European Commission: final report*. Birmingham: ECOTEC, 2009. 220 s. Dostupný z: http://ec.europa.eu/libraries/whoarewe/eac03_2014_annex_6_2.pdf

⁵⁴ Vyhledávání informací z více zdrojů současně. Zdroje rozmístěné v počítačové síti mohou být fyzicky distribuované a heterogenní, uživatel je prostřednictvím jednotného uživatelského rozhraní a sjednocení dílčích výsledků do jednoho souboru vnímá jako jeden celek. Zahrnuje zpravidla i sjednocení formátu, odstranění duplicit a řazení seznamu výsledků. Nejčastějšími způsoby technologického řešení jsou federativní vyhledávání a centralizované vyhledávání. [definice z TDKIV]

bibliografické informace a zdroje nebudou k dispozici nebo budou velmi složitě dohledatelné.

4.5.2.3. Webový archiv

Lze také doporučit vytvoření webového (nebo digitálního) archivu webových zdrojů EU, které zde budou **shromažďovány za účelem jejich dlouhodobé ochrany a uchování**. Základní otázky související s tím proč vytvořit takový archiv byly zodpovězeny už výše: umožní zachránit netištěné dokumenty, mohou zabránit nestálosti elektronických zdrojů a usnadní zpracování narůstajícího množství elektronických zdrojů v prostředí internetu.

Podrobné cíle webového archivu dle mého návrhu:

- zajistit dlouhodobý přístup k elektronickým zdrojům a šedé literatuře EU veřejně publikovaných na internetu;
- vytvořit podmínky pro získávání, zpracování, archivaci a ochranu on-line přístupných elektronických zdrojů a šedé literatury;
- zaručit dostupnost zdrojů z archivu v souladu s autorským právem;
- vyřešit indexaci a archivaci elektronických online zdrojů;
- vytvořit standardy pro budoucí čitelnost zdrojů;
- poskytnout jednotný a intuitivní způsob prohledávání zdrojů;
- zprostředkovat možnost spolupráce knihoven a dalších informačních středisek institucí EU a případně dalších evropských institucí.

Pro výběr zdrojů a dokumentů do digitálních archivů existuje více způsobů. Lze použít následující kritéria výběru:

1. **výběrová archivace**: archivace dokumentů vybraných podle určitých kritérií (obsah, typ zdroje, původ, přístup, formát, uložení, komunikační protokoly). U tohoto způsobu je vyšší podíl intelektuální práce.
2. **plošná archivace**: automatický proces (harvesting) sklizení např. celé domény. V tomto případě je třeba stanovit kritéria technické povahy.

[Webarchiv: úvod, cíle, podmínky, realita, 2005]

4.6. Digitalizace v institucích EU

4.6.1. Současná situace

Digitalizace a uchování digitalizovaného materiálu je v mnoha případech jediná záruka toho, že bude příslušný materiál dostupný i v budoucnu. V rámci jednotlivých institucí Evropské unie a jejich knihoven existuje v této oblasti mnoho iniciativ, ale tato činnost je roztržštěná a **knihovny nemají vytvořenou komplexní politiku pro digitalizaci a trvalé uchování dokumentů**. Knihovny spolupracují v oblasti digitalizace s Úřadem pro publikace a dalšími příslušnými orgány. Knihovny musí identifikovat, které z jejich fondů je třeba digitalizovat. Pro publikace, které jsou předmětem ochrany autorským právem, je třeba vytvořit celkový právní rámec na úrovni Evropské unie.

V knihovnách jsou také uloženy historické fondy, které z důvodů ochrany materiálu nemohou být zpřístupněny. Pracuje se na jejich postupné digitalizaci, aby byly lépe dostupné pro uživatele a aby byly uchované i pro budoucí generace. Například Ústřední knihovna Evropské komise ve svých sbírkách zahrnuje dokumenty od roku 1958. Část fondů z let 1958 - 1978 je nazývána historické fondy a nebyla dlouho zpracovaná ani v elektronickém katalogu. V současné době se na digitalizaci bibliografických záznamů, ale i plných textů dokumentů z tohoto období pracuje. Odstraní se tím hranice mezi tištěnými a elektronickými záznamy a bude možné prohledávat kompletní sbírky Knihovny v elektronickém katalogu. Pokud některé dokumenty zůstanou pouze ve fyzické podobě, tak v případě poškození nosiče hrozí trvalý zánik tohoto dokumentu. Nejsou k dispozici záložní informace.

Na úrovni Evropské unie je digitalizace jedna z klíčových oblastí, které řeší **Digitální agenda pro Evropu**⁵⁵. Řeší se hlavně digitalizace a uchování kulturní paměti Evropy, což není totéž jako digitalizace v knihovnách institucí EU. O iniciativě „digitální knihovna“, která se zabývá trvalým uchováním kulturní paměti Evropy, je pojednáno již v kapitole 2.2. Jedná se o projekt **Europeana**, který si klade za cíl shromáždit kulturní dědictví Evropy.

---

⁵⁵ Viz kapitola 2.2.6.

V doporučení z roku 2006⁵⁶ a dále 2011⁵⁷ o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a o uchovávání digitálních záznamů se uvádí několik bodů, které je třeba dodržet, aby byly výsledky pozitivní. Přestože se jedná o doporučení související s digitalizací evropského kulturního dědictví a je určeno členskými státy Evropské unie, mohou se tím částečně řídit i knihovny institucí EU. Jedná se o následující **doporučení (členskými státy v oblasti digitalizace)**⁵⁸:

- vytvářet přehledy činností v oblasti digitalizace (pro zamezení zdvojení úsilí a možnost vzájemného doplňování se);
- zpracovat plány digitalizace (strategie a kvantitativní cíle) a vyčlenit související finanční prostředky⁵⁹;
- podporovat partnerství veřejného a soukromého sektoru v oblasti (anebo sponzorování);
- budovat zařízení pro digitalizaci ve velkém měřítku (střediska pro digitalizaci - propojena s univerzitní knihovnou, národní knihovnou, archivem apod.);
- nabízet přístup k obsahu prostřednictvím Europeany (podpora kulturních institucí k poskytnutí digitalizovaného materiálu do Europeany);
- vyřešit zpřístupnění obsahu chráněným autorským právem
- definovat překážky užití volných děl (mohou způsobovat vnitrostátní pravidla);
- vytvořit strategie a plány uchovávání digitálních záznamů a výměny informací;
- zajistit povinné rozmnoženiny⁶⁰ (pro materiály v digitálním formátu);

---

⁵⁶ Doporučení Komise ze dne 24. srpna 2006 o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a o uchovávání digitálních záznamů. In: *Úřední věstník Evropské unie*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2006, L 236. Dostupné z:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006H0585&from=CS>

⁵⁷ Doporučení Komise ze dne 27. října 2011 o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a o uchovávání digitálních záznamů. In: *Úřední věstník Evropské unie*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2011, L 283/39. Dostupné z:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:283:FULL:CS:PDF>

⁵⁸ *Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Evropské kulturní dědictví na dosah jedním kliknutím. Pokrok v oblasti digitalizace kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a uchovávání digitálních záznamů v EU* [on-line]. Brusel: Komise Evropských společenství, 2008, 11 s. [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0513&from=CS>

⁵⁹ Např. vyhrazené státní prostředky, prostředky v rozpočtech kulturních institucí, využívání strukturálních fondů.

⁶⁰ Termín převzat z: *Doporučení Komise ze dne 27. října 2011 o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a o uchovávání digitálních záznamů (2011/711/EU)*, 2011.

- shromažďovat materiál z internetu (tzv. web harvesting). [Sdělení Komise Radě..., 2008]

4.6.1.1. Autorské právo a práva s ním související v informační společnosti

Autorské právo Evropské unie je řízeno *Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001*⁶¹. Směrnice pokrývá tři hlavní oblasti – právo na rozmnožování, právo na sdělování a právo na rozšiřování. Z těchto práv existují výjimky a omezení. Je stanovena také povinnost vytvořit právní ochranu proti obcházení technických opatření, která slouží ochraně díla nebo jiného předmětu ochrany.

Zde podrobněji k jednotlivým oblastem směrnice:

1. „Právo na rozmnožování:

Členské státy stanoví výlučné právo povolovat nebo zakázat přímé, nepřímé, dočasné nebo trvalé, částečné nebo celkové rozmnožování děl (bez ohledu na způsob a formu):

- *autorům (jejich původní díla a kopie těchto děl);*
- *interpretům nebo výkonným umělcům (záznamy jejich výkonů);*
- *výrobcům zvukových záznamů (zvukové záznamy);*
- *výrobcům prvotních filmových záznamů (originály a kopie jejich filmů);*
- *provozovatelům zvukových záznamů (záznamy jejich pořadů po drátě nebo bezdrátově, včetně kabelových nebo satelitních záznamů).“*

2. Právo na sdělování:

Členské státy poskytnou autorům výlučné právo udělit svolení nebo zakázat jakékoliv sdělení jejich děl veřejnosti po drátě nebo bezdrátově a také zpřístupnit jejich díla veřejnosti tak, že každý jednotlivec má k těmto dílům přístup z místa a v době, které si zvolí:

- *pro výkonné umělce nebo interprety (záznamy jejich výkonů);*
- *pro výrobce zvukových záznamů (jejich zvukové záznamy);*

---

⁶¹ Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti. In: *Úřední věstník Evropské unie*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2001, L 167/10. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0029&from=CS>

- pro výrobce prvotních záznamů filmů (originály a rozmnoženiny jejich filmů);
- pro vysílací organizace (záznamy jejich vysílání - po drátě nebo bezdrátově, vysílání pomocí kabelu nebo družice).

3. Právo na rozšiřování:

Dle směrnice mají autoři výlučné právo šířit na veřejnost originály nebo kopie svých děl. Právo na rozšiřování zaniká v okamžiku, kdy jeho držitel dílo prodá nebo převede v rámci EU nebo dochází-li k tomu s jeho souhlasem.“ [Směrnice Evropského Parlamentu..., 2001]

Digitalizace a **zpřístupnění obsahu chráněného autorským zákonem** vyžaduje spolupráci mezi kulturními institucemi a držiteli autorských práv. Spolupráce může mít formu dohody nebo to mohou být odkazy z digitálního repozitáře (knihovny, archivu apod.) na internetové stránky provozované držiteli práv. Jako příklad tohoto partnerství lze uvést stránku francouzské knihovny Gallica2⁶². [Sdělení Komise, 2009]

Pod autorskou ochranu spadají také tzv. **osiřelá díla**. Jedná se o díla chráněná autorským zákonem, ale jejich nositele je obtížné nebo nemožné dohledat. Nastává tedy problém se získáním povolení k digitalizaci a se zpřístupněním takového materiálu on-line široké veřejnosti. V roce 2012 byla uvedena v platnost *směrnice, která pojednává o některých povolených způsobech užití osiřelých děl*⁶³.

Než lze dílo považovat za osiřelé dílo, tak se doporučuje provedení důsledného vyhledávání nositelů práv k tomuto dílu nebo zvukovému záznamu (včetně nositelů práv k dílům a dalším předmětům ochrany, které jsou vloženy nebo jinak připojeny k tomuto dílu). Vyhledávání by se mělo provádět na úrovni jednotlivých států, aby se zabránilo duplicitě, a výsledky vyhledávání by měly být uchovány v on-line databázi na úrovni EU pro potřeby pozdějšího využití, zvláště pro případ změny statusu osiřelého díla (tzn. že bude později dohledán nebo se přihlásí nositel autorských práv). Pro podporu digitalizace a zpřístupnění osiřelých děl veřejnosti mohou pomoci smluvní ujednání příslušných institucí (kde jsou příslušná díla fyzicky uložena)

---

⁶² Gallica2 poskytuje bezplatný přístup k veřejným materiálům a odkazy na stránky francouzských vydavatelů, které jsou chráněné autorským právem. Vydavatelé rozhodují, kterou část svého obsahu prostřednictvím stránky Gallica2 zpřístupní. O podobném modelu se uvažuje i u European. [Sdělení Komise Evropskému parlamentu..., 2009]

⁶³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/28/EU ze dne 25. října 2012 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl

s obchodními partnery. Kulturní instituce v nichž je osiřelé dílo uloženo by měly mít právo zpřístupnit osiřelé dílo i v ostatních členských státech EU. Směrnice se vztahuje na díla chráněná autorským zákonem⁶⁴ vydaná v podobě knih, odborných časopisů, novin, časopisů nebo jiných písemností, kinematografická nebo audiovizuální díla či zvukové záznamy obsažené ve sbírkách veřejných knihoven, vzdělávacích zařízení či muzeí, archivů nebo institucí pečujících o filmové nebo zvukové dědictví. Směrnice se vztahuje také na kinematografická nebo audiovizuální díla či zvukové záznamy vyrobené veřejnoprávními vysílacími organizacemi do 31.12.2002 včetně. Jedná se také o díla, která nebyla nikdy vydána ani vysílána, ale která byla na základě souhlasu nositelů práv zpřístupněna veřejnosti, a o díla a jiné předměty ochrany vložené či začleněné do díla (viz výše). [Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/28/EU..., 2012]

Další skupina, u níž je třeba vyřešit možnosti zpřístupnění, jsou **díla, která již nejsou vydávána tiskem nebo šířena**. V tomto případě je nutná spolupráce mezi nositeli práv, kulturními institucemi (získat práva k zpřístupnění materiálu i mimo hranice daného státu) a ochrannými autorskými organizacemi. V této oblasti se zkoumá model, kdy je digitalizace kulturního materiálu a jeho zpřístupnění za poplatek. Týká se to hlavně knih, které se již nevydávají (ale jsou chráněny autorským zákonem), a starších novin. [Sdělení Komise..., 2009]

V souvislosti s digitalizací starších děl existuje mezi Evropou a USA rozdíl v právních předpisech týkajících se autorských práv. Trvání ochrany autorským právem bylo v Evropě a v USA sladěno na 70 let po smrti autora. V USA je stanoven výchozí rok 1923 (díla vydaná před tímto rokem jsou veřejně dostupná) a v Evropě je to rok 1900. [Sdělení Komise..., 2009] To znamená, že mnoho evropských děl je možné v USA digitalizovat a zpřístupnit, ale evropským občanům tato díla přístupná být nemohou. Je to výrazná komplikace v oblasti digitalizace a zpřístupňování digitalizovaného materiálu na mezikontinentální úrovni. V této oblasti je třeba hledat řešení.

---

⁶⁴ nebo právy s ním souvisejícími a které byly poprvé vydány, nebo nebyly-li vydány, poprvé odvysílány v členském státě. [směrnice osiřelá díla, 2012]

4.6.2. Návrh řešení

Digitalizace pomůže knihovnám při plnění svého poslání i nadále v digitálním prostředí. Umožní jim zpřístupňovat a uchovávat dokumenty v tomto poměrně novém prostředí a poskytne tak širší přístup k materiálům Evropské unie a jejich využívání.

Knihovny institucí EU podporují rozvoj digitalizovaného materiálu ve svých sbírkách. V této souvislosti je vhodné **koordinovat úsilí v oblasti digitalizace**. Větší spolupráce knihoven v této oblasti povede k sjednocení aktivit a k jednodušší přípravě komplexních postupů pro digitalizaci.

Důležité je **zavedení jasné a úplné politiky týkající se uchovávání digitálního obsahu**. Pokud zavedena nebude, bude ohroženo trvalé uchování digitalizovaného materiálu. V tomto směru by bylo vhodné **používat společné normy v oblasti digitalizace**. V digitální knihovně Europeana se pracuje na tom, aby byla vytvořena doporučení a také normy pro digitalizaci, které mohou sloužit v celoevropském měřítku. Knihovny institucí EU je mohou také využít a upravit podle svých potřeb.

Efektivnost procesů hromadné digitalizace se může zvyšovat s rozsahem, proto se doporučuje sdílení digitalizačního zařízení. [Doporučení Komise..., 2011] Vzájemně sladěná akce může také zabránit vícenásobné digitalizaci.

Digitalizovaný materiál je nutné spravovat a udržovat, aby nedošlo k nečitelnosti souborů, ztrátě materiálu (při zastaralém hardwaru a softwaru) a je také třeba předejít zahlcení obrovským objemem nového a měnícího se obsahu. Měla by být zajištěna široká a volná dostupnost stávajících metadat (popisů digitálních objektů), aby si knihovny mohly předávat bibliografické záznamy a celé digitalizované dokumenty bez větších problémů. [Doporučení Komise..., 2011]

V některých evropských státech byla zavedena **povinná rozmnoženina**⁶⁵. Jedná se o zákonnou povinnost producentů digitálního materiálu poskytnout jednu (či více) rozmnoženin svého materiálu pověřenému depozitnímu subjektu. [Doporučení Komise..., 2011] Knihovnám institucí EU zavedení povinné rozmnoženiny pomůže k efektivnějšímu získávání digitalizovaných materiálů, které jsou relevantní pro jejich sbírky. V případě knihoven bude producentem příslušné oddělení konkrétní

---

⁶⁵ Termín převzat z: *Doporučení Komise ze dne 27. října 2011 o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a o uchovávání digitálních záznamů (2011/711/EU)*, 2011.

instituce EU a pověřeným depozitním subjektem knihovna. Spolupráce knihoven v této oblasti zamezí rozdílnosti pravidel.

Knihovny jsou povinné digitalizovat, zpřístupňovat a uchovávat při plném respektování autorského práva a práv s ním souvisejících. U děl chráněných autorským zákonem je třeba optimalizovat podmínky pro jejich digitalizaci. To se týká i osiřelých děl. U děl komerčně nedostupných je třeba zajistit po digitalizaci přeshraniční přístupnost. Volná díla by měla po digitalizaci zůstat veřejně dostupná (v případě některých knihoven budou dostupná pouze pro uživatele knihoven, např. Knihovna Evropského parlamentu). Mnohé problémy s díly chráněnými autorským zákonem by se mohly vyřešit vytvořením a dostupností databází obsahujících informace o autorských právech (např. projekt ARROW⁶⁶). [Doporučení Komise..., 2011] Digitální knihovna Europeana se samozřejmě také s problematikou děl chráněných autorským zákonem potýká. Knihovny institucí EU mohou využít možností a zkušeností Europeany v této oblasti.

Knihovny mohou také využít techniku **webharvesting**, tzn. sběr dat materiálu z internetu pro účely uchování. Součástí této techniky je aktivní shromažďování materiálu pověřenými institucemi (knihovnami) místo čekání, až bude deponován. Tímto způsobem se minimalizuje administrativní zatížení producentů digitálního materiálu a jednoduše se tak uchová webový obsah. [Doporučení Komise..., 2011]

4.6.2.1. Europeana - zastoupení institucí EU a jejich knihoven

Knihovnám se nabízí také možnost podílet se aktivně na tvorbě obsahu digitální knihovny Europeana, o které se podrobněji hovoří v kapitole 2.2.5. Historické i současné materiály knihoven, mohou být přínosem pro digitální sbírky Europeany. V této souvislosti se nabízí otázka, zda už instituce EU a jejich knihovny s Europeanou spolupracují.

Provedla jsem v katalogu Europeany **průzkum vybraných institucí**⁶⁷. Možnosti pro vyhledávání v Europeaně jsou velmi jednoduché a nejsou příliš široké. Použila jsem většinu dostupných možností a získala jsem konkrétní čísla. Výsledky získané

---

⁶⁶ V rámci tohoto projektu jsou vytvářeny rejstříky osiřelých děl a děl, která už se nevydávají, což může výrazně pomoci při digitalizaci a zpřístupňování starších děl.

⁶⁷ Evropská komise, Evropský parlament, Rada Evropské unie, Soudní dvůr Evropské unie, Evropský účetní dvůr, Evropský hospodářský a sociální výbor

jednotlivými postupy jsou rozdílné, proto není možné s jistotou tvrdit, že jsou to konečná čísla a že se u všech zkoumaných institucí podařilo dohledat odpovídající data. U Evropské komise mám k dispozici dvojce čísla - celkový počet uvedený v seznamu všech poskytovatelů a výsledek vyhledávání - a jsou různá. Možnosti pro vyhledávání na webových stránkách Europeany pravděpodobně nepokrývají všechny způsoby, kterými by bylo třeba materiály zařazené v seznamu pod Evropskou komisí vyhledat. Instituce také příliš nefigurují na pozici tvůrce či autora dokumentů, což ale pravděpodobně neznamena, že v digitální knihovně nebude k dispozici více materiálů, na jejichž tvorbě se podílely. Vyhledané materiály jsou především tohoto typu: video, text a fotografie. Všechna uvedená čísla jsou platná k 28.1.2015.

Nejprve jsem prohledávala *Seznam všech poskytovatelů*⁶⁸. V seznamu jsou uvedeny veškeré instituce, které se nějakým způsobem podílejí na obsahu Europeany. Seznam je velmi dlouhý a není zcela přehledný, protože některé instituce jsou shrnuty pod společný název (např. European Library) a pod tímto souhrnným názvem se skrývá dalších několik desítek institucí. U každé jednotlivé instituce je uveden počet jednotek, které instituce dodaly do Europeany. Jak už jsem naznačila výše, tak v seznamu poskytovatelů se mi podařilo dohledat pouze Evropskou komisi. Počet jednotek, který je u Komise uveden je 55 714 a všechny jednotky pochází z Audiovisual Library of the European Commission.

V další části průzkumu obsahu Europeany jsem využila vyhledávání, které je v rámci digitální knihovny k dispozici. Jak jsem již uvedla, tak vyhledávání je velmi jednoduché a nenabízí příliš mnoho možností. Lze vyhledávat pouze v jednom poli a použít jen jednu položku z nabídky (Všechna pole, Název, Tvůrci, Předměty, Data/Periody, Místa).

Nejprve jsem tímto způsobem vyhledávala instituce, které jsou uvedené v Tabulce č. 1. Pro vyhledávání jsem využila většinu možností v nabídce a také jsem dospěla ke konkrétnímu výsledku. Nejvyšších čísel jsem se dopracovala u Evropské komise, ale pořád to nejsou tak vysoká čísla, která jsou uvedená v Seznamu poskytovatelů. Kromě Komise má ještě výraznější zastoupení Evropský parlament. U zbylých zkoumaných institucí jsem se už k příliš vysokým číslům nedopracovala.

---

⁶⁸ <http://www.europeana.eu/portal/europeana-providers.html>

Tab. č. 1: Výsledky vlastního vyhledávání v poli pro vyhledávání

Europeanana	Vyhledávání (počet nalezených jednotek v daném poli)			
	Všechna pole	Tvůrce	Název	Předmět
Evropská komise	28 251	20	227	27 754
Evropský parlament	3 179	2	648	2 152
Rada Evropské unie	105	0	71	27
Soudní dvůr Evropské unie	8	0	1	1
Evropský účetní dvůr	385	0	297	351
Evropský hospodářský a sociální výbor	284	0	84	202

Poté jsem se zaměřila na vybrané knihovny evropských institucí a jejich příspěvek do této digitální knihovny. Opět jsem využila pro vyhledávání většinu možností a tentokrát jsem se k žádnému výsledku, kde by figuroval název jakékoli ze zkoumaných knihoven⁶⁹, nedopracovala. Z toho usuzuji, že zkoumané knihovny s Europeanou v tomto směru zatím příliš nespolupracují.

Nelze zcela vyloučit, že nějaká forma spolupráce mezi knihovnami institucí EU a Europeanou existuje. Pokud mají knihovny na svých webových stránkách doporučené odkazy, tak na Europeanu většinou odkazují. Takže náznaky tady už jsou. Spolupráce s Europeanou knihovnám hodně pomůže. Digitalizace fondů knihoven bude jednodušší, lépe koordinovaná, odstraní se duplicity v práci apod. Knihovny se stanou součástí Europeany, což pomůže k širšímu povědomí o jejich fondech a k širší dostupnosti jejich sbírek.

Všechny knihovny tuto formu spolupráce ale nemusí považovat za užitečnou. Například Knihovna Evropského parlamentu, která má svůj katalog, sbírky dokumentů, služby atd. pro veřejnost uzavřené, tuto spolupráci pravděpodobně vyhledávat nebude.

Zapojení knihoven institucí EU do projektu Europeanana může také váznout na tom, jak si která instituce (či knihovna) vysvětluje pojem „kulturní dědictví“. Materiály, které knihovny shromažďují a nabízejí ve svých sbírkách, pro ně nemusí být

---

⁶⁹ Ústřední knihovna Evropské komise, Knihovna Evropského parlamentu, Ústřední knihovna Rady Evropské unie, Knihovna Soudního dvora EU, Knihovnická - dokumentační - archivní služba Evropského účetního dvora, Informační centrum hospodářského a sociálního výboru

předmětem „kulturního dědictví“. Je pravděpodobné, že všechny současné materiály nejsou pro uchování v digitální knihovně Europeana vhodné, ale část fondů knihoven (zvláště historické fondy) pro Europeanu zajímavé budou.

4.7. Podpora ve všech oficiálních jazycích EU

4.7.1. Současná situace

Jedna z problematických oblastí, která v průzkumu vybraných Knihoven institucí EU zahrnuta nebyla, je velké množství oficiálních jazyků Evropské unie a jeho postupný nárůst související s rozšiřováním počtu členských států EU. V současné době má Evropská unie 28 členských států a 24 oficiálních jazyků. [Fryščáková, 2014]

Oficiální jazyky Evropské unie jsou tyto: Angličtina, Bulharština, Čeština, Dánština, Estonština, Finština, Francouzština, Chorvatština, Irština, Italština, Litevština, Lotyština, Maďarština, Maltština, Němčina, Nizozemština, Polština, Portugalština, Rumunština, Řečtina, Slovenština, Slovinština, Španělština, Švédština.

Problém mnohojazyčnosti se knihovny snaží částečně pokrýt tím, že vyhledávají a zaměstnávají občany (na pozici zaměstnance či stážisty) z různých členských států. Tito lidé mohou knihovnám prokázat nadstandardní služby. V případě potřeby se podílejí na akvizici knihoven. Vybírají relevantní materiály a zdroje ve svém rodném jazyce a také mohou poskytovat uživatelskou podporu v příslušném jazyce, pokud je to nutné. [Fryščáková, 2014]

Významné tezaury Evropské unie (EuroVoc, ECLAS), které původně vznikaly pouze v anglickém a francouzském jazyce, se také postupně přizpůsobují současné situaci. Už mnoho let se průběžně pracuje na překladech do dalších oficiálních jazyků Evropské unie. Na překladu těchto významných nástrojů a zdrojů pro terminologii Evropské unie se také podílejí zaměstnanci knihoven, kteří jsou vybaveni příslušnou jazykovou znalostí.

4.7.2. Návrh řešení

Množství členských států a oficiálních jazyků EU pro **knihovny** v praxi znamená, že **by měly nabízet a zpřístupňovat dokumenty a publikace související se všemi členskými státy a ve všech oficiálních jazycích EU**. Také by měly poskytovat uživatelskou podporu, služby a elektronické zdroje ve všech oficiálních jazycích EU. Většina uživatelů, která knihovny navštěvuje, pravděpodobně ovládá nejdůležitější (vnitřní) jazyky EU, angličtinu nebo francouzštinu, ale přesto by se knihovny měly snažit o širší nabídku i v ostatních jazycích Evropské unie. Mnohojazyčnost fondů pomáhá odstranit jazykové bariéry, které mohou způsobovat problémy v komunikaci zaměstnanců s uživateli knihoven (zejména v případě externích uživatelů), a vede také k širšímu zájmu o knihovny, jejich služby a sbírky dokumentů.

Jak je uvedeno výše, knihovny mají svou strategii, jak tuto situaci řešit. Jsou multikulturními centry nejen svými uživateli, ale i národnostní skladbou svých zaměstnanců. Knihovny institucí EU jsou pro knihovníky i studenty zajímavou pracovní příležitostí. Knihovny, ale i další orgány EU nabízejí občanům z členských zemí EU (ale i z dalších zemí) **možnost stáží a také pracovní úvazky**. V případě stáží se jedná o půlroční výjezdy, ale nezděra jsou i delší.

Jazyky větších evropských národů jsou zastoupeny dostatečně. Většinou je pokrývá mnohonárodnostní skladba zaměstnanců. Navíc zaměstnanci a stážisté jsou obvykle přijímáni s podmínkou znalosti alespoň jednoho z nejdůležitějších jazyků EU (angličtiny nebo francouzštiny). Jazyky menších národů mohou občas znamenat problém, který knihovny většinou řeší pomocí stážistů.

Příjem zaměstnanců a stážistů ze zemí, jejichž jazyky nejsou v knihovných institucích EU příliš zastoupeny, je vhodné udržet i nadále. Jak je uvedeno výše, stážisté přinesou knihovnám mnoho možností, jak obohatit své služby v příslušném jazyce (uživatelská podpora, akvizice, překlad webu, nápovědy, elektronické zdroje atd.). Mohou také dodat kontakty na další osoby nebo instituce, s kterými by se dala navázat spolupráce do budoucna.

K odstranění jazykových bariér v knihovnách pomůže také **užší spolupráce mezi knihovnami v oblasti sdílení lidí a znalostí**. Zaměstnanci a stážisté hovořící menšinovými jazyky Evropské unie v knihovnách mohou působit jako poradní či konzultační služba v otázkách příslušného jazyka a věcí s tím souvisejících i pro ostatní knihovny institucí EU. Mohou také ostatní knihovny navštívit (nebo jen ty,

kteřé nemají jiné zdroje pro tento jazyk). V případě pracovního zahlcení mohou příslušným knihovnám poskytnout kontakty osoby, které by mohly jejich dotaz vyřešit.

4.8. Společný elektronický prostor knihoven a informačních institucí EU

4.8.1. Současný stav

V současné době mají všechny knihovny vytvořenou webovou prezentaci, která je dostupná z webu mateřské instituce. Větší knihovny tvoří a spravují své vlastní webové stránky, kde jsou dostupné veškeré potřebné informace, přístup ke katalogu a k dalším důležitým zdrojům. O menších knihovnách je obvykle článek na webu mateřské instituce, kde jsou uvedeny základní informace a odkaz do katalogu (pokud je veřejně přístupný). Knihovny na sebe v rámci svých webových stránek odkazují. Není to ale pravidlo - ve všech knihovnách odkazy nelze nalézt (zvláště v těch menších) a pokud ano, tak jen na některé knihovny.

Společný přístup k webovým stránkám knihoven a dalších informačních institucí a k jejich katalogům je dostupný pouze na stránkách seskupení Eurolib. Pokud chce uživatel vyhledat konkrétní web knihovny nebo katalog rychle, tento způsob prezentace mu pravděpodobně nebude vyhovovat, protože bude muset provést několik postupných kroků a v případě změny knihovny se zase o několik kroků vracet.

Knihovny také běžně provozují **meziknihovní výpůjční službu (MVS)** s ostatními knihovnami institucí EU. Některé knihovny nejsou přístupné (nebo jsou přístupné s omezením) pro externí uživatele a proto tito uživatelé často využívají MVS pro získání materiálů z těchto knihoven. Komunikace mezi knihovnami probíhá různými způsoby, pravděpodobně nejčastěji emailem. Publikace si mezi sebou knihovny posílají interní poštou.

Nejsložitější situaci řeší **Ústřední knihovna Evropské komise**. Jak už bylo řečeno výše, Knihovna spravuje a zpřístupňuje veřejnosti souborný katalog **ECLAS**.

Vyhledávání v katalogu ECLAS umožňuje vyhledávat napříč knihovnami Komise a dalšími informačními zdroji. Jednotlivé záznamy obsahují odkaz, kde jsou elektronické dokumenty k dispozici. Katalog ECLAS poskytuje nejlépe strukturované a nejpodrobnější výsledky vyhledávání v rámci Evropské komise. Ústřední knihovna si klade za cíl zpřístupnit v katalogu co největší množství informací (záznamů) o svých fondech a také o fondech ostatních knihovnických a informačních institucí Evropské komise, což není vždy úplně jednoduché. [EC Central Library, 2014]

Přístup k dokumentům ostatních knihoven a středisek Evropské komise je často komplikovaný. Tyto instituce byly zřízeny primárně pro potřeby zaměstnanců jednotlivých generálních ředitelství. V oblasti přístupnosti a návštěvnosti neexistuje žádná společná politika, každá knihovna i dokumentační středisko přistupují k tomuto problému jiným způsobem. Některé z nich jsou veřejnosti zcela uzavřené, některé nabízejí omezený přístup pro veřejnost. Často také poskytují své vlastní „lokální“ online mechanismy pro vyhledávání, v nichž existují problémy se zápisem termínů (př. ‚e-government‘ vs. ‚egovernment‘), které pak způsobují obtíže při vyhledávání. Lokální vyhledávače podávají různé výsledky a ke každému ze zadaných termínů jsou připojené odlišné materiály, neumí také příliš efektivně využívat synonyma apod. Uživatelé tak dostanou dva výsledky, což není příliš přehledné, a může dojít k informačnímu přehlcení a neschopnosti výsledky využít. Další problém u lokálních vyhledávačů spočívá v tom, že vyhledávají pouze v rámci fondu konkrétní knihovny, nebo střediska, a že neodkazují na relevantní dokumenty v knihovnách ostatních útvarů Komise. Jednotlivé lokální vyhledávače pracují často pouze nad konkrétním fondem a nejsou propojené mezi sebou. [Blakemore, Hall, Wilson, 2009]

Knihovna zkoumá **možnosti katalogu ECLAS** a pracuje na jeho dalším rozvoji:

- nabídnout úplnější sbírku materiálů (přidat do katalogu údaje o šedé literatuře);
- mít prospěch z informací produkovaných v rámci Komise útvary jako je Úřad pro publikace EU;
- zkoumat možnosti propojení s dalšími soubornými katalogy a poskytnout tak bohatší možnost přístupu ke zdrojům dokumentů a publikacím vztahujícím se k tématu evropské integrace;

- propojit se s dalšími institucemi (katalogy) ve světě a poskytnout tak širší možnosti přístupu ke zdrojům dokumentů a k publikacím vztahujícím se k tématu evropské integrace, např. využitím „federativních“ technik a použitím technologií jako Z39.50 apod., které jsou nezbytné pro vytvoření katalogové federace. [Blakemore, Hall, Wilson, 2009]

Další z mnoha příkladů toho, že zdroje jsou sice bohaté, ale nepříliš strukturované a navzájem propojené, je **Knihovna Evropského parlamentu**. Studie, sdělení a knihovnické zprávy Evropského parlamentu jsou dostupné na webových stránkách Parlamentu, uložené v interním dokumentačním systému a jsou uvedeny v katalogu knihovny. Databáze obsahuje také všechny dokumenty produkované bývalým Generálním ředitelstvím pro výzkum Evropského parlamentu, sahající až do roku 1997. Ostatní dokumenty jsou přístupné prostřednictvím *Rejstříku Evropského parlamentu*⁷⁰. Databáze Parlamentu jsou trvalé, ale nejsou vzájemně propojené. Odkazy jsou stabilní, ale není zaručeno, že budou k dispozici i v budoucnu, protože není stanovena politika pro dlouhodobé uchování dokumentů. Fyzické kopie by měly být vždy k dispozici v Knihovně, Archivu Evropského parlamentu a v Evropském univerzitním institutu. To ovšem neplatí kvůli nekompletním pracovním postupům. Plánuje se postupné začlenění všech druhů dokumentů do rejstříku EP. [Cedefop, 2012]

Kolem roku 2000 začala diskuze týkající se **interinstitucionální knihovnické iniciativy**. V roce 2001 vznikla Pracovní skupina a v roce 2003 byla vytvořena studie proveditelnosti. Vzhledem k tomu, že instituce EU si chtějí udržet informační nezávislost, vedla se diskuze o vytvoření virtuální knihovny přístupné prostřednictvím souborného katalogu. Jako základ, na kterém by bylo vhodné knihovnu postavit, byl určen souborný katalog Ústřední knihovny Komise ECLAS. [Blakemore, Hall, Wilson, 2009]

Existují také plány na vytvoření **repozitáře** k trvalému ukládání dokumentů ve spolupráci s dalšími institucemi Evropské unie. [Cedefop, 2012]

V obou výše uvedených případech se jedná zatím spíše o plánování a vytváření použitelné koncepce. K praktickému provedení se zatím nepřistoupilo.

---

⁷⁰ <http://www.europarl.europa.eu/RegistreWeb/search/simpleSearchHome.htm?language=CS>

4.8.2. Návrh řešení

Vytvoření společného elektronického prostoru pro všechny knihovny a další informační instituce Evropské unie pomůže k řešení roztržitého přístupu ke katalogům knihoven, ke sbírkám knihoven a k dalším důležitým zdrojům EU a přinese širší možnosti přístupu ke zdrojům a dokumentům na téma evropské integrace. *Společný elektronický prostor*⁷¹ v tomto kontextu znamená jedno místo, z kterého bude přístup do všech zmíněných subjektů nebo alespoň k některým materiálům těchto subjektů v případě, že nejsou veřejnosti zcela přístupné (např. Knihovna Evropského parlamentu). Může se jednat také o přístup k jednotnému seznamu dalších relevantních zdrojů. Pro zavedení takové služby je třeba užší a výraznější spolupráce mezi všemi zúčastněnými subjekty.

Společný elektronický prostor poskytne **jeden vyhledávací přístup do všech databází, stejné podmínky pro vyhledávání všech dokumentů, možnost prohledávat katalogy knihoven, archivy, digitální repozitáře atd. zároveň.** Zajistí se tím širší dostupnost informačních zdrojů Evropské unie. Lze ho vytvořit na mnoha úrovních: na úrovni knihoven, institucí EU nebo na úrovni celé Evropské unie. Knihovny spravují své katalogy a digitální repozitáře. Instituce EU vytváří rejstříky, tematické databáze, archivy atd. Mohou také založit repozitář, který bude usilovat o to, aby v něm bylo uloženo co největší množství materiálů produkovaných příslušnou institucí. Na úrovni Evropské unie tuto roli může plnit společný informační portál či databázové centrum.

---

⁷¹ V této oblasti existují různé návrhy, jak situaci řešit. GŘ pro informační společnost Evropské komise například navrhuje, jak postupovat v případě, kdy jsou dokumenty umístěny v lokálních nebo dokonce v osobních sbírkách zaměstnanců (což způsobuje problémy při kontrole webových stránek a vede ke ztrátě dat). Možnosti jsou takové:

- stálé umístění dokumentu (v rámci GŘ nebo celé Komise). K tomuto trvalému umístění dokumentu bude vytvořen webový odkaz. V případě neaktuálnosti dokumentu bude webový odkaz odstraněn, ale dokument bude stále dohledatelný na svém trvalém umístění. Nalezitelnost dokumentu tak nebude ovlivněna, i když bude webová stránka upravena nebo archivována.

- dokumenty musí zůstat vyhledatelné prostřednictvím vyhledávacích mechanismů na dobu neurčitou. To by mohlo být možné za použití:

- interních webových knihovních systémů - jedná se pouze o lokální řešení a vyžaduje další rozvoj;
- katalogu Ústřední knihovny Evropské komise;
- vyvinutí vlastního centrálního repozitáře pro celou Komisi s vlastními vyhledávacími nástroji. To je zbytečné v případě, že existuje souborný katalog ECLAS.

Nejlepší řešení aplikovatelné pro všechny instituce EU (v tomto případě pro Komisi) by bylo vytvoření trvalého repozitáře pro instituce. Tam by bylo úložiště a knihovní katalog by obsahoval metadata poskytující informace o umístění tištěné anebo digitální verze každého dokumentu. [Jones, 2009]

První krok na cestě k vytvoření společného a funkčního prostoru pro všechny zúčastněné subjekty musí být **vyřešení problematických míst v katalogích knihoven** institucí EU. Je nezbytné přistoupit k propojení a sdílení všech záznamů z lokálních katalogů v souborném katalogu. S tímto se potýká zvláště Ústřední knihovna Evropská komise, která spravuje souborný katalog Evropské komise. Souborný katalog nebude plně funkční, pokud nebude kompletní. Ústřední knihovna nemá žádný mandát na to, aby požadovala po ostatních knihovnách a dokumentačních střediscích Komise plnění bibliografických a knihovnických standardů. Přesto Ústřední knihovna usiluje o spolupráci. Nejdůležitější aktivita v této oblasti je spravování sítě knihoven Evropské komise, RéseauBib. Cílem Knihovny je poskytnout kompletní a konsistentní online mnohojazyčný katalog zdrojů vztahujících se k evropské integraci a k širším potřebám interních uživatelů v rámci Evropské komise.

4.8.2.1. Vytvoření repozitáře

Na úrovni jednotlivých institucí EU lze doporučit práci na tvorbě repozitáře, jako **společného prostoru pro ukládání, uchovávání a sdílení dokumentů v elektronické podobě**. Nemusí to být pouze na úrovni jednotlivých institucí, ale může sloužit i pro více institucí zároveň. Jak je uvedeno výše, tak tento návrh už je projednáván. Přístupová politika repozitáře by měla být v souladu s principem otevřeného přístupu k dokumentům, v tomto případě k dokumentům Evropské unie. Repozitář by měl přispět ke zvýšení transparentnosti činnosti, sdílení materiálů, propagaci, zapojení knihovnických a informačních institucí EU do mezinárodních struktur a usnadnění vyhledatelnosti dokumentů institucí EU po celém světě. Repozitář by měl být volně přístupný a své služby by měl poskytovat bezplatně.

Při tvorbě repozitáře je vhodné vytvořit vnitřní členění, které poslouží k přehlednosti při vyhledávání uložených dokumentů. Vnitřní uspořádání by mělo odpovídat struktuře instituce. V případě **institucionálního repozitáře**: jednotlivá oddělení, knihovna, další informační střediska, archiv, rejstříky atd.. V případě **repozitáře společného pro více subjektů**: jednotlivé instituce EU a dále vnitřní členění institucí. Každá podsekcce v repozitáři by měla obsahovat odpovídající sbírku dokumentů. Dokumenty lze rozdělit také podle možností přístupu. Některé budou

veřejné a přístupné pro všechny. Jiné budou dostupné pouze pro určitou skupinu uživatelů - např. pro zaměstnance a uživatele konkrétní knihovny.

4.8.2.2. Vytvoření portálu nebo elektronické knihovny

Další možnost je vytvoření společného portálu nebo elektronické knihovny (e-knihovny) s relevantními zdroji na úrovni Evropské unie. **Tato služba umožní prohledávat katalogy knihoven a další zdroje z jednoho místa.** Poskytne jednotná pravidla pro vyhledávání a možnost vyhledávání ve více zdrojích zároveň pomocí tzv. metavyhledávače. Umožní rychle vyhledávat, nalézt a zpřístupnit spolehlivé a důvěryhodné zdroje. Nabízí jednotné a intuitivní místo pro vstup do všech typů zdrojů a informací. Odpadá přeposílání dotazů do dalších databází, protože stačí jen zadat hledaná klíčová slova do jednoho vyhledávacího pole a rychle tak získat a zobrazit relevantní výsledky dostupné na jednom místě.

Možné dopady vzniku e-knihovny:

- vyhledávání konkrétních informací (ne knih a časopisů);
- nárůst využívání zdrojů;
- silný zdroj ve srovnání s Google;
- větší povědomí o všech službách knihovny;
- moderní služba - knihovna by se stala důležitější [Nelke, 2013]

Možné dopady vzniku e-knihovny na knihovnickou práci:

- žádné rozdíly mezi jednotlivými druhy dokumentů;
- mnohem rychlejší přístup k informacím (okamžitě);
- není problém s nedostatkem výtisků téhož dokumentu;
- odpadá práce s fyzickými předměty;
- méně nutného prostoru;
- knihovna = poskytovatel služeb. [Nelke, 2013]

Základem portálu (či e-knihovny) by měly být katalogy knihoven, archivy a rejstříky dokumentů institucí EU a služby poskytované Úřadem pro publikace EU. Portál lze dále rozšiřovat i na další relevantní zdroje (EU i mimo EU). Níže uvádím doporučený seznam zdrojů, který nemusí být nutně v této šíři záběru a zároveň nemusí být vyčerpávající.

4.8.2.2.1. Doporučené zdroje

1. katalogy knihoven a dalších informačních středisek institucí EU (viz Eurolib⁷²)
2. katalogy knihoven agentur a dalších subjektů EU (viz Eurolib)
3. data shromažďovaná evropskými institucemi, agenturami a dalšími subjekty EU (viz Eurolib)
4. rejstříky dokumentů Evropské komise⁷³, Evropského parlamentu⁷⁴ a Rady EU⁷⁵
5. síť knihoven Evropské komise (viz RéseauBIB⁷⁶)
6. Úřad pro publikace EU⁷⁷
7. služby poskytované Úřadem pro publikace EU:
  - a. Newsletter Úřadu pro publikace⁷⁸
  - b. Eur-Lex⁷⁹ - o evropském právu
  - c. Úřední věstník EU - řady L (zákonodárství) a C (informace o oznámení EU)⁸⁰, řada S (doplňk Úředního věstníku TED - denní informace o veřejných zakázkách a smlouvách)⁸¹
  - d. Portál veřejně přístupných dat EU⁸²
  - e. EU Bookshop⁸³ - publikace evropských orgánů, agentur a dalších institucí vydaných Úřadem pro publikace
  - f. SIMAP⁸⁴ - informace o evropských veřejných zakázkách
  - g. CORDIS⁸⁵ - o výzkumu a vývoji
  - h. Whoiswho⁸⁶ - oficiální adresář EU
  - i. EuroVoc⁸⁷ - mnohojazyčný tezaurus EU

---

⁷² <http://www.eurolibnet.eu/3/26/>

⁷³ <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/index.cfm?>

⁷⁴ <http://www.europarl.europa.eu/RegistreWeb/search/simple.htm?language=CS>

⁷⁵ <http://www.consilium.europa.eu/register/cs/content/int/?typ=ADV>

⁷⁶ http://ec.europa.eu/libraries/whoarewe/whodoeslibraries_europa.pdf

⁷⁷ http://publications.europa.eu/index_cs.htm

⁷⁸ <http://publications.europa.eu/newsletter/index.htm>

⁷⁹ <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=cs>

⁸⁰ <http://eur-lex.europa.eu/oj/direct-access.html>

⁸¹ <http://ted.europa.eu/TED/main/HomePage.do>

⁸² <http://open-data.europa.eu/cs/data>

⁸³ <https://bookshop.europa.eu/cs/home/>

⁸⁴ http://simap.europa.eu/index_cs.htm

⁸⁵ http://cordis.europa.eu/home_en.html

⁸⁶ <http://europa.eu/whoiswho/public/index.cfm?lang=cs>

8. Archivy institucí EU
9. Historické archivy EU⁸⁸ v Evropském univerzitním institutu ve Florencii
10. Europeana⁸⁹ - digitální knihovna evropského kulturního dědictví (sbírky evropských muzeí, knihoven, archivů, galerií)
11. European Library project⁹⁰ - spojuje evropské národní knihovny
12. Pubsy JRC digital repository⁹¹- data výzkumných publikací produkovaných Společným výzkumným střediskem Evropské komise
13. Dorie⁹² - obsahuje právní akty, zápisy ze schůzí, články a tiskové zprávy, projevy evropských představitelů a interní pracovní dokumenty a poznámky Komise
14. CLARO⁹³ - přístup k online zdrojům Knihoven Rady Evropské unie
15. EDS - Evropská dokumentační střediska - katalogy a zdroje
16. Europa Portal⁹⁴
17. Europe Direct Network⁹⁵ - informační servis EU
18. OEIL⁹⁶ - Legislativní observatoř Evropského parlamentu
19. ThinkTank Evropského parlamentu⁹⁷ - dokumenty, které pomáhají formovat nové právní předpisy EU
20. RAPID⁹⁸ - tiskové zprávy EU
21. IATE⁹⁹ - vícejazyčná databanka termínů Evropské komise
22. EUROSTAT¹⁰⁰ - evropské statistiky

4.8.2.2.2. Další využitelné zdroje (vytvořené organizacemi mimo EU)

23. katalogy knihoven dalších evropských institucí (viz Eurolib)
24. ESO¹⁰¹ – Evropské zdroje online

---

⁸⁷ <http://eurovoc.europa.eu/drupal/?cl=cs>

⁸⁸ <http://www.eui.eu/Research/HistoricalArchivesOfEU/Index.aspx>

⁸⁹ <http://www.europeana.eu/>

⁹⁰ <http://www.theeuropeanlibrary.org/>

⁹¹ <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository>

⁹² <http://ec.europa.eu/dorie>

⁹³ http://www10.tdnet.com/frames.asp?ID_Language=1

⁹⁴ <http://europa.eu/>

⁹⁵ <http://europa.eu/eurodirect/>

⁹⁶ <http://www.europarl.europa.eu/oeil/home/home.do>

⁹⁷ <http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/home.html>

⁹⁸ <http://europa.eu/rapid/search.htm>

⁹⁹ <http://iate.europa.eu>

¹⁰⁰ <http://ec.europa.eu/eurostat>

25. CVCE¹⁰² - Virtuální informační středisko pro znalosti o Evropě
26. Cadmus¹⁰³ - databáze publikací komunity Evropského univerzitního institutu
27. AEI¹⁰⁴ – Archiv evropské integrace, Pittsburgh, USA.
28. CIRCABC¹⁰⁵ - Středisko komunikačních a informačních zdrojů pro správní orgány, podniky a občany
29. Euramis - European Advanced Multilingual Information System
30. Europe-Aid InfoPoint¹⁰⁶
31. Eurofound¹⁰⁷ - Evropská nadace pro zlepšení životních a pracovních podmínek
32. Agence Europe¹⁰⁸ - Mezinárodní tisková agentura
33. European competition law online¹⁰⁹
34. New Europe¹¹⁰ - Evropské a mezinárodní zprávy se speciální sekcí o novinkách z energetiky, ekonomie, Evropské unie a Evropské komise
35. OECD¹¹¹ - Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

Harmonizace zdrojů Evropské unie zviditelní nejen knihovny institucí EU, ale i další zdroje institucí EU. Poskytne také další možnosti přístupu a šíření zdrojů a dokumentů na téma evropské integrace ve světě. Umožní lepší komunikaci s dalšími institucemi a zdroji ve světě a případné začlenění do odborných databází.

Nabízí se zde také možnost **využití trvalých identifikátorů** (např. DOI, Handle), které také přispějí k jednoduššímu vyhledávání dokumentů EU. Tyto identifikátory poskytují trvalý odkaz na elektronický dokument (na plný text nebo na stránku ze které je plný text dostupný) v prostředí internetu. Přidělují se různým typům online dokumentů. Při změně místa uložení dokumentu příslušná instituce tuto změnu musí

---

¹⁰¹ <http://www.cardiff.ac.uk/insrv/edc/eso/>

¹⁰² <http://www.cvce.eu/>

¹⁰³ <http://cadmus.eui.eu/>

¹⁰⁴ <http://aei.pitt.edu/>

¹⁰⁵ <https://circabc.europa.eu/faces/jsp/extension/wai/navigation/container.jsp>

¹⁰⁶ http://ec.europa.eu/europeaid/infopoint_en

¹⁰⁷ <http://www.eurofound.europa.eu/cs>

¹⁰⁸ <http://www.agenceurope.com>

¹⁰⁹ <http://www.eucompetitionlaw.com/>

¹¹⁰ <http://www.neurope.eu/>

¹¹¹ <http://www.oecd.org/>

nahlásit do daného systému - odkaz zůstává stále stejný a dokument (digitální objekt) je pořád označen jedním ID. Identifikátor se vztahuje k obsahu, nikoli k formě.

4.9. Jednotný knihovní systém

4.9.1. Současný stav

Z průzkumu knihoven vyplynulo, že situace ve zkoumaných knihovnách je v současné chvíli dost rozdílná. Některé knihovny již spolupracují a sdílejí stejný knihovní systém, jiné mají samostatnou licenci. Výběr knihovního softwaru do knihoven institucí EU probíhá na základě výzvy k podání nabídek a následného výběrového řízení. [Fryščáková, 2014]

4.9.1.1. Knihovní systém Aleph v knihovnách institucí EU

Ústřední knihovna Evropské komise, Knihovna Rady EU a Knihovna Evropského ekonomického a sociálního výboru a Knihovna Výboru regionů používají stejný knihovní systém od Ex Libris - Aleph¹¹², ale s oddělenými databázemi. [Blanco Delicado, 2014] Systém Aleph spravuje Ústřední knihovna EK a je umístěn na serveru Datového centra Komise. Ústřední knihovna EK dohlíží na programování řídicího knihovního softwaru tak, aby bylo možné nezávisle nastavit lokální databáze v Radě EU a v propojených knihovnách Evropského ekonomického a sociálního výboru a Výboru regionů. Je zodpovědná za všechny aktualizace, testování opravených chyb, testování a instalace nových servisních balíčků, zřizování nových služeb Aleph a migrace na nové verze systému. Knihovna EK také nastavuje programy, které umožňují vytvářet statistiky řízení a upravuje systém lokálními požadavkům všech útvarů Komise s knihovnou nebo informační službou. Poskytuje také informace a podporu pro uživatele Aleph a ECLAS. [Blakemore, Hall, Wilson, 2009]

---

¹¹² <http://www.exlibrisgroup.com/category/ILSOoverview>

Strategické cíle systému Aleph v knihovnách institucí EU:

1. udržování znalosti a zkušenosti ve vývoji a vylepšování systému Aleph;
  2. koordinace s datovým centrem Komise;
  3. zajištění účinného řízení všech služeb poskytovaných uživatelům (výpůjčky, kopie, MVS, akvizice, předplatné, atd.) v souladu s vnitřními administrativními postupy Komise;
  4. koordinace dostupnosti a používání systému Aleph k nezávislému nastavení lokálních databází v Radě Evropské unie, Evropském hospodářském a sociálním výboru a Výboru regionů;
  5. konfigurace Aleph s lokálními požadavky jednotlivých knihoven Komise;
  6. sběr a koordinace statistických údajů o činnosti napříč všemi útvary Komise, které mají k dispozici knihovnu nebo informační servis;
  7. rozvoj a posílení systému Aleph získáváním nových modulů a produktů;
  8. zajištění zapracování zákaznických požadavků do budoucích verzí systému Aleph ve spolupráci s mezinárodními uživatelskými skupinami, které mohou ovlivnit dodavatele knihovních systémů.
- [Blakemore, Hall, Wilson, 2009]

4.9.1.2. Další používané knihovní systémy v knihovnách institucí EU

Knihovna Evropského parlamentu používá knihovní systém *Symphony*¹¹³ od SirsiDynix. Výběr vychází z výsledku otevřené výzvy k podání nabídek. [Finer, 2014]. Tento systém lze nalézt také v Knihovně Soudního dvora. Přestože využívají tyto dvě knihovny stejný systém, nespolupracují. Každá knihovna vlastní pravděpodobně samostatnou licenci na systém Symphony.

Další systém, který se mezi zkoumanými knihovnami objevuje, je *Alephino*¹¹⁴ od ExLibris v Knihovně Evropského účetního dvora.

---

¹¹³ <http://www.sirsidynix.com/products/symphony>

¹¹⁴ <http://www.exlibrisgroup.com/de/category/Alephino> Ex Libris

4.9.2. Návrh řešení

Zavedení jednotného knihovního systému do knihoven institucí EU se jeví jako důležitý krok pro podporu funkční informační politiky institucí EU. Podpoří to spolupráci mezi knihovnami a mnoho věcí se tak zjednoduší (např. převod záznamů mezi katalogy, případě mezi knihovnami).

Společná licence čtyř knihoven na systém Aleph ukazuje, že myšlenka společného systému není úplně nereálná a nechtěná záležitost. Vzhledem k tomu, že systém Aleph je v tomto směru již v knihovnách institucí EU zaveden, tak v případě přípravy jednotného knihovního systému bude nejjednodušší s tímto systémem **spolupracovat i nadále**. Seznam strategických cílů systému, který je uveden výše, ukazuje další vývoj a směřování systému i knihoven s ním spolupracujících a mohl by být seznamem pro katalogy všech knihoven v případě, že by se systém Aleph stal jednotným systémem všech knihoven institucí EU. Instalace systému se tím zvětší a finanční náklady pravděpodobně také, ale vzhledem k tomu, že se jedná o společnou licenci, tak celkové náklady budou nižší než u jednotlivých licencí.

Knihovny nabízí různé služby, velikost jejich fondu se liší a také plní další funkce, které jsou individuální. Pro svou práci potřebují v knihovním katalogu různé moduly. Jednotný knihovní systém musí individuální potřeby knihoven respektovat. V rámci společného systému je třeba zajistit nezávislé nastavení lokálních systémů knihoven, možnost používání různých modulů a plnění individuálních požadavků, na čemž systém Aleph pracuje a má to uvedeno mezi svými nejdůležitějšími úkoly a cíly.

Podle aktuálních interních informací, které jsem měla k dispozici, lze konstatovat, že firma **Ex Libris už nebude dále Aleph rozvíjet**, ale bude ho i nadále podporovat (interně do roku 2025)¹¹⁵. Její směr je teď soustředěn hlavně na novější produkt Alma¹¹⁶ jako novou generaci knihovnických služeb, řešených cloudovým způsobem. Ukončení rozvoje systému Aleph znamená, že spolupráce knihoven s tímto systémem nemusí být z dlouhodobého hlediska úplně perspektivní. V současné době je to ale pro knihovny nejlepší řešení na cestě k jednotnému informačnímu systému. V budoucnu se pak dá přejít na novější produkt Alma a tím pokračovat ve spolupráci

---

¹¹⁵ Interní informace pochází od kolegyně z Ústřední knihovny ČVUT, které je získaly na posledním setkání českých uživatelů Aleph. V dostupných zdrojích o systému Aleph se mi tuto informaci nepodařilo zatím najít.

¹¹⁶ <http://www.multidata.cz/produkty/alma>

s firmou Ex Libris a nekomplikovat situaci přechodem k nové firmě na nový produkt. Systém Alma nabízí jednotnou zprávu všech zdrojů (fyzických, digitalizovaných i elektronických dokumentů).

4.10. Katalogizační standardy a používané formáty dat

Tato témata nebyla součástí provedeného průzkumu, proto informace mohou být neúplné. Přesto považuji za nutné tyto oblasti také zmínit, protože pro tvorbu společné informační politiky knihoven institucí EU jsou nezbytné.

4.10.1. Katalogizace a indexace

Podle dostupných informací knihovny pro katalogizaci používají katalogizační pravidla **AACR2**¹¹⁷ a formát **MARC21**¹¹⁸. V oblasti katalogizačních pravidel tedy neexistuje žádný problém. Knihovny používají společné standardy.

Problém může být v tom, že ne vždy jsou přesně a důsledně katalogizovány všechny dokumenty. [Blakemore, Hall, Wilson, 2009] Může se tedy stát, že jeden dokument je katalogizován několika různými způsoby, což vede k problémům s jeho následným vyhledáváním. Tato situace vzniká v případě, že katalogizaci provádí dílčí knihovny proti pravidlům samostatně, přestože katalogizace probíhá centrálně.

Pro indexaci svých fondů používají knihovny různá klasifikační schémata, která odpovídají jejich odbornému zaměření. Nejvíce využívaný je **tezaurus Evropské unie EuroVoc**. Další je **tezaurus ECLAS**, který vytváří a spravuje Ústřední knihovnou Evropské komise. Nejspecializovanější je pravděpodobně **klasifikační schéma Knihovny Soudního dvora EU**.

---

¹¹⁷ Anglo-American Cataloguing Rules, česky Angloamerická katalogizační pravidla

¹¹⁸ MACHine-Readable Cataloging, česky „strojově čitelná katalogizace“

4.10.1.1. Tezaury institucí EU

4.10.1.1.1. Tezaurus EuroVoc

Tezaurus EuroVoc rozvíjí Knihovna Evropského parlamentu. Jeho modelem byl tezaurus ECLAS Ústřední knihovny Evropské komise. Hlavní důvod pro vytvoření tezauru byla neustálá kritika existence několika katalogů a problematického vyhledávání materiálů.

Vývoj vícejazyčného tezauru EuroVoc byl podporován Evropským parlamentem a Úřadem pro úřední tisky. K vytvoření tohoto tezauru přispěla nemalým dílem Ústřední knihovna Evropské komise. Bylo nezbytné, aby se EuroVoc v krátké době objevil v tištěné formě a byl primárně použit pro indexaci Úředního věstníku EU. Práce na tomto tezauru byla realizována na základě zájmu Ústřední knihovny Evropské komise o spolupráci s dalšími odděleními a ředitelstvími. Tezaurus byl poprvé publikován v roce 1984. [Gaskell, 1985]

Jedná se o vícejazyčný polytematický tezaurus, který pokrývá oblasti zájmu Evropských institucí a vyhovuje mezinárodním standardům. Zaměřuje se především na parlamentní činnost. Tezaurus byl vytvořen ve spolupráci Evropského parlamentu, Komise EU a Úřadu pro publikace EU za podpory GŘ XIII. Za správu a distribuci tezauru odpovídá **Skupina pro správu EuroVocu** (EuroVoc Maintenance Team) při Úřadu pro publikace EU.

Využití tezauru EuroVoc se od jeho vytvoření postupně rozšířilo:

- Evropský parlament EuroVoc využívá pro indexaci odkazů do databází Pégase a Epoque;
- Knihovna Evropského parlamentu EuroVoc využívá pro indexaci parlamentních studií;
- Úřad pro publikace EuroVoc využívá pro indexování textů publikovaných v Úředním věstníku a dalších dokumentech a publikacích. [European Parliament, 1999]

O tezaurus EuroVoc je také značný zájem mimo Evropské instituce, mezi národními parlamenty, v národních a regionálních administrativních úřadech a v některých případech také v soukromém sektoru.

EuroVoc byl původně vyvinut speciálně pro účely zpracování dokumentárních informací institucí Evropské unie. Vzhledem k tomu, že se využití tezauru se

postupně rozšiřuje, tak se zvětšuje i šíře oblastí, které tezaurus EuroVoc pokrývá. Zahrnuje aspekty Společenství, ale také hlediska jednotlivých států s důrazem na parlamentní činnost. EuroVoc je použitelný i mimo orgány Evropské unie, zejména pro potřeby parlamentů. [European Parliament, 1999]

4.10.1.1.2. Předmětové třídění tezauru EuroVoc

Tezaurus EuroVoc je podle témat roztržíděn do 21 oblastí, které by měly pokrývat všechny oblasti, kterými se Evropská unie zabývá. Zda je tento výčet kompletní nelze jednoduše říci, protože podrobnější analýzu obsahu a záběru jednotlivých oblastí jsem neprováděla. To by byl pravděpodobně průzkum na samostatnou práci.

Tématické oblasti tezauru:

- 04 politický život
- 08 mezinárodní vztahy
- 10 Evropská unie
- 12 právo
- 16 ekonomika
- 20 obchod
- 24 finančnictví
- 28 sociální otázky
- 32 vzdělávání a komunikace
- 36 věda
- 40 podnikání a hospodářská soutěž
- 44 zaměstnanost a práce
- 48 doprava
- 52 životní prostředí
- 56 zemědělství, lesnictví a rybářství
- 60 zemědělství a výživa
- 64 výroba, technologie a výzkum
- 66 energetika
- 68 průmysl
- 72 geografie
- 76 mezinárodní organizace

[Evropská unie, 2014]

4.10.1.1.3. Tezaurus ECLAS

Ústřední knihovna Evropské komise byla založena v roce 1958 – má tedy dlouhou tradici a mnoho zkušeností s indexováním dokumentů. V polovině sedmdesátých let, kdy Knihovna začala automatizovat práci s dokumenty, začala rozvíjet nový tezaurus pod názvem ECLAS. Shodou okolností Knihovna vybrala stejný název i pro vlastní katalog či databázi, takže název ECLAS je kombinace katalogu a tezauru. Systém klasifikace podle obsahu byl nejprve vytvořen ve francouzštině a později byl přeložen do angličtiny. V roce 1978 se začaly nahrazovat další systémy klasifikace v Knihovně (některé z nich ve francouzštině, angličtině, němčině a italštině), ale přesto se pokračovalo ve využívání systému MDT k řazení knih a dalších dokumentů v hlavní studovně a v místnosti s katalogy. [Hanon, 2006] Klasifikace MDT byla přizpůsobená potřebám Knihovny a rozšířená ve čtvrté třídě o část Mezinárodní organizace. K zjednodušení přístupu čtenářů ke katalogu byl vydán Předmětový rejstřík (Index des matières) s abecedními rejstříky ve francouzštině, němčině a angličtině. Knihovna ale byla při použití tohoto způsobu řazení prostorově hodně omezená. Používání klasifikace MDT pro řazení dokumentů na regálech způsobovalo neustálé stěhování a reorganizaci skladu, velké množství revizí MDT a zařazování nových oblastí politiky mezi pravomoci Evropských společenství. Za účelem omezení neustálého přestavování skladu bylo rozhodnuto přejít na „nepředmětový“ (chronologický) pořádací systém, který by povoloval ekonomičtější způsob užívání (tj. připisování lokačního čísla dokumentu postupně, jak dokumenty přibývají – nové dokumenty na konec řady). Zavedení přesného klasifikačního systému bylo vysoce důležité, protože v regálech nebylo možné déle vyhledávat pouze pomocí obecné předmětové oblasti. Ani zaměstnanci Knihovny toto nemohli dlouho zvládat a tak bylo třeba zprovoznit online katalog. [Siemers, 1981]

Základní struktura pro nový Tezaurus ECLAS byla převzata z Macrotezauru OECD, který v širokém rozsahu zahrnoval Evropské instituce, a z Tezauru ILO Mezinárodní organizace práce (Macrotezaurus s drobnými úpravami), který zahrnoval mnoho mezinárodních oblastí. Zejména Macrotezaurus přinášel Knihovně ve stávajícím stavu několik výhod. Za prvé to byla skutečnost, že tezaurus byl pravidelně revidován. Další věc, která upoutala pozornost, byla existence verze ve francouzském, anglickém a španělském jazyce. A tento tezaurus měl také vestavěnou klasifikovanou

notační strukturu (devatenáct skupin a každá byla ještě dále členěna), která byla velice vhodná pro vytváření předmětového katalogu. [Siemers, 1981]

Hlavními úkoly Tezauru ECLAS bylo zpočátku pokrýt tři rozsáhlé oblasti:

- Knihy a další dokumenty o evropské integraci a politické úkoly Evropských společenství;
- Knihy a další dokumenty o členských státech, jejich právní systémy a jejich socioekonomické podmínky;
- Technické práce a další dokumenty nutné pro různé služby Komise; témata pokrývající oblasti zemědělství, obchod a průmysl ve vztahu k sociálním podmínkám, výzkum a vývoj apod.

V té době byla vytvořena třístupňová hierarchická struktura pro rozřídění jednotlivých témat. Deskriptory byly jako členy poslední sekce umístěny pod tyto úrovně. Určité charakteristiky softwaru pro katalogizaci vysvětlovaly, proč některé termíny nebyly umístěny v tezaurovém pořádku jako deskriptory, ale byly udržovány pod jinými klasifikačními typy (např. nedeskriptory). Ačkoliv mohla být většina termínů přejata, bylo nezbytné rozšířit skupinu 04 (právo, politika a státní správa). Kromě toho byly vytvořeny nové skupiny (01.05 až 01.11) speciálně pro Evropská společenství. [Hanon, 2006]

Po mnoha letech vývoje se z tezauru ECLAS stal plně hierarchický tezaurus s asociovanými prvky jako jsou nedeskriptory, s vysvětlujícími poznámkami apod. V roce 1991 byla vytvořena anglická verze. V roce 1994 byla připravena třetí verze tezauru a byla vydána jako dvojjazyčná papírová verze (francouzsky a anglicky). Na přelomu let 1997 a 1998 byl katalog a Tezaurus ECLAS zpřístupněn online na intranetu Komise a vyvinuté webové prostředí umožnilo jejich prezentaci na internetu (jako knihovnický nástroj volně přenositelný počítačovou sítí). [Hanon, 2006]

Od roku 1998 je Tezaurus ECLAS aktualizován třikrát nebo čtyřikrát ročně. Po každé aktualizaci je ve velmi brzké době nová verze dostupná online, papírová verze není déle nutná. Každou aktualizaci lze zpětně získat jako dávku pod určitým aktualizacním číslem (X001, X002 atd.). Během osmi let, kdy byl Tezaurus dostupný online (1998/2005), bylo připojeno 408 nových deskriptorů, což je v průměru 51 nových deskriptorů ročně. [European Commission, 2006]

V období přechodu na nový knihovnický systém (od konce roku 2004 a v průběhu roku 2005) se věnovalo velké úsilí vyčištění dat. [European Commission, 2005]

Tezaurus ECLAS se stal se modelem pro řadu tezurů – nejznámější z nich je EuroVoc (viz kapitola 4.10.1.1). Vedle dvojjazyčné francouzsko-anglické verze byly vytvářeny další jazykové verze tezauru a to nejen v Komisi, ale i mimo ni (při univerzitách, Evropských dokumentačních střediscích a dalších institucích). Některé z těchto jazykových verzí stále fungují jako klasifikační nástroje v Německu, Itálii, Španělsku a Portugalsku. Občas vzniknou různé překlady do téhož jazyka. Záleží to na instituci, která překládá originální rukopis. [Hanon, 2006]

4.10.1.1.4. Srovnání tezurů ECLAS a EuroVoc

V následující tabulce jsou pro srovnání přehledně zobrazeny všechny základní informace o obou tezaurech. Bohužel se jedná o **informace z roku 2004**, které zpracovala knihovnice z Ústřední knihovny EK, takže v některých případech mohou být údaje již zastaralé a nekompletní (např. Další edice, Poslední verze nebo Počet deskriptorů v poslední verzi). Pro základní přehled o rozdílech mezi tezaurem ECLAS a EuroVoc je tabulka dostačující. Novější srovnání tezurů se mi nepodařilo dohledat.

Aktuální informace jsem se snažila vyhledat pouze k položce **Online jazyková prezentace**. V případě tezauru ECLAS jsem zkoumala několik významných a základních termínů (např. European Union), kde jsem předpokládala, že budou uvedeny ve všech jazycích tezauru. Vždy jsem dospěla k číslu 21. Jedná se výhradně o oficiální jazyky EU a nejsou zastoupeny deskriptory v chorvatštině, irštině a řečtině. V tabulce je uvedeno, že v roce 2004 tezaurus ECLAS obsahoval lingvistické nedeskriptory ve 24 jazycích. Tuto informaci jsem dále neprověřovala. Předpokládám však, že z nedeskriptorů v některých jazycích se staly v průběhu let postupně deskriptory, protože země s těmito jazyky se staly členy EU.

U tezauru EuroVoc je uvedeno, že v červnu 2004 zahrnoval 12 jazyků. Na webových stránkách *EuroVoc: mnohojazyčný tezaurus Evropské unie* je uvedeno, že v současné době je EuroVoc k dispozici ve 23 úředních jazycích Evropské unie (angličtině, bulharštině, češtině, dánštině, estonštině, finštině, francouzštině, chorvatštině, italštině, litevštině, lotyštině, maďarštině, maltštině, němčině, nizozemštině, polštině, portugalštině, rumunštině, řečtině, slovenštině, slovinštině, španělštině a švédštině), a

v jednom jazyce třetí země (srbštině). [Evropská unie, 2014] Tématické oblasti, které jsou uvedeny v kapitole 4.10.1.1.2, jsou přeložené do 26 jazyků¹¹⁹. Překlad do 26 jazyků je pravděpodobně k dispozici pouze na této nejvyšší úrovni a dále do hloubky tezauru bude počet jazyků, do kterých jsou deskriptory přeložené, ubývat.

Tab. č. 2 : Rozdíly mezi tezaurem ECLAS a EuroVoc [Hanon, 2004]

	ECLAS	EuroVoc
První edice	1978	1984
Další edice ¹²⁰	1982, 1991 et 1994 + čtvrtletní online revize od 1998, ...	1987, 1990, 1995 , 2000, ...
Poslední verze ¹²¹	2004 : 19 revize od roku 1998 (jenom online)	2003: Verze 4.1 (online)
Zdroje	OECD Macrotezaurus, ILO Tezaurus. Sbližování s EUROVOC od roku 1984. Od roku 1997, s právními databázemi z dalších institucí EU nebo z národních databází.	ECLAS Tezaurus, etc., SCAD Slovní zásoba, později systematické sbližování s různými verzemi ECLAS. Od 1999/2000 jazykové lingvistické návrhy z národních parlamentů.
Struktura	Čtyřúrovňová hierarchická struktura: 19 oborů 148 kapitol a 418 podkapitol 6270 deskriptorů (označeny číselným kódem odkazujícím na 3 vyšší úrovně)	Dvouúrovňová hierarchická struktura 21 oborů 127 mikrotezaurů označených číselným kódem 6501 deskriptorů (neoznačených číselným kódem v zobrazení tezauru)
Číslování úrovní	Následné (obory od 01 do 19)	Není následné
Druhy vztahů	Hierarchické vztahy (4 úrovně) a asociativní vztahy	Hierarchické vztahy (2 úrovně) a asociativní

¹¹⁹ Seznam jazyků lze nalézt zde:

http://eurovoc.europa.eu/drupal/?q=cs/download/subject_oriented&cl=en

¹²⁰ Vzhledem k tomu, že se jedná o tabulku z roku 2004, nejsou v této položce již kompletní informace.

¹²¹ Zde je stejná situace jako u položky Další edice.

		vztahy + polyhierarchie geografických termínů
Počet deskriptorů v poslední verzi	6270	6501
Reference a nedeskripty	Ano	Ano
Prostor pro poznámky anebo definice	Ano, s označením zdroje	Ano
Akronymy s ekvivalentními deskripty	Ano	Ne
Speciální označení pro realitu Evropské unie	Ano, speciální předpona « EU/EC » v sérii deskriptorů ECLAS	Ano, EC nebo EU
Komunitární programy	Ano, pod jejich akronymy a s vysvětlením akronymu	Ne
Volba základní formy deskriptorů	Podstatná jména obvykle v množném čísle, někdy v jednotném čísle podle použitého jazyku a tam, kde je rozdíl ve významu.	Podstatná jména jsou obvykle v jednotném čísle (ISO norma 2788-1986 a 5964-1985).
Specifičnost slovníku a sémantická pole	Orientované zvláště na práce Evropské komise, komunitární programy a dokumentace Společenství a EU.	Orientované zvláště na práce Evropského parlamentu, národních parlamentů. Specifické geografické členění pro země EU.
Geografické kódy následující MDT	Ano, v softwaru používajícím katalogizaci MARC.	*
CELEX « numdoc » kódy	Ano, v jednotlivých záznamech katalogu ECLAS, takže je možné přecházet z jedné databáze do jiné a konzultovat právní text v plném textu.	*
Volná klíčová slova	Ano, objevují se v záznamech, jsou uložena ve specifických katalogizačních polích a lze je vyhledávat podle dávek v katalogu ECLAS.	*
Jména osob nebo	Ano, objevují se v záznamech, lze je vyhledat podle	*

institucí, která jsou tématem práce	dávek v katalogu ECLAS, specifická pole MARC (mimo tezaurus)	
Online jazyková prezentace	Dvojjazyčná francouzsko - anglická s 10 000 lingvistickými nedeskriptory v 24 dalších jazycích. Dnes deskriptory ve 21 jazycích EU.	Vícejazyčný, 12 jazyků v červnu 2004. Dnes ve 26 jazycích.
Další jazykové prezentace	Papírová verze v němčině, italštině, španělštině, portugalštině a čínštině.	CD-ROM verze 3.0 v 9 jazycích.
Kompatibilita s dalšími tezaury nebo dalšími řízenými slovníky	Ano, např. s RURALVOC a s EUROVOC. Databáze SCAD byla sloučena s katalogem ECLAS v letech 2002/2003.	Ano, s EFICET a z velké části s ECLAS.
Diakritika	Ano, ale stále omezené před zavedením Unicode.	Ano, Unicode.
Stav tezauru	Na intranetu Komise a na internetu, možnost stažení zdarma na požádání. Tezaurus ECLAS je propojen s databází ECLAS a s katalogem ECLAS Ústřední knihovny.	*

4.10.1.1.5. Klasifikační schéma Knihovny Soudního dvora EU

Schéma Knihovny Soudního dvora EU¹²² je dostupné ve dvou identických jazykových verzích, angličtině a francouzštině.

Obsahuje následující části:

- 000.0 obecná teorie práva
- 000.1 ročenky, seznamy a průvodce
- 000.3 ekonomika
- 000.4 politika
- 000.7 další neprávnické oblasti („obecné práce“)
- 000.8 specializované neprávnické slovníky a encyklopedie
- 001. mezinárodní právo
- 002. srovnávací právo
- 003. - 999. vnitrostátní právní systémy
- AAA. – CCC. Evropská integrace - Evropská unie - (včetně Evropského společenství)

¹²² <http://www.bib-curia.eu/custom/web/ClassificationSchemeCJUE.pdf>

Systematické kódy týkající se vnitrostátních právních předpisů obsahují předponu skládající se ze tří čísel identifikujících zemi (mezi 003. a 999.) a příponu, která umožňuje zapsat podrobnosti o obsahu a formální aspekty práce. [Library of the Court of Justice of the European Union, 2014]

4.10.1.1.6. Návrh řešení

Tezaurus EuroVoc je ze všech tří uvedených schémat nejvíce užívaný a to nejen v rámci institucí EU. Nabízí se tedy řešení, aby se používal ve všech institucích a knihovnách EU. Vzhledem k tomu, že EuroVoc není příliš specializovaný tezaurus, nebude problém ho použít jako základ tezauru i v dalších institucích. Stávající tezaurus bude třeba dále rozšiřovat a zavést spolupráci s dalšími existujícími a funkčními tezaury.

V roce 2008 se objevila první studie návrhu metodiky pro interoperabilitu mezi tezaury. V roce 2010 začal rozvoj srovnávacích a propojovacích nástrojů pro tezaury a vzniklo **srovnávací prostředí pro tezaury - TAE**¹²³. Tato činnost probíhala pod vedením Úřadu pro publikace EU. Ve stejném roce se začala scházet **Pracovní skupina pro tezaury EU**, která funguje jako diskusní fórum mezi manažery vícejazyčných tezurů. Součástí diskusního fóra jsou následující tezaury:

1. vícejazyčné tezaury EU
  - a. instituce EU (ECLAS, EuroVoc)
  - b. agentury EU (Cedefop, Eurydice Tese, Gemet, ESCO, EU-OSHA)
2. mezinárodní vícejazyčné tezaury
  - a. UNBIS, FAO, UNESCO
3. národní vícejazyčné tezaury
  - a. Eurothesarus - evropský tezaurus pro mezinárodní vztahy a teritoriální studia

[Laaboudi-Spoiden, 2013]

V tabulce č. 3 jsou porovnány některé tezaury, které jsou součástí diskusního fóra, s tezaurem EuroVoc.

---

¹²³ Thesaurus Alignment Environment

Tab. č. 3: Porovnání tezurů [Laaboudi - Spoiden, 2013]

Tezaurus	Zdroj	Celkový počet pojmů v TAE	Přesné výsledky v EuroVoc	% sdílených záznamů s EuroVoc
TESE	European Education Executive Agency	1 387	146	11
OSHA	Agency for Health and Security at Work	1 730	299	18
Gemet	European Environment Agency	1 723	1 685	98
ECLAS	EC Central Library	6 400	2 751	43
ETT	Cedefop - Agency for Vocational Training	1 566	939	60
Agrovoc	FAO Thesaurus	19 702	1 318	7
UNBIS	United Nations Thesaurus	938	214	23

Spolupráce mezi tezaury není tedy novou myšlenkou. Stejně jako další problematické oblasti informační politiky EU se i tato oblast vyvíjí určitým směrem a pracuje se na vytvoření konsenzu. Tezaurus, který bude plnit funkci společného a styčného bodu mezi institucemi, musí splnit určité podmínky, aby mohl plně nahradit všechny stávající a funkční tezaury.

V případě, že by to byl tezaurus EuroVoc, požadavky jsou následující:

- rozšířit pokrytí tezauru o specializované pojmy;
- vytvořit spolupráci s vícejazyčnými slovníky EU;
  - integrace specializovaných pojmů do tezauru EuroVoc;
  - integrace nových jazyků;
- rozvoj nových specializovaných mikrotezurů. [Laaboudi - Spoiden, 2013]

Toto jsou velmi důležité body vzhledem k tomu, že některé knihovny či informační instituce jsou velmi specializované a současné pokrytí pojmů tezauru EuroVoc je zvláště v některých oblastech pravděpodobně nedostačující. Lze zmínit například Knihovnu Soudního dvora, která vyvíjí svůj speciální klasifikační systém zaměřený převážně na právníckou oblast. Dále také Knihovna Evropského účetního dvora, která se v hlubší míře zaměřuje na oblast účetnictví a auditu.

Realizace takového projektu ovšem nebude jednoduchá vzhledem k odlišnostem výše uvedených tezurů. Jedná se o tezaury spravované různými institucemi, na různých úrovních (národní, mezinárodní, tezaury EU), s různým pokrytím (jazykovým, obsahovým, mírou specializace), v odlišných formátech (SKOS/RDF,

HTML, PDF, Excel) [Laaboudi - Spoiden, 2013], s různou formou prezentace (hierarchicky, abecedně), publikované různými způsoby (on-line či nepublikované).

4.10.2. Formáty dat

O oblasti formátů dat, které jsou potřeba pro převod záznamů mezi jednotlivými katalogy knihoven, mám bohužel k dispozici jen nekompletní a povrchní informace. Není zde tedy předložená kompletní analýza tématu. Doporučení a návrh řešení také nelze jednoduše připravit, vzhledem k tomu, co je uvedeno výše. Jedná se spíše o přehled dostupných informací, které se týkají převážně Ústřední knihovny EK a návrhy, které z toho vyplývají. Je zde uvedena také zmínka o projektu CELLAR, který si klade za cíl vytvořit společný přístup k informacím o EU.

4.10.2.1. Ústřední knihovna Evropské komise

Ústřední knihovna EK spravuje největší síť, takže se s problematikou formátů dat potýká (např. při převodu dat mezi knihovnami a dokumentačními středisky Evropské komise).

Na základě analýzy dostupných zdrojů nemá Knihovna EK tuto oblast ještě dostatečně a účinně podchycenou. V roce 2009 jí bylo na základě externí evaluace, která v Knihovně proběhla¹²⁴ doporučeno zavést a používat standardy Z39.50 / SRU / SRW nebo srovnatelnou technickou strategii. Dle doporučení tyto standardy poskytnou katalogu možnost komunikace s dalšími katalogy a umožní export a import informací. Pokud některý z uvedených standardů nebude použit, hrozí izolace z nových vyhledávacích technik a technologií a stávající nedostatky (např. manuální kontrola MVS) budou i nadále zaměstnance zatěžovat. [Blakemore, Hall, Wilson, 2009]

V roce 2012 nebylo možné dokončit přechod na novější verzi knihovnického systému (Aleph500), protože nebyl vyřešen IT bezpečnostní problém související s aplikací standardu Z39.50. [European Commission, 2012]

---

¹²⁴ BLAKEMORE, Michael. HALL, John, WILSON, Frank. *External Evaluation of the Central Library of the European Commission: final report*. Birmingham: ECOTEC, 2009. 220 s. Dostupný z: http://ec.europa.eu/libraries/whoarewe/eac03_2014_annex_6_2.pdf

Od roku 2012 je katalog ECLAS obohacován importem metadat všech nových a aktualizovaných záznamů z EU Bookshop (9 090 záznamů importovaných v roce 2013) a z WorldCat (1 884 záznamů importovaných v roce 2013). [European Commission, 2013] Z textu nebylo zřejmé, zda se tak stalo na základě zavedení protokolu Z39.50.

V roce 2013 se podařilo nahrát metadata knihoven Evropské komise do WorldCat a tím také zpřístupnit všechny záznamy knihoven EK v katalogu WorldCat. Zvýšila se tím viditelnost Ústřední knihovny EK v největším knihovním katalogu na světě, který je držitelem více než 321 milionů záznamů z 72 000 knihoven z více než 170 zemí. [European Commission, 2013] Zda se tak stalo na základě zavedení protokolu Z39.50 z textu nevyplývalo.

Ústřední knihovna EK se také podílí na praktických aktivitách v oblasti poskytování informací. Za tímto účelem Knihovna vytvořila portál pro otevřené zdroje dat¹²⁵. Spolupracuje s Úřadem pro publikace EU na výměně metadat a budoucím využití sémantických technologií, na propojovacím projektu vícejazyčný tezaurus EuroVoc, a s generálními ředitelstvími na identifikaci studií, které nejsou uloženy v repozitáři EU Bookshop. [European Commission, 2013]

4.10.2.2. Projekt CELLAR

Hlavním cílem projektu je vytvořit společný přístup k informacím o EU, zpřístupnit všechna metadata a digitální obsah řízený Úřadem pro publikace v harmonizované a standardizované podobě:

- zaručit občanům lepší přístup k právu a publikacím EU;
- podpořit a usnadnit profesionálům a odborníkům opakované použití obsahu a metadat;
- zachovat obsah a metadata a přístup k obsahům a metadatům i v průběhu času. [Van Gemert, Willem, 2012]

Sémantické technologické aspekty projektu jsou otevřená data a součástí by měly být tyto standardy a formáty:

- URI
- Dublin Core (core metadata)

---

¹²⁵ http://ec.europa.eu/eclas/vrc/eu_law.htm

- Linked Open Data (LOD)
- Přátelské webové rozhraní ("RESTful")
- RDF / OWL
- Standard Query Language (SPARQL)
- FRBR

[Van Gemert, Willem, 2012]

Pro potřeby projektu by měl posloužit také **Registr metadat**¹²⁶ (MDR), který by měl udržovat definice údajů v Rejstříku metadat. Registr je udržován Úřadem pro publikace EU.

MDR slouží jako referenční systém pro registraci a údržbu společného datového modelu (ontologie), jádra metadat (vztahujících se k rozhodovacímu procesu) + schématu a autoritních tabulek (řízené slovníky). Metadata jsou řízena na úrovni Úřadu pro publikace EU a na interinstitucionální úrovni (Interinstitutional Metadata Maintenance Committee - IMMC). [Van Gemert, Willem, 2012]

Úkolem MDR bude poskytování metadat pro opakované užití a validační účely pro interní a externí klientské systémy v lidském a strojově čitelném formátu prostřednictvím projektu CELLAR. [Van Gemert, Willem, 2012]

---

¹²⁶ <http://publications.europa.eu/mdr/>

5. ZÁVĚR

Předkládaná disertační práce se zaměřila na knihovny (a další informační služby) institucí Evropské unie, analýzu jejich současného stavu a návrh dalšího rozvoje, jehož součástí je vyznačení problematických oblastí v práci knihoven a příprava programových cílů informační a knihovnické politiky knihoven institucí EU. Nevychází pouze z výzkumu, přestože dílčí výzkum (ve vybraných knihovnách institucí EU) byl proveden a je její součástí. Provedený průzkum v knihovnách byl připravován již na základě podrobného studia a rozboru dostupných relevantních materiálů a zdrojů.

Analýza a shrnutí problematiky nebyla v České republice v tomto rozsahu dosud zpracována. Navržené nové programové cíle informační a knihovnické politiky institucí EU, které vznikly na základě studia a kritického zhodnocení dostupných materiálů a průzkumu vybraných knihoven institucí EU, mohou být využity jako podklad pro diskuzi o směru dalšího rozvoje knihoven institucí EU.

Informační služby institucí Evropské unie prožívaly v posledních 50ti letech období dramatického rozvoje z hlediska dostupnosti informací a technologického pokroku v podmínkách prohlubování a rozšiřování evropské integrace. Hlavní zodpovědnost za rozvoj informačních služeb nesou knihovny institucí Evropské unie, které tvoří důležitou součást informační politiky EU. Jedná se o odborné knihovny se specifickými fondy a službami, které jsou vytvářeny na míru uživatelům těchto knihoven.

Při své práci se knihovny potýkají s mnoha problémy, které se v menším či větším měřítku diskutují na různých úrovních řízení EU. Po důkladné analýze situace jsem připravila návrh, který může knihovny směřovat v jejich budoucím rozvoji. Jedná se tedy o doporučení, která vyplývají z provedeného průzkumu a dostupných informačních zdrojů a materiálů. Návrh, který je zde předložen, není nutně vyčerpávající a také jediný možný.

Navrhla jsem programové cíle zahrnující základní principy, které jednotlivým knihovnám usnadní práci a zároveň podpoří vzájemnou spolupráci a také spolupráci s dalšími institucemi mimo Evropskou unii. V rámci jednotlivých programových cílů je podrobně rozebrána současná situace a návrh řešení:

- **Povinný výtisk:** V současné době nejsou vytvořena formální pravidla pro získávání a ukládání dokumentů. Povinný výtisk ani žádná jiná oficiální forma dodávání dokumentů v rámci institucí EU neexistuje, knihovny spolupracují pouze s Úřadem pro publikace EU. Optimální situace bude, pokud budou knihovny dostávat povinný výtisk od mateřské instituce a případně i dalších institucí podle potřeby. Doporučené významné zdroje dokumentů pro knihovny jsou již zmiňovaný Úřad pro publikace, Rejstříky dokumentů institucí EU a Portál veřejně přístupných dat EU.
- **Způsoby a možnosti pro trvalé uchování elektronických dokumentů a šedé literatury:** Nárůst těchto druhů dokumentů je vysoký a politika ukládání dokumentů v institucích EU není dostatečně propracovaná a nepokrývá vše. Na úrovni EU se již na řešení tohoto problému pracuje (existuje Pracovní skupina pro šedou literaturu EU). Zavedení povinného výtisku může celou situaci výrazně usnadnit. Jedna z možností je také vytvoření webového archivu, který může zabránit nestálosti elektronických zdrojů a usnadní zpracování narůstajícího množství elektronických zdrojů v prostředí internetu.
- **Digitalizace fondů knihoven:** V rámci jednotlivých institucí Evropské unie a jejich knihoven existuje v této oblasti mnoho iniciativ, ale tato činnost je roztržitá a knihovny nemají vytvořenou komplexní politiku pro digitalizaci a trvalé uchování dokumentů. Pro účinnou a úspěšnou digitalizaci je třeba koordinovat úsilí a zavést jasnou a úplnou politiku v oblasti digitalizace, používat společné normy a v neposlední řadě vyřešit otázky týkající se autorského práva a otázek s tím souvisejících.
- **Podpora ve všech oficiálních jazycích EU:** Velké množství oficiálních jazyků knihovnám komplikuje situaci v oblasti poskytování služeb a doplňování fondů. Knihovny se snaží odstraňovat jazykové bariéry pomocí studentů a stážistů z příslušných zemí, což je poměrně funkční. K odstranění bariér v knihovnách pomůže také užší spolupráce mezi knihovnami v oblasti sdílení lidí a znalostí.
- **Společný elektronický prostor pro knihovny:** Společný přístup k webovým stránkám knihoven a dalších informačních institucí je dostupný pouze na stránkách seskupení Eurolib, což není způsob použitelný pro rychlou orientaci. Vytvoření společného elektronického prostoru pro

všechny knihovny a další informační instituce EU pomůže k řešení rozříštěného přístupu ke katalogům knihoven, ke sbírkám knihoven a k dalším důležitým zdrojům EU a přinese širší možnosti přístupu ke zdrojům a dokumentům v oblasti evropské integrace. Na úrovni jednotlivých institucí EU lze vytvořit repozitář pro ukládání, uchovávání a sdílení dokumentů v elektronické podobě. Na úrovni EU lze vytvořit portál (nebo elektronickou knihovnu), která umožní prohledávat katalogy knihoven a další zdroje z jednoho místa.

- **Jednotný knihovnický systém:** Některé knihovny již spolupracují a sdílejí stejný knihovní systém (společná licence čtyř knihoven na systém Aleph), jiné mají samostatnou licenci. Společný knihovní systém podpoří spolupráci mezi knihovnami. Vzhledem k tomu, že systém Aleph je v tomto směru již v knihovnách institucí EU zaveden, tak v případě přípravy jednotného knihovního systému bude nejjednodušší s tímto systémem spolupracovat i nadále.
- **Katalogizace a povinné formáty:** V oblasti katalogizace je situace celkem stabilní. Knihovny používají zažité a uznávané standardy. Tyto standardy se ovšem musí dodržovat důsledně ve všech knihovnách a jejich pobočkách, což se vždy neděje. Pro indexaci svých fondů používají knihovny různá klasifikační schémata, která odpovídají jejich odbornému zaměření. Nejvíce využívaný je tezaurus Evropské unie EuroVoc, který lze doporučit do budoucna jako společný tezaurus (je již součástí diskuze na úrovni EU). V oblasti formátů dat nelze předložit návrh řešení, protože informace zde nejsou úplně. Z analýzy dostupných materiálů je zřejmé, že v této oblasti existují v knihovnách značné rezervy a je třeba na tom nadále pracovat.

Jak je patrné z výše uvedeného, knihovny mají před sebou mnoho práce, aby udržely svou pozici v současném přetechnizovaném světě. Uvedená doporučení (programové cíle) naznačují směr možného rozvoje, kterým se mohou ubírat. Spolu s tím se před nimi otevírají nové možnosti v posilování svých pozic, zlepšování služeb a také podpory informační politiky Evropské unie.

POUŽITÉ ZDROJE

A proposed rolling plan 2010 - 2015: Learning together ... sharing best practices. In: EUROLIB. *About* [online]. Brussels: European Commission Central Library, 2010 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: http://www.eurolibnet.eu/files/2010_WP_3p.pdf

Annual Activity Report for the Financial Year 2010: (Article 60(7) of the Financial Regulation) [online]. CURIA, 2011, 96 s [cit. 2014-01-29]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201110/20111017ATT29542/20111017ATT29542EN.pdf>

BASILI, Carla. Information and education policies in Europe: key factors influencing information literacy academic policies in Europe. In: *Information literacy at the crossroad of education and information policies in Europe*. Roma: A Cura Di C. Basili, 2008, s. 18 - 32. ISBN 978-88-8080-096-5.

BENOIT, Catherine. *Central Library of European Commission* [online]. E-mail - příjemce Soňa Fryščáková. 20.8.2014 [přečteno 20.8.2014]. Napsáno anglicky.

BLAKEMORE, Michael, John HALL a Frank WILSON. *External Evaluation of the Central Library of the European Commission: final report*. Birmingham: ECOTEC, 2009. 220 s. Dostupné z: http://ec.europa.eu/libraries/whoarewe/eac03_2014_annex_6_2.pdf

BLANCO DELICADO, José. *European Economic and Social Committee Library* [online]. E-mail - příjemce Soňa Fryščáková. 12.8.2014 [přečteno 14.8.2014]. Napsáno anglicky.

BREAM, Carol, Isabel MORÁN, Anne WANIART a Gabriella ZANA. EUROLIB. *EU Grey Literature: long-term preservation, access and discovery* [on-line]. 2012, 4 s. [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: http://www.eurolibnet.eu/files/REPOSITORY/20120411082929_2012-03-19_Eurolib_Briefing_ELB_2012_01_EU_Grey_literature.pdf

BRODERICK, Terry R. *Regulation of Information Technology in the European Union*. Hague: Kluwer Law International, 2000. 83 s. ISBN 90-411-9823-7

CDJ - Court of Justice of the European Union. EUROLIB. *Eurolib* [online]. 2014 [cit. 2014-10-17]. Dostupné z: <http://www.Eurolibnet.eu/3/72/&for=show&tid=7908>

CEDEFOP. *EU grey literature: long-term preservation, access, and discovery* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012 [cit. 2014-10-17]. ISBN 978-928-9611-329. Dostupné z: <http://bookshop.europa.eu/en/eu-grey-literature-pbTIBA12002/>

Central Library. EUROPEAN COMMISSION. *Europa* [online]. 2014 [cit. 2014-10-17]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/libraries/index_en.htm

Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: eEurope 2005 Mid-term Review. Brussels: Commission of the European Communities, 2004. 11 s. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: http://aei.pitt.edu/45679/1/com2004_0108.pdf

Contact GSC Libraries. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Catalogue of the Council Libraries* [online]. 2014 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eclas/F/JDK5FGVJUTAAJ4Q4S6XDPBEMVHN8BEHF61QSUJL743AJ2TAHHU-00913/?func=file&file_name=ceu_using_libraries

Council of the European Union. EUROLIB. *Eurolib* [online]. 2014 [cit. 2014-10-17]. Dostupné také z: <http://www.Eurolibnet.eu/3/72/&for=show&tid=7927>

Council Regulation (EEC, Euratom) No 354/83 of 1 February 1983 concerning the opening to the public of the historical archives of the European Economic Community and the European Atomic Energy Community. In: *Official journal of the European Communities*. Luxembourg: Office for official publications of the European Communities, February 1983, No L 43. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31983R0354&from=EN>

Council Regulation (EC, Euratom) No 1700/2003 of 22 September 2003 amending Regulation (EEC, Euratom) No 354/83 concerning the opening to the public of the historical archives of the European Economic Community and the European Atomic Energy Community. In: *Official Journal of the European Union*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, September 2003, L 243/1. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003R1700&from=EN>

Dokumenty a publikace: veřejný rejstřík dokumentů Rady. EVROPSKÁ UNIE. Evropská rada. Rada Evropské unie [online]. 2015 [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/documents-publications/>

Doporučení Komise ze dne 24. srpna 2006 o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a o uchování digitálních záznamů. In: *Úřední věstník Evropské unie*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2006, L 236. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006H0585&from=CS>

Doporučení Komise ze dne 27. října 2011 o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a o uchování digitálních záznamů. In: *Úřední věstník Evropské unie*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2011, L 283/39. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:283:FULL:CS:PDF>

eEurope: an information society for all. Brussels: Commission of the European Communities, 2000. 27 s. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: http://aei.pitt.edu/6989/01/003672_1.pdf

EC CENTRAL LIBRARY. *ECLAS: European Commission Libraries Catalogue* [online]. 2014 [cit. 2014-10-17]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eclas/F>

ECA - European Court of Auditors. EUROLIB. *Eurolib* [online]. 2014 [cit. 2014-10-17]. Dostupné z: <http://www.Eurolibnet.eu/3/72/&for=show&tid=7914>

Eurolib [online]. Eurolibnet.eu, c2001-2014 [cit. 2014-08-30]. Dostupné z : <http://www.Eurolibnet.eu/3/26/>

European Union Information Policies. In: *International Encyclopedia of Information and Library Science*. Second edition. London: Routledge, 2003, p. 187-189. ISBN 0-203-40984-1 (Adobe eReader Format).

European Commission. *Central Library : activity report 1997*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 1997. 9 s.

European Commission. *Central Library : activity report 1998*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 1998. 9 s. Dostupné také z: http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/rapport_1998_en.pdf

European Commission. *Central Library : activity report 1999*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 1999. 12 s. Dostupné také z: http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/rapport_1999_en.pdf

European Commission. *Central Library : activity report 2000*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 2000. 11 s. Dostupné také z: http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/rapport_2000_en.pdf

European Commission. *Central Library : activity report 2001*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 2001. 19 s. Dostupné také z: http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/rapport_2001_en.pdf
ISBN 92-894-3573-9

European Commission. *Central Library: activity report 2002*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 2002. 18 s. Dostupné také z: http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/rapport_2002_en.pdf
ISBN 92-894-4888-1. ISSN 1681-0678

European Commission. *Central Library : activity report 2005*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 2005. 17 s. Dostupné také z: http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/rapport_2005_en.pdf
ISSN 1681-0678

European Commission. *Central Library : activity report 2006*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 2006. 16 s. Dostupné také z: http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/rapport_2006_en.pdf
ISSN 1681-0678

European Commission. *Central Library: activity report 2012*. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2012. 22 s.

European Commission. *Central Library: activity report 2013*. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2013. 19 s. Dostupné také z: http://ec.europa.eu/libraries/whoarewe/central_library_activity_report_2013.pdf

European Parliament. *From Shelves to Databases*. Brussels : PDC, 1999. 51 s. *European Parliamentary Research Service* [online]. 2014 [cit. 2014-10-17]. Dostupné z: <http://epthinktank.eu/>

European Parliamentary Research Service. EUROLIB. *Eurolib* [online]. 2014 [cit. 2014-10-17]. Dostupné z: <http://www.Eurolibnet.eu/3/72/&for=show&tid=7917>

European University Institute [online]. EUI, 2010 [cit. 2010-08-30]. Zpřístupněno anglicky. Dostupný z WWW: <<http://www.eui.eu/Home.aspx>>.

EUROPEANA.EU. *Strategic Plan: 2011-2015* [on-line]. 2010?, 24 s. [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: http://www.pro.europeana.eu/c/document_library/get_file?uuid=c4f19464-7504-44db-ac1e-3ddb78c922d7&groupId=10602

EUROPEANA.EU. *Europeana Strategy 2015-2020* [on-line]. 2014?, 28 s. [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: <http://www.pro.europeana.eu/documents/858566/640ac847-0dfc-4b01-9f36-d98ca1212ec9>

EUROPEANA.EU. *Europeana professional* [online]. Hague, 2015 [cit. 2015-01-23]. Dostupné z: <http://pro.europeana.eu/>

Evropská dokumentační střediska. ZASTOUPENÍ EVROPSKÉ KOMISE V ČR. *Europe Direct Česká Republika* [online]. 2014 [cit. 2014-10-21]. Dostupné z: <http://www.europe-direct.cz/nase-sluzby/evropska-dokumentacni-strediska/>

EVROPSKÁ KOMISE. *Portál veřejně přístupných dat Evropské unie* [online]. 30/05/2014 [cit. 2014-11-14]. Dostupné z: <https://open-data.europa.eu/cs/data>

EVROPSKÁ KOMISE. *Rejstřík Evropské komise* [online]. 2015 [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/index.cfm?fuseaction=home>

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Výroční zpráva Evropského parlamentu za rok 2013 o přístupu veřejnosti k dokumentům (nařízení (ES) č. 1049/2001 – článek 17)*. [on-line] 2014, 19 s. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/register/pdf/rapport_annuel_2013_CS.pdf

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Evropský parlament: Rejstřík dokumentů* [online]. 2015 [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/RegistreWeb/search/simpleSearchHome.htm?language=CS>

EVROPSKÁ UNIE. *EuroVoc: mnohojazyčný tezaurus Evropské unie* [online]. 2014 [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: <http://eurovoc.europa.eu/>

FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743 s. Obsahuje bibliografii. ISBN 80-7325-015-2

FINER, Karin. *European Parliament Research Service* [online]. E-mail - příjemce Soňa Fryščáková. 13.8.2014 [přečteno 14.8.2014]. Napsáno anglicky.

FRYŠČÁKOVÁ, Soňa. Knihovny institucí Evropské unie: současnost a možnosti dalšího rozvoje. *ProInflow* [online]. 2014, roč. 6, č. 2 [cit. 2015-03-20]. ISSN 1804-2406. Dostupné z:
<http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/proinflow/article/view/1026>

GASKELL, Eric. *The library and documentation services of the Commission of the European Communities*. In HOPKINS, Michael. *European Communities information: Its use and users*. Londýn : Mansell, 1985. s. 91-101. Napsáno anglicky.

GENERAL SECRETARIAT OF THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Central Library* [online]. 2014 [cit. 2014-10-17]. Dostupné z:
<http://councillibrary.wordpress.com/>

HANON, Suzanne. CENTRAL LIBRARY OF THE EUROPEAN COMMISSION. *Indexing with the ECLAS Thesaurus at the Central Library of the European Commission: Principles for descriptor assignment and problems encountered while indexing* [on-line]. 2004 [cit. 2014-09-20]. Dostupné z:
http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&ved=0CD4QFjAD&url=http%3A%2F%2Fangtech.jrc.ec.europa.eu%2FEurovoc%2FEurovoc-WS%2F040916_EV-WS_04_Hanon_ECLAS.doc&ei=N3XfVLONJ5DVasrwwggK&usq=AFQjCNGKqXEQZr8tWTAtX7QJ4A53Ag1wQ&bvm=bv.85970519,d.d2s

HANON, Suzanne. *The ECLAS Thesaurus at the Central Library of the European Commission : history, structure and linguistic developments*. Brussels : European Commission's Central library , 2006. 7 s. Napsáno anglicky.

HANUŠOVÁ, Soňa. *Místo a funkce Ústřední knihovny Evropské komise v rámci informační politiky Evropské unie*. Praha: Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Ústav informačních studií a knihovnictví, 2006. 109 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jitka Hradilová.

Historical archives of the European Union. *Blue guide*. Florencie : EUI, 2004. 9 s.

Historical Archives of the European Union. EUROPEAN UNIVERSITY INTITUTE. *European University Intitute* [online]. 2014 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z: <http://www.eui.eu/Research/HistoricalArchivesOfEU/Index.aspx>

Introducing the Central Library of the General Secretariat of the Council of the European Union and of the European Council. In: *LLRX: law and technology resources for legal proffessionals* [online]. 1996-2014 [cit. 2014-10-17]. Dostupné z: <http://www.llrx.com/features/europeanunioncentrallibrary.htm>

JONES, Linda. Shining a light on Commission grey literature: Collaboration between Europa and the Central Library could ease the burdens of Europa web publishers and enhance visibility of Commission publications on the web: discussion paper. *Web Editor*, DG INFSO, 7 July 2009.

Knihovna. SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE. *Soudní dvůr Evropské unie* [online]. 2014 [cit. 2014-10-17]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7058/bibliotheque

LAABOUDI - SPOIDEN, Christine. PUBLICATIONS OFFICE OF THE EU. *EuroVoc and thesauri from EU institutions and agencies Interoperability and perspectives for collaborative thesaurus management* [on-line]. 2013 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: https://at-web1.comp.glam.ac.uk/pages/research/hypermedia/nkos/nkos2013/content/NKOS2013_christine.pdf

Library. EUROPEAN COURT OF AUDITORS. *European Court of Auditors: Guardians of the EU's finances* [online]. 2014 [cit. 2014-10-17]. Dostupné z: <http://www.eca.europa.eu/en/Pages/LibraryArchives.aspx>

Library. EUROPEAN UNION. *European Economic and Social Committee: a bridge between Europe and organised civil society* [online]. 2014 [cit. 2014-10-22]. Dostupné z: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.documents-library>

LIBRARY OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION. *Classification scheme*. 2014. Dostupné z: <http://www.bib-curia.eu/custom/web/ClassificationSchemeCJUE.pdf>

MARZOCCHI, Carlo. *Central and Language Library of the Council of the European Union* [online]. E-mail - příjemce Soňa Fryščáková. 26.8.2014 [přečteno 26.8.2014]. Napsáno anglicky.

MERLO, Vittorio. *Library of the Court of Justice of the European Union* [online]. E-mail - příjemce Soňa Fryščáková. 23.9.2014 [přečteno 23.9.2014]. Napsáno anglicky.

Modinis work programme 2004 [on-line]. [s.l.]: [s.n.], 2004. 11 s. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: http://www.anacom.pt/streaming/modinis.doc?contentId=189976&field=ATTACHED_FILE

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001 ze dne 30. května 2001 o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise. In: *Úřední věstník Evropských společenství*. Lucemburk: Úřad pro oficiální publikace Evropských společenství, květen 2001, L 145/43. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001R1049&from=CS>

NELKE, Peter. *The e-library at Europol*. Brusel, 2013.

PILAR, Alcalá a Michiel TEGELAARS. Library Cooperation in Europe. *EUI Review* [online]. 1998, Autumn, s. 2 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <http://www.eui.eu/Documents/Research/EUIPublications/EUIReview/ERAutumn98.pdf>

PROBST, Sabine. *Library of the European Court of Auditors* [online]. E-mail - příjemce Soňa Fryščáková. 8.9.2014 [přečteno 17.9.2014]. Napsáno anglicky.

RADA EVROPSKÉ UNIE. *Výroční zpráva Rady o přístupu k dokumentům: 2013*. [on-line] 2014, 31 s. ISBN 978-92-824-4220-3.

Regulation (EURATOM) No 3 : implementing Artikel 24 of the Treaty establishing the European Atomic Energy Community. In: *Official journal of the European Communities*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, October 1958, No 17.

Rozhodnutí Evropského parlamentu, Rady, Komise, Soudního dvora, Účetního dvora, Evropského hospodářského a sociálního výboru a Výboru regionů ze dne 26. června 2009 o organizaci a způsobu práce Úřadu pro publikace Evropské unie. In: *Úřední věstník Evropské unie*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2009, L 168/41. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009D0496&from=EN>

Rozhodnutí Komise 2011/833/EU ze dne 12. prosince 2011 o opakovaném použití dokumentů Komise. In: *Úřední věstník Evropské unie*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, prosinec 2011, L 330/39. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011D0833>

SIEMERS, Jens Peter. Bibliotheekbeschrijving : de bibliotheek van de Commissie van de Europese Gemeenschappen te Brussel. In: *Open*. 1981, 13/09, pp. 435-444. Napsáno nizozemsky.

Sdělení Komise: Evropa 2020: Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění [on-line]. Brusel: Evropská komise, 2010, 35 s. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:CS:PDF>

Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: eEurope 2005: Informační společnost pro všechny [on-line]. Brusel: Komise Evropských společenství, 2002. 23 s. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: http://www.esfcr.cz/files/clanky/1279/plan_2005.pdf

Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: „i2010 – evropská informační společnost pro růst a zaměstnanost“ [on-line]. Brusel: Komise Evropských společenství, 2005. 14 s. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0229:FIN:CS:DOC>

Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: i2010 – První výroční zpráva o evropské informační společnosti [on-line]. Brusel: Komise Evropských společenství, 2006, 12 s. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52006DC0215&from=EN>

Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Evropské kulturní dědictví na dosah jedním kliknutím. Pokrok v oblasti digitalizace kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a uchovávání digitálních záznamů v EU [on-line]. Brusel: Komise Evropských společenství, 2008, 11 s. [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0513&from=CS>

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: *Europeana – další postup* [on-line]. Brusel: Komise Evropských společenství, 2009, 11 s. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0440&from=CS>

Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti. In: Úřední věstník Evropské unie. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2001, L 167/10. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0029&from=CS>

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/28/EU ze dne 25. října 2012 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl. In: *Úřední věstník Evropské unie*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2012, L 299/5. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:299:0005:0012:CS:PDF>

VAN GEMERT, Willem. The CELLAR. In: *CESAR Workshop* [online]. 2012 [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: https://joinup.ec.europa.eu/sites/default/files/da/c3/de/CESAR-community_CELLAR.pdf

The path to the information society in the Central and Eastern European Countries : the role of research & development and experimentation : CEEC-EU Panel Meeting, 7-8 March 1996, Bled, Slovenia / organised by European Commission ; Ministry of Science and Technology ; International Center for Public Enterprises (ICPE). 2nd impression, enl.. Bruxelles: European Commission; Ljubljana: Ministry of Science and Technology, 1996. 31 s.

Think Tank Review. In: GENERAL SECRETARIAT OF THE COUNCIL CENTRAL LIBRARY. Think Tank Review [online]. Issue 14, June 2014, s. 1 [cit. 2014-11-12]. Dostupné z: <https://councillibrary.files.wordpress.com/2014/06/ttr-2014-14.pdf>

VANĚK, Jiří. *Informační společnost a rozvoj ICT*. [s.l.] : [s.n.], [2007?]. 15 s.

Výzkumná služba Evropského parlamentu. EVROPSKÁ UNIE. *Evropský parlament* [online]. 2015 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/20150201PVL00031/V%C3%BDzku%C3%A1-slu%C5%BEba-Evropsk%C3%A9ho-parlamentu>

Webarchiv: úvod, cíle, podmínky, realita. Praha: Národní knihovna České republiky, 2005, 11 s. ISBN 80-705-0479-X. Dostupné z:

<http://www.webarchiv.cz/files/dokumenty/letak/brozura.pdf>

SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1: Výsledky vlastního vyhledávání v poli pro vyhledávání.....	84
Tab. č. 2: Rozdíly mezi tezaurem ECLAS a EuroVoc.....	105
Tab. č. 3: Porovnání tezurů	109

PŘÍLOHY

Příloha 1: Seznam členů Eurolib

Příloha 2: Podkladová data - dotazníky v češtině a v angličtině, řadit podle knihoven

Příloha 3: Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001 ze dne 30. května 2001 o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise

Příloha 4: Rozhodnutí Evropského parlamentu, Rady, Komise, Soudního dvora, Účetního dvora, Evropského hospodářského a sociálního výboru a Výboru regionů ze dne 26. června 2009 o organizaci a způsobu práce Úřadu pro publikace Evropské unie

Příloha 5: Rozhodnutí Komise 2011/833/EU ze dne 12. prosince 2011 o opakovaném použití dokumentů Komise